

ספר
תורת
הנשים

לבוש • הנהגה • השקפה

מאת

על פי ספר

"הצניעות והישועה"

הסכמות מאת גדולי התורה שבארץ ישראל
לרב המחבר על ספרו "הצניעות והישועה"

הגאון הגדול רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל
הגאון הגדול רבי יעקב לנדא זצ"ל
הגאון הגדול רבי נתן געשטעטנר זצ"ל
הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל

הסכמות מאת גדולי הפוסקים שבחוץ לארץ
לרב המחבר על ספרו "הצניעות והישועה"

הגאון הגדול רבי לוי יצחק גרינוואלד זצ"ל
הגאון הגדול רבי משה שטערן זצ"ל
הגאון הגדול רבי נפתלי הירצקא העניג זצ"ל
הגאון הגדול רבי שלום קרויז זצ"ל

יהודי יקר!

קונטרס זה הודפס ומחולק חינם בזכות כספי תרומות ומעשרות,
אם אינך עושה בו שימוש - אנא החזר אותו לבית הכנסת. תודה.

לזיכוי הרבים ניתן לקבל חינם קונטרס זה
ועלונים נוספים לחיזוק הצניעות והקדושה
פרטים בטלפון 0527-120-948

קונטרס זה הודפס בכמות קטנה בפורמט מהודר בכריכה קשה
עם אותיות מאירות עינים. הספר מכיל 170 עמודים.
לעניני הספר ורכישתו ניתן לפנות:
052-7652509 02-5810763

ספר

תורת הנשים

לבוש - הנהגה - השקפה

מעובד על פי הספר
"הצניעות והישועה"

יו"ל פה עיה"ק ירושלים חשוון תשע"ז

מפתח הפרקים

<p>פרק יז בְּגָדִים אֲדָמִים וּבְגָדִים צְבָעוֹנִים..... 23</p> <p>פרק יח הַנּוֹי וְהַקְּשׁוּט ..... 25</p> <p>פרק יט כְּסוּי הָרֹאשׁ וְהַצָּנָאָר וְקַלִּיעַת שְׁעַר הַבְּתוּלוֹת ..... 26</p> <p>פרק כ פֶּאֶה נְכָרִית ..... 27</p> <p>פרק כא אִסוּר גְּלוּי בְּשַׂר הַקְּטָנוֹת ..... 28</p> <p>פרק כב הַרְהוּר, דְּבוּר וְהִסְתַּכְּלוּת בְּאִשָּׁה ..... 29</p> <p>פרק כד אִסוּר טַפּוּל רוֹפֵא בְּאִשָּׁה וְרוֹפֵאָה בְּאִישׁ ..... 30</p> <p>פרק כה אִסוּר שְׂאִילַת שְׁלוֹם לְאִשָּׁה ..... 32</p> <p>פרק כו בְּדִין חַיִּב תּוֹכְחָהָ ..... 33</p> <p>פרק כז בַּת מְלֶךְ פְּנִימָה ..... 34</p> <p>פרק כח צְנִיעוּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת ..... 35</p> <p>פרק כט וְהִיא מִתְנַדָּה קְדוֹשׁ ..... 36</p> <p>פרק ל אֵין לְלַמֵּד לְהַקְל וְאִפְלוּ מִנְּשִׂים חֲשׁוּבוֹת ..... 37</p> <p>פרק לא קַצּוּר נִמְרָץ בְּדִינֵי יְחִיד ..... 38</p> <p>פרק לב תְּשׁוּבוֹת לְטַעֲנוֹת בְּנֵי אֲדָם ..... 38</p>	<p>פרק א' גְּדֹל נְחִיצוֹת לְמוֹד הַלְכוּת צְנִיעוּת..... 7</p> <p>פרק ב' הַבְּאוּר הַעֲמֹק וְהַפְּנִימִי שֶׁל מַצְוֹת הַצְּנִיעוּת ..... 7</p> <p>פרק ג' הַשְּׁפָעַת הַצְּנִיעוּת עַל הַחַיִּים ..... 9</p> <p>פרק ד' גְּדֹל הַטָּשׁוּשׁ בְּהַנְהַגוֹת הַצְּנִיעוּת ..... 10</p> <p>פרק ה' מַצְוֹת הַתּוֹרָה הַשְּׂכִיחוֹת בְּדִינֵי צְנִיעוּת ..... 11</p> <p>פרק ו' גְּדֹל חֻבַּת הַזְּהִירוֹת ..... 12</p> <p>פרק ז' גְּדֹל מִשְׁה וְיִשְׂרָאֵל ..... 13</p> <p>פרק ח' גְּלוּי בְּשַׂר הָאִשָּׁה - אִסוּר דְּאוּרִינָא ..... 14</p> <p>פרק ט' כְּסוּי בְּבֶגֶד נֶצְמַד דִּינוּ כְּמַגְלָה ..... 15</p> <p>פרק י' אִסוּר יְצִיאָה בְּבֶגֶד אֶחָד עַל גּוֹפָה ..... 16</p> <p>פרק יא אֶרֶךְ הַשְּׂרוּלִים ..... 17</p> <p>פרק יב הַגְּדֵרֶת הַחֶלֶק שֶׁבִּין הַבֶּרֶךְ לְעַצֵּם הַמְּרַסֵּל ..... 18</p> <p>פרק יג חַיִּב בְּגָדִים אֲרָבִים ..... 19</p> <p>פרק יד צְנִיעוּת יְחִסִּית לְדוּר - טַעֲנַת הַיָּצֵר ..... 20</p> <p>פרק טו וּבְחֻקוֹתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ ..... 21</p> <p>פרק טז אִסוּר בְּגָדִים שְׁקוּפִים ..... 22</p>
---	--

דְּבָרֵי פְּתִיחָה

יְכַעַת, עֲשָׂרוֹת שָׁנִים לְאַחַר מִפְּנֵי, עֲקַב הַהֲתַעֲרוּרוֹת הַנִּפְלְאוֹת שְׂאוּחוֹת כָּל שְׁכֻבוֹת הָעָם, וְנִשְׂמִים רַבּוֹת מִקְּבָלוֹת עַל עֲצִמּוֹ חֹאקִים וְהַקְּפָדוֹת, וּמִתַּעֲלוֹת עוֹד וְעוֹד בְּשִׁמְרַת הַצְּנִיעוּת, אֲזוּרְנוּ לְחַצֵּינוּ וְנִטְלֵנוּ עַל שְׁכַמְנוּ אֵת הָעַל הַכְּבֵד שֶׁל עֲבוֹד הַסֵּפֶר מִחֲדָשׁ, בְּאִפְסוֹ שֶׁגַּם הַנְּשִׂים תּוֹכְלִינָה לְהַבְּיִנוּ וּבְעוֹ"ה אֵף לְמִיָּמוֹ, תוֹךְ כְּדֵי שֶׁהַקְּפָדוֹנוֹ עַל שְׁנֵי דְבָרֵים:

- א. לְהַצְמִיד לְפִסְיָתוֹ שֶׁל הַמְּחַבֵּר וְצ"ל מִכְּלֵי לְשׁוֹנוֹת מֵאוּמָה.
- ב. לְצַיֵּן כָּל קַטֵּעַ וְקַטֵּעַ אֵת מְקוֹר הַדְּבָרִים בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר הַמְּקוֹרֵי (כְּסוּגָרִים), לְמַעַן יִכַּל כָּל מַעֲזֵן לְהַרְחִיב יְדִיעוּתוֹ וְלְהַעֲמִיק הַבְּנֵיתוֹ מִתּוֹךְ לְשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר שֶׁל הַמְּחַבֵּר.
- ג. אֲנוּ תִקְנֶה, כִּי סֵפֶר זֶה יְבִיא תוֹעֵלַת עֲצוּמָה לְכָל מִבְּקָשֵׁי הָאָמֶת בְּאָמֶת, וְתִרְבֶּה הַדַּעַת אֲצֵל צְבוּר הַיְרָאִים הַמְּחַפְּשִׁים לְדַעַת אֵת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ וְאֵת הַבֶּרֶךְ אֲשֶׁר יִלְכוּ בָּהּ.
- ד. וְהִיא רְצוֹן מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי הַשְּׂמַיִם, שְׁלֵא תִצָּא שׁוּם תְּקֵלָה מִתַּחַת יְדֵינוּ, וְלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִכְלָם וְלֹא נִשְׁלַל לְעוֹלָם וָעַד. וְזִכְרוּנוֹ שֶׁל הַמְּחַבֵּר וְצ"ל תַּעֲמֵד לָנוּ וּלְזֵרַעֲנוּ שְׁלֵא תִמוּשׁ הַתּוֹרָה וְהַטְּהָרָה מִבֵּיתֵנוּ לְעוֹלָם אָמוֹן.

בְּמִקוֹם הַקְּדָמָה

"...וְהִנֵּה הָאֲרָכְתִּי בְּרָאיוֹת כָּל הָאֲפֶשֶׁר, אַחַר שְׂאוֹן הַדְּבָרִים מִפְּרָשִׁים בְּהִלְכָה וְצוּרַת מִנְהַג הָעוֹלָם הַפָּדָה דְּבִרְיֵנוּ, וְעַל פִּי הַכְּרַחֲתִי לְחַק הַדְּבָרִים כָּל מַה דְּאֲפֶשֶׁר שִׁתְּבַרְרוּ הַדְּבָרִים בְּס"ד יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

וְהַקֶּבֶץ זֶה וְכַנֵּי הַשִּׁיג אֶמְתַּת תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה כְּרָצוֹנוּ יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ". (עמ' סג)

אוֹר גְּדוֹל וּמְפֹאֵל יָרַד לְעוֹלָם, בְּיוֹם בּוֹ הִדְפַס לְרֵאשׁוֹנָה הַסֵּפֶר הַנִּפְלֵא "הַצְּנִיעוּת וְהִישׁוּעָה".

סֵפֶר זֶה, הֵנוּ לְמַעֲשֵׂה הַיְצִיָּה הַתּוֹרֵנִית הָרֵאשׁוֹנָה מֵאֵז הַיּוֹתֵנוּ לְעַם, הַמְּסַבֵּם אֵת כָּל דִּינֵי הַצְּנִיעוּת עִם כָּל הַמְּקוֹרוֹת וְהַנְּמוּקִים הַהִלְכֵתִים בְּרִמָּה לְמִדְּוִיָּת גְּבוּהָ, אֲשֶׁר נִכְתְּבָה עַל יְדֵי חֲבִיבִים וְכָּן גִּילַם שֶׁל גְּדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים בְּדוּרֵינוּ - הַגֵּרֵשׁ"ז אוֹעֲרַבְבָּא, הַגְּרִי"ש אֶלְיָשִׁיב, וְהַגֵּרֵשׁ"ש וּואַזְנֵר וְצ"ל - הַגָּאוֹן הַמְּפֹלֵג רַבִּי יֶצְחָק אֵיזִיק רוֹזֵנְבוּם וְצ"ל אֲשֶׁר כְּפָדוּהוּ בַּתְּאָרִים מְפֹלְגִים, וְאֵף בְּשִׁלּוֹ דַּעְתָּם מִפְּנֵי דַּעְתּוֹ בְּמִקְוֵמוֹת שׁוֹנִים.

בְּסֵפֶר זֶה, כָּל סִיעוּף וְכָל דִּין, מְבַסֵּס הַיֵּשֶׁב עַל פִּי רְאִיוֹת בְּרוּרוֹת וּמוֹצְאוֹת, כְּשֶׁהוּא נְטוּל שְׁקוּלִים רְגִישִׁים, מִשְׁפַּחְתִּים, אוֹ סְבִיבְתִים, וְכָל כֵּל רְצוֹן ה' וְדַעַת תּוֹרָה בְּטְהָרָתָהּ.

וְאוֹלָם דָּא עָקָא ש"הַכֵּל תְּלִיז מְבַמְל וְאִפְלוּ סֵפֶר תּוֹרָה שְׁבִהִיכַל" וְלֹא זָכָה סֵפֶר זֶה לְהִיְוֵת מְדַפֵּס בְּרַבּוּבוֹת עֲתָקִים, וְלִפְאָר כָּל אֲרוֹן סְפָרִים בְּבֵתֵי יִשְׂרָאֵל, כְּפִי שְׁהִיָּה רְאוּי שְׁהִיָּה לְסֵפֶר כַּה נַעֲלָה.

סֵפֶר זֶה הִדְפַס בְּעֲתָקִים יְחִידִים, וְנִשְׁלַח לְתַלְמִידֵי חֻקִּים מְפֹלְגִים וְגְדוֹלֵי הַדוּר, אֲשֶׁר הִבִּיעוּ אֵת הַתְּפַעְלוּתָם מַעֲצֵם הָעֵיוֹן וְגִדְל הַבְּקִיאוּת שֶׁל הַמְּחַבֵּר, וְנִעִידוּ עַל כֶּה הַמְּלַצוֹתֵיהֶם הַנִּלְהַבּוֹת.

"... וְקִרְאֵתִי שֵׁם הַסֵּפֶר בְּשֵׁם "הַצְּנִיעוּת וְהִישׁוּעָה", לְעוֹרֵר, שְׁהַצְּנִיעוּת מְבִיאָה אֵת הַיְשׁוּעָה. וְזֶה לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ (בְּמִדְבָר רַבָּה פ"ט א' ו' 1) "אֵין הַקֶּבֶץ מִיַּחַד שְׁמוּ בִישְׂרָאֵל, שֶׁהוּא נִקְרָא אֶלְקִיד, אֲלָא בְּזִמּוֹ וְהִנֵּה מִתְנַדָּה קְדוֹשׁ". וְאוֹתָהּ שְׁעָה, הוּא מְשַׁרְה שְׁכִינְתּוֹ בְּיַנְיָם, וְהוּא מְצִיל אֶתְכֶם מִיַּד אוֹיְבֵיכֶם, וּמוֹסֵר שׁוֹנְאִיכֶם".

הסכמות מאת גדולי התורה שבארץ ישראל לרב המחבר על ספרו "הצניעות והישועה"

נתן געשטעטנר
אב"ד
קרית אגודת ישראל
בני-ברק

אלעזר מנחם מן שך
קרית הישיבה
בני ברק

בס"ד, יום א' ויגש ג' טבת תשל"ו

בס"ד, ז' טבת תשל"ו לפ"ק

בואו ונחזיק טובה להאי גברא רבה ויקרא הרב הגה"צ שלשלת היוחסין מוה"ר יצחק אייזיק ר"ב שליט"א האדמו"ר מזוטשקא, שאזר כגיבור חלציו והעריך מערכה בקונטרס נכבד לברר את גודל האיסור בלבישת בגדים בלתי צנועים ח"ו הנפרץ בעוה"ר, וגלוי וידוע לכל אשר יראת ד' נוגעת ללבו כי צניעות בנות ישראל הוא העמוד אשר כל בית ישראל נשען עליו, והאריכות בזה אך למותר, ולכן ידי תכון עמו ואמינא לפעלא טבא יישר, וזכות הרבים תלויה בו בהרחבת גדרי הקדושה בישראל. הכו"ח למען כבוד התורה.

הנה כאשר הביאו לפני הקונטרס, שחיבר הגה"צ מוהר"ר יצחק אייזיק רוזינבוים שליט"א האדמו"ר מזוטשקא-נדבורנא, על ענייני צניעות, שכל כך רבה הפרצה בזמנינו, אשר זה מכשול לרבים והוא בירר וליבן את כל הענין, החומר שיש בזה מחז"ל ומהראשונים, ואולי יהי' מזה תועלת להסיר מכשול.

ולזה אני בא בהמלצה זו, יהי רצון שיתקבל ספר הזה ברצון, ויוסיף קדושה וטהרה בתוכינו. ואברכו בכל הטוב.

מנאי הכו"ח
אלעזר מנחם מן שך

נתן געשטעטנר
אב"ד קרית אגו"י ב"ב

שמואל הלוי ואזנר
אב"ד ור"מ
זכרון מאיר, בני ברק

יעקב לנדא
רב אב"ד דבני-ברק
ארץ ישראל

ב"ה, יום ט' חשוון תשל"ו לפ"ק

כן ראיתי קונטרס על צניעות בגדים וכו' שחבר כבוד הגה"צ ר' יצחק אייזיק רוזנבוים שליט"א האדמו"ר מזוטשקא יצ"ו, וראיתיו מתלהב למען ענין נשגב הזה שהוא כמעט שורש ירדת המוסר של הדורות ומצוה גדולה וקדושה לעמוד בפרץ, ע"כ גם ידי תכון עמו להו"ל, וי"ד שיתקדש שם שמים על ידו ויקרא לך גודר פרץ משובב נתיבות לשבת.

ע"ז בעה"ח מצפה להסדי ה'
שמואל הלוי ואזנר

ב"ה, ער"ח אייר תשמ"א

אם אמנם גדר גדרתי בעדי לבלי לצאת בהסכמות על ספרים אולם גדרי דצניעותא שאני וכ"ש שהמחבר הוא האדמו"ר מנדבורנא שליט"א ואף כי לא עברתי על תוכן הספר אבל אוקי גברא אחזקתי' יאמץ השי"ת כחו להשפיע בדרכי הצניעות וודאי דבריו בספרו יקובלו בקרב בית ישראל.

המכבדו ומוקירו
יעקב לנדא
רב אב"ד דבני-ברק

הסכמות מאת גדולי הפוסקים שבחוץ לארץ לרב המחבר על ספרו "הצניעות והישועה"

לוי יצחק גרינוואלד
רב דקהל ערוגת הבושם
ברוקלין ניו יארק

נפתלי הירצקא העניג
אבד ק"ק שארמאש יצ"ו
ברוקלין, נ.י.

בס"ד לס' ותרא אותו כי טוב הוא
נתבקשתי מאת ידידי הגאון המפורסם חסידא ופרישא צדיק
בדרכיו וחסיד במעשיו בנש"ק שהיו"ח וכו' כקש"ת יצחק אייזיק
ראזענבוים שליט"א ליתן הסכמה על ספרו צניעות והישועה ולא
יכולתי להשיב פניו הקדושים ריקם ואע"פ שאיני כדאי וראוי
לכתוב הסכמות אבל בראותי בעוה"ר שפלות הדור בענינים
הללו ומובן שזה מחמת חסרון ידיעה גודל החטאים שבאים על
ידי זה וזכה כבודו במצוה רבה הזאת להציל אחב"י ולתקן הפרצה
הגדולה הלו ע"כ אסור לעמוד מן הצד ומוטל חוב קדוש לעשות
כל האפשרות לעמוד בפרץ ולגדור בכל כוחנו ומובטחני שבעל
המחבר הנ"ל שכל מעשיו לשם שמים דבריו יהיו נשמעים ובכן
הנני בטוח שזה יהיה תיקון להעולם לכל מי שירצה לעיין בדבריו
הקדושים ללמוד וללמד לשמור ולעשות שיצליח בכל דבריו ובכל
מעשיו...

באעה"ח אור ליום ו' עש"ק לס' ותחמול עליו שנת תשל"ו לפ"ק.

ידידו הק'

נפתלי הירצקא העניג

שלום קרויז
אבדק"ק אודווארי

ב"ה ב' אדר א' לסדר וזאת התרומה אשר תקחו וגו' של"ת לפ"ק.
בימי אדר, שלמא אשדר, לאיש אשר בקודש נאדר, הוד והדר,
צדיק יסוד עולם, לבו כפתחו של אולם, ה"ה כבוד קדושת מחותני
היקר הרב הגאון הצדיק המפורסם, מגזע תרשישים, וכו' כקש"ת
מו"ה יצחק אייזיק רויזנבוים שליט"א אדמו"ר מזוטשקא יצ"ו.
אחדשתה"ט מאה"ר. אשר ביקש ברב ענוותנותו הגדולה ממני
המיעוט שבערכין להיות כש"ר המסכי"ם על הקונטרסים היקרים
החשובים והנחוצים הנקראים בשם הצניעות והישועה.
דבר גדול בקש ממני כי איני ראוי לזה ובמקום גדולים אל תעמוד
בפרט כי כבר קיבל מכתבי קודש מגאוני עולם שליט"א אשר הפליגו
מאד בנחיצות קונטרסו שבירר וליקט כל ההלכות והמקומות אשר
דברו בעניני צניעות לדינא, והלואי שיתקבלו דבריו הקדושים
הנאמרים מקרב ליבו הטהור באמת ובתמים וכל המקיים נפש אחת
מישראל כאילו קיים עולם מלא.
ובאמת כהדר"ג שליט"א בעצמו ראוי להעיד עליו ואין צורך
להסכמה כלל וכלל, ובפרט כי הקונטרס בעצמו מדבר ומכריז
נחיצותו בפרט בדור השפל הזה עיקבתא דמשיחא.

שלום קרויז
אבדק"ק אודווארי

חיים ברכה שלום עד תאות גבעת עולם לכבוד
ידידי וידיד עליון הרב הגאון הצדיק חסידא
ופרישא שלשלת היוחסין ובנש"ק כקש"ת מו"ה
יצחק אייזיק ראזענבוים שליט"א.
ברגשי כבוד ויקר הנני להודיעו כי ראיתי את
הקונטרס אשר חיבר על הלכות צניעות ואסף
וליקט מדברי חז"ל בש"ס ומדרשים ומספרי
מוסר ולא הניח פרט ועוללות והצתי בו הנה
והנה וראיתי שכולו נאה אין להוסיף או לגרוע
ממנו וראוי להעלותו על שלחן מלכים...

הק' לוי יצחק גרינוואלד

משה שטערן
אב"ד דעברעצין ונייהייזל יצ"ו
בעהמ"ח שו"ת באר משה ב"ח
ברוקלין יע"א

בעזה"ת
אין מעידין על השמש בצהרים והמפורסם אין
צריך ראייה מבי הוא זה שלא שמע מהגיבור חיל
איש מלחמה בלא פחד בלתי לד' לבדו להסיר
מכשול מדרך עמינו ידיד ד' וידיד נפש כל חי
הגאון הצדיק חסידא ופרישא אור עולם שלשלת
היוחסין בנש"ק כקש"ת מו"ה יצחק אייזיק
שליט"א ראזענבוים יצ"ו ראש וראשון בכל דבר
שבקדושה...
ובהנוגע לצניעות בנות ישראל הכשרות לא
שקט ולא נח לעשות גדולות ונצורות וגם חיבר
קונטרס מופלא בהפלגת התורה כאחד הגדולים
בענין זה...
וע"ז בעה"ח ג' לס' אנשי חיל יראי אלוקים שנת
תשל"ו לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

בידידות
משה שטערן
אב"ד דעברעצין יצ"ו

פרק א גְדֹל נְחִיצוֹת לְמוֹד הַלְכוֹת צְנִיעוֹת

הלכה

אָצֵלו וַיַּחֲטִיאָנוּ.
וְזוֹהוּ כָּל תַּכְלִית הַגְּדֵר, לְמוֹנֵעַ הַמְזִיקִים מִלְּהַכֵּס
וּלְקַלְקֵל, וְצָרִיף לְהִיּוֹת הַגְּדֵר שֶׁלֶם וַיִּפֶּה סָבִיב סָבִיב
כִּידוּעַ, וְזוֹהוּ חֲשִׁבוֹת הַצְּנִיעוֹת. (עמ' ג)

וְגַם כְּאֲשֶׁר נִהְיָו הָעוֹלָם בְּלִבְיַשֵּׁת בְּגֵד מְסִים אוֹ בְּצוּרָה
מְסִימָת, אִין אֶפְשָׁרוֹת לְסַמֵּךְ כָּל כּוֹה עַל מְנַהֵג הָעוֹלָם,
מֵאֲחֵר וְכָל תּוֹקֵף הַמְנַהֵג הוּא רַק כְּאֲשֶׁר אוֹתוֹ מְנַהֵג
נִתְיַסַּד עַל פִּי כְּדִמוֹנֵינוּ, וּבְיָדָי כֶּף קִבְּלו אֲבוֹתֵינוּ אִישׁ
מִפִּי אִישׁ. אָבֵל מְנַהֵג שֶׁאִין לוֹ רֵאִיָּה מִן הַתּוֹרָה, אִינְנוּ
מְנַהֵג. וּבִפְרֵט בְּנֵדוֹן דִּידוֹ, שֶׁהַקּוֹלוֹת הַנְּהוּגִים, וְדָאִי
אִינִם קִבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ, כִּי אִם תְּדַשִּׁים
מִקְרוֹב כְּאוֹ מְהוּגִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵינוּ, וְעַל מְנַהֵגִים אֵלוֹ
כְּתוּב הַפּוֹסְקִים שֶׁ"מְנַהֵג" אוֹתִיתוֹ "גְּהֵס" וַיֵּשׁ לְבַטֵּל
הַמְנַהֵג. (עמ' רעה)

וְזוֹאת יֵשׁ לְדַעַת, שֶׁהַצְּנִיעוֹת הֵיא יְסוּד הַיְהִדוּת, וּכְפִי
עֲרַף מִדַּת הַצְּנִיעוֹת בְּאָדָם, כֶּף הֵיא מִדַּת הַיְהִדוּת שְׁלוֹ.
וְעַל כֵּן מְחַיְבִים אֲנוּ לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְהַתְאָמֵץ לְהִיּוֹתֵנוּ
שְׁלֵמִים כְּמִדַּת הַצְּנִיעוֹת, וְנִשְׁהַר וְנִתְקַדֵּשׁ בְּקִדְשָׁה שֶׁל
מַעֲלָה. וּבְמַהֲרָה נִנְפֵה לְגֵאֲלָה קְרוּבָה אֲמֵן. (עמ' א - ג)

פרק ב

הַבְּאוּר הָעֵמֶק וְהַפְּנִימִי שֶׁל מְצוֹת הַצְּנִיעוֹת

הלכה

א. מְלַבֵּד הַשְּׂמִירָה עַל דִּינֵי הַצְּנִיעוֹת הַשִּׁיכִים לְצוּרַת
הַלְבוּשׁ, צְרִיכָה הָאִשָּׁה גַם לְהַתְפַּלֵּל עַל כֶּף, שֶׁלֹּא
יִכְשְׁלוּ בַּהּ בְּנֵי אָדָם.

ב. כְּמוֹ כֵּן, תְּמַעִיט כָּל הָאֶפְשָׁר מְלַצָּאת לְרִשּׁוֹת
הַרְבִּים, וְתַצְנִיעַ עֲצָמָה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ.

ג. וְאוֹלָם, מְתַר לָהּ לְצָאֵת בְּעַת הַצֶּרֶף וּכְגוֹן לִילָף לְבַקֵּר
בְּבֵית אֲבִיהָ, בְּבֵית הָאָבֵל, וּבְבֵית הַמּוֹשֵׁתָה וּכְדוּמָהּ.

ד. וְכֹאֲשֶׁר צְרִיכָה הֵיא לְצָאֵת, לֹא תִצָּא בְּתַכְשִׁיטָּיהָ
וְלֹא כְּמַלְבוּשׁ חֲשׁוּב. וְכִשֵּׁם שֶׁעַד כֹּה הֵיְתָה מְצַנַּעַת
בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, תַּצְנִיעַ כְּעַת אֵת עֲצָמָה בְּתוֹךְ מְלִבוּשֵׁיהָ,
שֶׁתַּהֲיֶה מְסַתֵּרַת מַעֲיָנֵי זָרִים.

ה. וְעַל יְדֵי מְלִבוּשֵׁי הַצְּנִיעוֹת, תִּזְכֶּה הָאִשָּׁה שֶׁכָּל
מַחְשְׁבוֹתֶיהָ יִהְיוּ בְּקִדְשָׁה, וּשְׂכָרָה רַב וְעֵצוּם לָהּ וּלְבָנֵי
בֵּיתָהּ.

ו. כָּל פְּשָׁרָה אוֹ קְלָא בְּדִינֵי הַצְּנִיעוֹת, גּוֹרֶרֶת בְּעַקְבוֹתֶיהָ
פְּשָׁרָה נוֹסֶפֶת. וְלָכֵן אִין לְבַחֵר בְּדֶרֶךְ הַמְּמַצְעַת, אֵלֹא
יֵשׁ לְהַחֲמִיר כָּל הָאֶפְשָׁר, וּלְחַפֵּשׁ תְּמִיד אֵת הַדֶּרֶךְ
הַמַּעֲלָה וְהַקְּדוּשָׁה בְּיִתְרָהּ.

א. עֲקָר חַיִּיב לְמוֹד הַתּוֹרָה הוּא בְּלִמּוּד הַהֲלָכָה. וְעַקָר
חַיִּיב לְמוֹד הַהֲלָכָה הוּא בְּהַלְכוֹת הַמְּצִיעוֹת לְאָדָם בְּכָל
יְמֵי חַיָּיו.

ב. לְמוֹד הַלְכוֹת צְנִיעוֹת, זְהוֹ חַיִּיב מִן הַדִּין. וּמִבְּלִי לְמוֹד
זֶה, קְרוּב מְאֹד לְבוֹא לְיַד טְעוֹת וּמְכַשׁוֹל.

ג. אִין לְלַמֵּד כָּל מְמַנְהֵגֵי הַלְבוּשׁ הַמְּקַבְּלִים כַּיּוֹם, הֵיּוֹת
וְרַבִּים מֵהֵם נוֹגְדִים אֵת הַהֲלָכָה וְדֶרֶךְ הַצְּנִיעוֹת.

ד. אִין אֶפְשָׁרוֹת כָּל לְהִיּוֹת אִשָּׁה כְּשָׂרָה, מִבְּלִי הַנְּהַגַת
הַצְּנִיעוֹת. וּכְפִי מְדַרְגָּתָהּ בְּצְנִיעוֹת, כֶּף מִדַּת כָּל יְהִדוּתָהּ.

ביאור ההלכה

עֲקָר חַיִּיב לְמוֹד הַתּוֹרָה הוּא בְּלִמּוּד הַהֲלָכָה, שֶׁנֶּדַע
לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַמֵּם אֵת מְצוּוֹתָיו יְתַבְרָף כְּדַת וּכְדִין.
וּמִתּוֹךְ כָּל הַהֲלָכוֹת, עֲקָר הַחַיִּיב הוּא לְלַמֵּד אֵת הַדִּינִים
הַנוֹגְעִים לְמַעֲשֵׂה לְאָדָם בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, כְּמוֹ הַלְכוֹת שֶׁבֵּת
וְהַלְכוֹת צְנִיעוֹת.

בְּהַלְכוֹת צְנִיעוֹת, גְּדוּלָה הַנְּחִיצוֹת בְּיִתְרָהּ, הֵיּוֹת כִּי
לְדַאֲבוּנֵינוּ אִין לָנוּ בְּהֵם הַלְכוֹת מְסַדְרוֹת כְּכִמְהָ עֲנִיִּים
הַדְּרוּשִׁים בְּסֵדֵר הַחַיִּים, וְהַמְנַהֵגִים הַמְּקַבְּלִים בְּרָחוּב
מְשִׁבְשִׁים מְאֹד, וְהַהֲפָרֵשׁ בֵּין דְּבָרֵי חַז"ל וְהַפּוֹסְקִים
לְבֵין הַנְּהַגַת הָעוֹלָם גְּדוּל מְאֹד, וּכְמוֹ כֵּן הַנְּסִיווֹת קָשִׁים,
וְהַפְּרוּצִים פּוֹרְשִׁים רִשְׁתוֹת לְרַב כְּדִי לְצוּד אֵת הַהֲמוֹן
וְלְהַכְשִׁילָם, וּמַחֲמַת חֲסֵרוֹן הַיְדִיעָה נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם
כִּידוּעַ, וּכְבָר אֲמָרו חַז"ל "כִּינּוּ שֶׁעֲבַר אָדָם עֲבִירָה וְשָׁנָה
כֶּה נַעֲשִׂית לוֹ כְּהִתֵּר" וְאֶפְלוֹ לֹא עוֹלָה עַל לְבוֹ שִׁישׁ כְּאוֹ
טְעוֹת וְעוֹלָה.

עוֹד אֲמָרו רַבּוֹתֵינוּ "גְּזוּל וְעֲרִיוֹת נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם
מִחֲמַדְתָּן". וְכִתְבַת הַרְמַב"ם (אִיסו"ב כב יז) "דַּעַתוֹ שֶׁל
אָדָם קְרוּבָה אֵצֶל עֲרִיוֹת", וְלָכֵן אִם יֵשׁ לְאָדָם סֶפֶק, הוּא
מוֹרָה לְהַקְלֵל הֵיּוֹת וְהוּא מְשַׁחֵד בְּטַבְעוֹ לְצַד הַהִתֵּר,
וְהַשְׁחַד יַעֲזוֹר עֲיָנֵי חֲכָמִים, וְעַל יְדֵי כֶּף מַתִּירִים אֵת
הָאִסוּר ח"ו.

וּמִפְּנֵי כֶּף, מְחַיְבִים אֲנוּ לְעַסֵּק בְּדִינֵי הַצְּנִיעוֹת, עַד
שֶׁנֶּדַע לְהַשְׁמֵר מִכָּל אֲסוּרֵי הַפְּרִיצוֹת, וּלְקַמֵּם אֵת כָּל
פְּרָטֵי מְצוֹת הַצְּנִיעוֹת.

וְהֵנָּה, מְשַׁמְעוֹת הַבְּטוּי פְּרִיצוֹת, הֵינּוּ שְׁפוּרְצִין גְּדֵר
הַצְּנִיעוֹת, וְכִשְׁעוֹשִׁים פְּרָצָה בְּגֵדֵר כָּל חֵלֶק שֶׁהוּא, הוּוּ
פְּרָצָה.

וְאֲמַר הַכְּתוּב "וּפּוֹרֵץ גְּדֵר יִשְׁכְּנוּ נַחֲשׁ" וְהוּא יַצֵּר הַרְעָ,
שֶׁאֲחַר שֶׁפָּרַץ הָאָדָם פְּרָצָה וּפְתַח לוֹ פֶּתַח, וְדָאִי שִׁיכְּנִס

ביאור ההלכה

נצטוינו בתורתנו הקדושה להיות ולהתנהג בכל דבר בצניעות ולא בפריצות ולהלך נביא את כל המצוות "עשה והלא תעשה" השיכים בה.

הביאור הפשוט של המלה "צניעות" הוא הסתרה ומחבוא, דהינו שאישה מצנעת ומחביאה את עצמה מעיני שאר בני אדם, וכל הנהגתה בכחינה זו.

הטעם והיסוד שצריכה האישה לנהג כן, הוא על דרך מה שאמרו חז"ל בגמרא (סוטה כב). אמר רבי יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה, שפעם אחת שמע רבי יוחנן בתולה אחת שנפלה על פניה, והיתה מתפללת ואומרת: רבוני של עולם וכו' יהי רצון מלפניך שלא יפלו בי בני אדם.

ורבותינו ז"ל מביאים, שאפלו אם היא עצמה לא פשעה כלום, מפל מקום כיון שהיא היתה הסבה למכשול בני אדם, היא תתבע על כך. ועל כן מתוך אותה יראת חטא, אישה יראת ה' מצניעה ומחביאה את עצמה מבני אדם למנוע כל מכשול.

ומאותה בתולה למדנו מדרגה נוספת במצוה זו, שהרי פשוט הדבר שהיא היתה שלמה בתכלית שלמות הצניעות, ולולי זאת, לא היה שייך שתתפלל ותבקש רחמים שלא יפלו בה, אם היא אינה עושה מצדה את כל ההשתדלות הנדרשת ממנה, ואחרי שהיא אכן עשתה את כל המוטל עליה, מה מצאה להתפלל שלא יפלו בה?

אלא יודעים דברי רבותינו, שהתעוררות האיש להכשל, נגרמת לרב עקב ההתעוררות של האישה מההרהרת בדברי אסור, והיא זו שמשפיעה עליו מחשבות לא טהורות, ועל זה היתה מתפללת אותה בתולה ומבקשת רחמים מתוך יראת החטא שהיתה בה, יהי רצון שאני עצמי לא אהרהר ח"ו בדבר אסור ועל ידי כך יפלו בי בני אדם ח"ו, ולכן לא סמכה על המעשים שעשתה בהקפדתה על מלבושי הצניעות והוסיפה להתפלל על כך. (עמ' ו-ז)

וזו הסבה שאמותינו הקדושות נשתבחו במדה הנפלאה של "מנשים באהל", היות שהן היו צנועות יושבות באהליהן, שפחדו ממכשול עבירה, והצניעו והחביאו עצמן, ולא סמכו על מעלתן וצדקתן, ומנהג זה הוא הגורם הגדול לקדושה וטהרה. וכל אישה היושבת בביתה מראה בזה שמגמתה ותשוקתה להיות

בקדושה ובצדקות, ואלו זאת המנוזלות בכך ומרבה לצאת מביתה, בזה היא ממשיכה את מנהגן של הנשים הפרוצות שבכל הדורות, ואינה חוששת על הקדושה ועל הצדקות. (עמ' י')

ומשרה אמנו למדנו, שאף פשה אברהם אבינו חולה, וכא הקב"ה לבקרו, גם אז הוא זה שסדר את כל הסעדה לפני האורחים, כדי שהיא תשב בצניעות באהלה. (עמ' יא)

ובודאי שגם כאשר צריכה האישה לצאת, גם אז תמשיך במדת הצניעות ולא תתמלט בתכשיטים ולא בשום מלבוש חשוב, כדי שלא תחטיא ח"ו את הרבים בהסתכלות אסורה, וזאת גם אם מחשבתה מכוננת אף ורק להתיפות לציני חברותיה ושכנותיה. (עמ' יג)

וכמו שההצנעה הראשונה היא בעצם זה שהיא מצנעת בתוך ביתה, כך גם ההצנעה השנייה בעת שצריכה היא לצאת, שתהיה מצנעת בתוך בגדיה ומסתרת מעיני זרים. (עמ' צה)

ובודאי בזכות זה תזכה להבטחת חז"ל: אמר רבי יוסי, כשהאישה מצנעת את עצמה בתוך הבית, הרי היא ראויה להנשא לכהן גדול, ותעמיד בנים כהנים גדולים. ואמר רבי פינחס הכהן בר חמא, בזמן שהיא צנועה בתוך הבית, כשם שהמזבח מכפר, כך היא מכפרת על ביתה, ואם עשתה כן תעמיד בנים נמשחים בשמן המשחה סביב. (עמ' טו)

ובספרים הקדושים מובא, שישנו שתי השפעות, האחת היא השפעת הלבוש על המחשבה, והשנייה היא השפעת המחשבה על הלבוש. דהינו מי שחושב בצניעות, לובש בצניעות, ומי שחושב בפריצות, לובש בפריצות.

ומצד שני, לבוש הפריצות משפיע על המחשבות שתהינה מחשבות של פריצות, ומלבושי הצניעות משפיעים שהמחשבות תהינה מחשבות של צניעות. (עמ' ל')

וזאת יש לדעת, שקמו שפותב הרמב"ם (איסור"ב כב כא) שקדי שניקה האיש למחשבות טהורות, צריך הוא לפנות את דעתו ומחשבתו לדברי תורה, ושאינו מחשבת עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מחקמת התורה. בדיק כך גם אצל האישה, כאשר עסוקה היא בדברי חקמה וצניעות, ממילא מתבטלים ממנה מחשבות של ריקנות וחסאים. ולעומת זאת להפך,

אם חס ושלום מרשה היא לעצמה להקל "רק" קצת פה ושם מדיני הצניעות, הרי שעבירה גוררת עבירה והרהור גורר הרהור. ולכן אל לה להקנס לנסיונות אלו, אלא תבחר את הדרך הגבוהה והקדושה ביותר בלי שום קולות ושום פשרות, כדי שלא יהיה לה שום שיכות ולו הקטנה ביותר בדרך הפריצות ח"ו.

וכמו שאת הגברים ההיירה התורה להיות קיצוניים, וכמאמרם של חז"ל בשלהן ערוה: צריה להתרחק מן הנשים מאד מאד. ולא התירו ללכת בדרך ממצעת. כך צריכות הנשים להשמר בתכלית השמירה בכל האפשרות ובכל הזמנים, ולא לחפש הקלות למיניהן. (עמ' כז)

פרק ג השפעת הצניעות על החיים

הלכה

א. רדיפת האדם אחרי תאוות העולם הזה אסורה מן התורה, ואחריה רעה ומרה.

ב. מלוי התאוות פעם אחת, תגורר בעקבותיה תאוות נוספות. ואולם ההתנגדות עליהן פעם אחת, תגל על האדם להתגבר עוד ועוד.

ג. הקפדת התורה על האשה בשמירת דיני הצניעות, איננה אכזרית, כי אם הרחמנות הגדולה ביותר של נותן התורה.

ד. השמירה השלמה על דינים אלו, שומרת על האשה מכל גזרות קשות, ומגנה עליה מן היסורים.

ביאור ההלכה

בטרם פל צריכים אנו לשנון את דברי חז"ל המובאים בספרים הקדושים, שמכל מצוה שמקנים האדם, נעשה לבוש רוחני לנשמתו, ואלו ח"ו פאשר חוטא האדם, הרי שבזה הוא מכין לעצמו בגד רע לנשמתו, ורק אחרי נתינת דין וחסבון וקבלת עונשי שמים, מתלבנים אותם בגדים.

וכמו שמצאנו בפסוק בספר זכריה (ג') "ויהושע היה לבוש בגדים צואים" ומבארים רבותינו, שפיון שהיו בני נוסאים נשים שאינו מהגנות לכהנה והוא לא מכה בהם, לכן נאמר עליו פסוק זה. ופרוש הדברים הוא, שמחמת אותו החטא של בניו, נבראו להם בגדים רעים לנשמתם, ומחמת זה שהוא לא מכה בהם, לכן גם הוא הלבש באותם בגדים. וכאשר בא המלאך וצוה "הסירו הבגדים הצואים מעליו", הוא רמו לו, בזה שייגרשו בניו את הנשים האסורות, ימחל להם אותו עוון, וכך תזכה

גם אתה להסרתם של אותם בגדים.

כך גם בענינו, פאשר האשה לבושה בבגדי צניעות, הרי שבזה מכינה היא לבוש מקביל גם לנשמתה אשר תתענג בהם בגן עדן העליון אחרי אריכות ימים ושנים, והם הם יגנו וישמרו אותה מכל הפרעניות. ואולם אם ח"ו לבושה היא בבגדים אשר לא כדת, ממילא גם שם למעלה מוכנים לה בגדים צואים, אשר בודאי יוציאו וירחיקו אותה ממחיצתו של הקב"ה. (עמ' שכח-שכט)

וכשם שהבגד נארג מחוטים ונימים דקים, וכלם ביחד מהיום בגד אחד שלם, כך גם כל מצוה או עבירה, אפלו אם נראית היא קטנה ופשוטה, הרי שהיא מצטרפת לחשבון גדול, פאשר מכלן ביחד יוצרו את הבגד לנשמת האדם, אם לטוב ואם למוטב ח"ו. (עמ' לח)

ואולם ישנם חכמים מחכמים, אשר ברב רחמנותם, מתרעמים על חכמי ישראל וטוענים לעצמתם, האם אין לכם רחמים על הנשים? מדוע תאסרו עליהן מלבוש זה וקשוט זה? ומה רע אם תלך כך או כך? פאלו ח"ו הדבר תלוי ברצון איש ואיש להקל ולהחמיר.

והתשובה שיש לענות להם היא, את דברי של הקב"ה שאמר: (מו"ק כז:) אי אתם רחמנים יותר ממני. כי באמת הקב"ה הוא מקור החסד והרחמים, וכפי שאנו אומרים בתפלה "ועל נסח שבכל יום עמנו ועל נפלאותיה וטובותיה שבכל עת", הרי שרחמיו של הקב"ה מרבים על האדם תמיד בכל עת ובכל שעה עד אין שעור, ואיך יבוא האדם ויאמר שהוא רחמן יותר ממנו?...

והקב"ה אומר (דברים ל טו) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב", רק הדרך שהוא נותן לפנינו, היא דרך החיים והטוב. וכמו שאמרו חז"ל: אין להן בן חורין - מהתאוות - אלא מי שעוסק בתורה. ורק אנשי התורה, הם הם הבני חורין האמתיים מהצרות והיסורים הנפשיים.

והרחמנות האמתית צריכה להיות על עוובי התורה. שהרי אם נתבונן באמת נמצא, שאין לה אדם שאין לו יסורים. אשריו לאדם שהיסורים שלו באים עליו מן התורה, ואוי לו למי שהיסורים באים עליו מעניני העולם. (כ"ב צב א) ובה שהאשה שומרת עצמה מכל דברי פריצות, אשריה ואשרי חלקה שאלו הם יסוריה, ושכרה הרבה מאד עד אין קץ. (עמ' לח - מא)

ומן הראוי להעתיק כאן את לשונו של ספר החנוכה (מצוה שפ"ו) כדי שגדע באמת מי הוא האמלל שיש לרחם עליו, וכך הוא כותב:

צוה אתנו התורה שלא נתור אחר מחשבת הלב, ובכלל זה שלא נרדף אחר תאוות העולם הזה, כי אחריתם רע, וכדי ביוון וקוצף.

ואם תשית דעתך למלא תאודת הרעה פעם אחת, תמשך אחריה כמה פעמים, ואם תזכה להיות גבור ולכבוש יצרה פעם אחת, יקל בעיניך לעשות זאת כמה פעמים.

כי התאודה היא המושכת, ולפי הרגל נפשם בו, תחזק עליהם תאודתם, ואם ישתו שם רק כוס מים, מיד תתעורר אש תאודת הנין ויערב להם. וכך כל איש בהרגלו בתאודות ובהתמידו בהן, יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ואלו אם פנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום. (עמ' ד).

ולכן בצלי הנפש מותרים על מלוי התאודות, ויבחרו בתי נחת בדרך השלום והשלמה, בין אדם למקום ובין אדם לחברו. (עמ' מג)

פרק ד

גדל השטוש בהנהגות הצניעות

הלכה

א. הנהגת בתי ישראל בכלל ובפרט, עברה מאב לבן ומדור לדור במשך כל הדורות, ולא היו זזים מהמנהג אפלו כמלוא נימה.

ב. ואולם, בדורות האחרונים שחברו הקהלות הקדושות, נתערבבו המדינות, נתבלבלו המנהגים, ונשתנו סדרי החיים בכמה מיני ענינים, וכתוצאה מכה נתחדשו סדרי מנהגים שאינם מבססים על יסודי דת ודין תורתנו הקדושה.

ג. ולעמת זאת דרך החיים האמתית, היא דוקא אותה דרך של המנהגים, הגדרים, והסגים אשר נהגו בהם אבות אבותינו, וחיבים אנו למסור את נפשנו על קיימה לנו ולזרענו.

ביאור ההלכה

עוד בטרם נחל בלמוד דיני הצניעות עצמם, יש להתעורר בהירות השייכת לסדר החיים באופן כללי, היות ושם מפל רגע ומפל פרט גמשה עוד פרט כמו שלשלת, והאחריות גדולה מאד בכל חלק מחלקי החיים שהאדם מסדר לעצמו, איזה מנהגים יש לקיים ומאיזה יש לברח.

ואם בזמנם של חז"ל והדורות שלאחר מכן, עוד היו מנהגים ברורים שעברו מאב לבן דור אחר דור, הרי שבזמננו זה, שנתרבו המדינות והקהלות הקדושות בעולם על ידי הנאצים ימ"ש, ונשארו מעט מאד מאנשי התורה והיראה, ונתפזרו בכל העולם, ונתערבבו

אנשי המדינות, ונתבלבלו המנהגים הקדושים שהיו נהוגים וקבועים, וגם נשתנה מצב סדרי החיים בכמה מיני ענינים, ומתחדשים סדורי מנהגים על ידי אנשי הדורות הללו שאינם מבססים על יסודי דת ודין תורתנו הקדושה, וממילא הרבה מנהגים הנהוגים הם מקלקלים, והעולם נמשכים אחריהם, ונכשלים בהרבה ענינים לעניני אסור.

כי רק רבותינו ז"ל היו יכולים להזהר ולדקדק בכל מנהג שקבעו, שיהיה משמר ומתקן בכל צד ואפן ובכל מה שנמשך ממנו, מה שאין בן דורנו שמחפשו בכל הדברים רק צדדי הקולות, וכל עוד שאין האסור בולט ממש, מעלימים עיו ומקילים. והרי עניני הרואות איה העולם מקלקל בעוונות הרבים עד אין שעור כמעט בכל הענינים, ואפלו במחנה החרדים אם מעט ואם הרבה. ולכן ראוי וחיוב עלינו להזהר ולפקח עינים מאד מאד בכל עניני המנהגים. (עמ' שה)

והנה אמנם היסודות הבסיסיים של עניני הצניעות, כן מפרשים בגמרא ובפוסקים, אולם פרטי הלכות רבים הנחוצים לנו מאד בסדר החיים, אינם מפרשים בספרי הקדמונים, וזאת משום שבכל הדורות מימות עולם, לא הרהיבו הנשים עו בפנפוש לשנות ולזוז מהמנהג ואפלו כמלוא נימה, וממילא לא הורו המורים תשובות על שאלות שפאלה. ולכן למרות שלא יאה ולא נעים כל הדין הזה בפרציגות, ובסדר בגדי הנשים, מפל מקום תורה היא וללמד אנו צריכים, ובנדאי זהו מהדברים העומדים ברומו של עולם, ועל ידי כן יתגדל ויתקדש שמייה רבא. (עמ' ס - סא)

וידועים דברי רש"י על הפסוק בשיר השירים (א ח) אם לא תדעי לה, כנסיתי ועדתי, תיפה בנשים, איכה תרעה, ותנצלי מיד המציקים לה ולא יאבדו ענינה, התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקבלו תורתך ושמרו משמרת ומצותי, ולכי בדרךיהם. (עמ' שה)

והנה, דרשתי וחקרתי ושאלתי היטיב, מפני סופרים ומפי ספרים, על כמה מיני קולות הנהוגים בעניני צניעות בזמן הזה, ולא נודע מקורם בהלכה כלל, ולא באו מתורתנו הקדושה, ורק היו האנשים מגמגמין ומפקפקין וטוענים שפנראה יש על מי לסמוך... (עמ' לג)

וכבר אמר דוד המלך בתהלים (לב ח) "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין, במתג ורסן עדין לבלם". ובזה הוא מלעז לנו, אל תהיו כמו אותו הסוס שאינו מבין את מעשיו של בעליו, וכאשר הוא מלביש לו מתג ורסן על פיו, חושב הוא שהגו עדין, דהינו יפי ותכשיט ומתגאה בו, ואינו יודע שקבל המטרה היא כדי לבלום אותו ולהצר את צעדיו.

לְשׁוֹמְרֵם בְּקִדְשָׁהּ. (חֲרָדִים פ"ד מט, וכן בזהר הקדוש פְּרָשַׁת נח עו.) וּבִנְבִיא מִיכָה נִצְטוּיֵנוּ, וְהִצַּעַע לְכַת עִם אֲלֶקְיָהוּ. (ו' - ח')

מצוה ב': קְדוּשֵׁים תִּהְיֶינּוּ. (וַיִּקְרָא יט ב)
מצוה זו, שְׂכִיבַת בְּכָל דִּין וְדִין מִדִּינֵי שְׂמִירַת הַצְּנִיעוּת וְהִתְרַחֵקָה מֵאִסּוּרֵי הַפְּרִיצוּת. (סֵפֶר חֲרָדִים)

מצוה ג': אֵת ה' אֲלֶקְיָהוּ תִירָא. (דְּבָרִים י כ)
אִמְנֵם מִצְוָה זוּ מְקִיפָה אֵת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, שְׁיֵשׁ לִירָא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְלִקְרֹא כָּל מִצְוֹתָיו, אִילָם דּוֹקָא בְּמִצְוֹת הַצְּנִיעוּת שֶׁהֵיא גּוֹרְמַת לְהַשְׂרָאֵת הַשְּׂכִינָה, וְהַזְלִיז לְכָה גּוֹרֵם ח"ו לְסִילּוּק הַשְּׂכִינָה, הֲרֵי שְׁיֵשׁ לִירָא מִמֶּנּוּ עוֹד יוֹתֵר מִן הַשְּׂאָר.

מצוה ד': וְאֶהְבֵּת אֵת ה' אֲלֶקְיָהוּ. (דְּבָרִים ו ה)
וְכֵה נִצְטוּיֵנוּ לְקַיֵּם אֵת הַמִּצְוֹת מִחֲמַת אֶהְבֵּתֵנוּ אֵלָיו, וּבְמִצְוֹת הַצְּנִיעוּת מְכִיבִים אֵנוּ אֵת הַשְּׂרָאֵת שְׂכִינָתוֹ, וּמְרָאִים בְּהָה אֵת גְּדֵל הָאֶהְבָּה.

מצוה ה': וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (וַיִּקְרָא כב לב)
עַל מִצְוָה זוּ כּוֹתֵב הַרְמַב"ם (יְסוּדֵי הַתּוֹרָה ה' י) כָּל הַפְּרִיֵשׁ מִדְּבַר אִסּוּר מִפְּנֵי צְוִיּוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, הֲרֵי שְׂבֻהָ קִדְשׁ אֵת הַשֵּׁם.

מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

מצוה א': וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבַר. (דְּבָרִים כג טו)
זֶהוּ לֹא מִן הַתּוֹרָה, כּוּ הַזֶּהרֵנוּ שְׁלֹא יֵרָאֶה בְּךָ הַקֵּב"ה שׁוֹם גְּלוּי בְּשׂוֹר שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת מְכֻסָּה. (סמ"ג ג' סי' רמו, סמ"ק סי' פג.) וּמִשְׁמַעוּתָהּ שֶׁל הַמִּלָּה 'עֲרוֹה' [בְּנוֹסֶף לְמִשְׁמַעוּת הַפְּשׁוּטָה הַמְבֻטָּאת שֵׁם פּוֹלֵל לְכָל מְקוֹם הַמְכֻסָּה] הֵיא מְלִשׁוֹן הַרֵם וְחֻרְבּוֹ, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר הַפְּסוּק בְּתֵהִלִּים, 'זִכְרֵה' לְכַנֵּי אָדוּם הַאוֹמְרִים עֲרוֹ עֲרוֹ עַד הַיְסוּד בְּה'. וְזֹאת בְּגִלְלַת שְׂחָסֵר שְׂמִירַת הַצְּנִיעוּת, גּוֹרְרַת אַחֲרֶיהָ חֻרְבּוֹ הָעוֹלָם, הוּ בְרוּחַנִיּוֹת וְהוּ בְּגִשְׁמִיּוֹת, וּכְמוֹ שְׂאוֹמֵר הַפְּסוּק בְּדוֹר הַמַּבּוּל - וְתַשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֲלֵקִים. אֲשֶׁר תַּחֲלַת הַפֶּל הִיְתָה הִלִּכְתֶּם בַּחֲסֵר צְנִיעוּת כְּפֻכָאָר בְּחוֹ"ל. וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, בְּכָל מְקוֹם שְׂאֵתָה מוֹצֵא זְנוּת, אַנְדְּרָלְמוּסְיָה בָּאָה לְעוֹלָם וְהוֹרְגַת טוֹבִים וְרָעִים ח"ו.

מצוה ב': לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרוֹה. (וַיִּקְרָא יח ו)
וּפְרוּשׁוֹ: הַזֶּהרֵו וְהִתְרַחֲקוּ מִן הַדְּבָרִים הַמְקַרְבִּים וּמְכִיבִים לְגִלּוֹת עֲרוֹה. (רמב"ם, מְנִינֵי הַמִּצְוֹת ל"ת שֵׁנִי - וְכֵן בְּפִרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת סְנֵהֲדָרִין פֶּרֶק ז) וּבְמַעֲשֵׂה שֶׁל דִּינָה בַת יַעֲקֹב בְּאָרוֹ חז"ל, שֶׁנִּתְגַּלָּה זְרוּעָה, וְזֶה גֵרֵם אֵת הַמְכֻשׁוֹל. וְאִמְרוּ עַל כֵּן, מְשֵׁל לְאַחַד שֶׁהִיְתָה בִּידוֹ

כֵּן גַּם יֵצֵר הָרַע נוֹתֵן לְאָדָם וּמִטִּיל עָלָיו אֵת תַּאֲוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמְנַהֲגֵיו הָרָעִים, וְהָאָדָם מִשְׁלָה אֵת עֲצָמוֹ שְׂבֻהָ יוֹתֵר קַל לוֹ וְאִין עָלָיו הַגְּבֻלוֹת. וְאוֹלָם הַהֶפֶךְ הוּא הַנְּכוּן, שְׂבֻהָ הוּא מִשְׁעַבֵּד אוֹתוֹ, וְקוֹשְׁרוֹ וּמְכַנְיָעוֹ תַּחַת יָדוֹ שְׁלֹא יִכַּל לְלַכֵּת בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר. וְלַעֲמַת זֹאת דֶּרֶךְ הַחַיִּים הָאֲמִתִּית, הֵיא דּוֹקָא אוֹתָם מְנַהֲגִים, אוֹתָם גְּדָרִים וּסְגִיִּים אֲשֶׁר נִהְגוּ בְּהֵם אֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ, הֵם הֵם מִיַּי הַהֲרַחֲקוֹת וְהַזְהִירִית שֶׁנִּהְיָגוּ לָנוּ בְּהָה. (עמ' שטז) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ יוֹנָה בְּאֲבוֹת ('א' א') עַל הַמִּשְׁנָה "וַעֲשׂוּ סִיג לְתוֹרָה". הַסִּיג, הוּא דְבַר גְּדוֹל וּמִשְׁבַּח לְכָל יוֹכַל לְהַפְּשֵׁל בְּמִצְוֹת, וְחֻבְבָּה הַתּוֹרָה אֵת הַשׁוֹמֵר עַל הַסְּגִיִּים, יוֹתֵר מִמֵּי שְׂמִיכָם אֵת עֲצֵם הַמִּצְוָה, הִיּוֹת וְאִין עֲשִׂית הַמִּצְוָה הוֹכַחָה לִירָאֵת שְׂמִים כְּמוֹ זֶה שְׂשׁוֹמֵר עַל הַסְּגִיִּים.

וּבְמִקְחָד בְּדִינִים אֵלוֹ הַשִּׁיכִים לְמִצְוֹת הַצְּנִיעוּת, צְרִיכָה הָאִשָּׁה לְרַעַת בְּנַפְשָׁהּ, כִּי הַצְּנִיעוּת הֵיא יְסוּד הַחַיִּים, וְאִי אִפְשָׁר לְהַתְמַסֵּם בְּלִי מְדָה זוּ בַּצּוּרָה הַנְּכוּנָה כְּלָל, וְחֻכִּים אֵנוּ לְמִסֵּר אֵת נַפְשָׁנוּ עַל קִיּוּמָה לָנוּ וּלְזֶרְעֵנוּ, וְהֵיוּ יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּכָלֵל וּבְפֶרֶט. (מו)

פֶּרֶק ה' מִצְוֹת הַשְּׂכִיבַת בְּדִינֵי צְנִיעוּת

הַלְכָה

- א. בְּהַקְפָּדָה עַל לְבִישֵׁת בְּגָדֵי צְנִיעוּת, מְתַקְיָמִים לְפַחוֹת חֲמֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה.
- ב. וּבַהֲמַנְעוּת מְלִבִישֵׁת בְּגָדֵי פְרִיצוּת, מְתַקְיָמִים לְפַחוֹת שְׁמוֹנֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.
- ג. כְּמוֹ כּוּ, לְבִישֵׁת בְּגָדֵי פְרִיצוּת, גּוֹרְמַת לְחֻרְבּוֹ הָעוֹלָם, וּמְכִיבָאָה הַרֵם וְהַשְׁחָתָה מוֹסְרִית נוֹרָאָה.
- ד. וְכֵן גְּדוּלָה הַאֲחֲרִיּוֹת מִחֲמַת הַסּוֹכְבִים אוֹתָהּ אֲשֶׁר מַהֲרָ מְאֹד לּוֹמְדִים זֹאת מְנַהֵג, וְאִף מוֹסִיפִים לְהַקֵּל עוֹד וְעוֹד.
- ה. זֵהִירוֹת גְּדוּלָה נִדְרָשֵׁת מִצַּד הַמּוֹרִים וּמִצְעִצִים בְּעִנְיָנִים אֵלוֹ, וְאִסּוּר לָהֵם לְפַסֵּק בְּמַהִירוֹת בְּלִי רְאִיוֹת בְּרוּרוֹת וּמוֹצְקוֹת, וְכָל עוֹד לֹא הִבְרָר שֶׁהַדְּבַר מִתֵּר, הֲרֵי הוּא בְּחֻזְקַת אִסּוּר.

בִּיאוּר הַהֲלָכָה מִצְוֹת עֲשֶׂה

מצוה א': וְהִיא מִחֻנְיָה קְדוּשָׁה. (דְּבָרִים כג טו)
מִפְּסוּק זֶה לּוֹמְדִים, שְׂצָרִיכִים אֵנוּ לְהִיּוֹת וְלִהְתַּנְהֵג בְּכָל דְּבַר בְּצְנִיעוּת וּבְקִדְשָׁה וְלֹא ח"ו בְּפְרִיצוּת. (סמ"ק נז) וּבִיאוּר הַמּוֹלָה "מִחְנִיָּה" זֶהוּ מִחְנָה הַאִיבְרִים, שְׁיֵשׁ

חתיכת בשר, כל עוד שהיתה מכסה, היתה שמונה, פיון שנתגלתה, מיד ירד העוף וחטפה ממנו, והנמשל מוכן מאליו.

מצוה ג': לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם. (ויקרא יח ל) גם מפסוק זה למדו חז"ל את הלמוד הנ"ל, המחוב איתנו להתרחק מאד מכל דבר הגורם ומביא לידי פריצות.

מצוה ד': ובחפתיהם לא תלכו. (ויקרא יח ג)

בבאור לאו זה פתוב בשלחן ערוך, (יו"ד סי' קעח) אין הולכין בחקות העובדי כוכבים, ולא ילבש מלבוש שנהגו בו העובדי כוכבים לשם פריצות וכו', ומבאר בזה, שאסור לבישת בגדי פריצות, כגולה באסור הליכה בחקות הגויים.

מצוה ה': ולפני עור לא תתן מכשל. (ויקרא יט יד) כתב הרמב"ם, (סה"מ ל"ת רצ"ט) לאו זה כולל את מי שיעזר על עבירה או יסבב אותה, כי הוא יביא האיש ההוא לעוון, ובעזרתו הכשילו או הכין לו סבת העבירה. והרי זה פשוט וברור, שאשה ההולכת בחסר צניעות, בזה היא מכינה לאנשים את סבת העבירה שישתפלו בפריצותה ויכשלו בה.

מצוה ו': ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. (במדבר טו לט) כתב הרמב"ם, (סה"מ ל"ת מז) ואחרי עיניכם זה זנות. פירוש הזהרנו בזה שלא להמשיך אחרי התאוות הגשמיות ומהתעסקות המחשבה בהן. והנה הפריצות במלבושים ובהנהגה, כוללת את שניהם, גם את הזנות וגם את ההמשכות אחרי תאוות העולם הזה וההתעסקות בהם.

ומבאר בדברי חז"ל, שעצם המציאות של גלוי חלק מחלקי הגוף המכסים, הוא עצמו מפתח רגש התאוה הגשמית והתעסקות במחשבות ההם, ועל ידי המחשבות הרעות שלה, מיצרות גם מחשבות רעות אצל רואיה. ומלבד זאת, גם לאשה עצמה אסור להרהר בדברי אסור, כפי שמביא בספר החנוכה (מצוה שפז). ועל פן מחיבת האשה לכסות את עצמה בשלמות, ובכגדים צנועים פדת וכדיו, כדי שלא תכשל ולא תכשיל.

מצוה ז': ולא תחלו את שם קדשי. (ויקרא כב לב) ומשמעות אסור זה הוא פשעושה כבודו ומוראו של ה' כמו חליו ח"ו והאחרים לומדים מקד' להקל ולזלזל במצוותיו יתברך, וזאת למרות שהוא עצמו לא עבר שום עבירה אחרת.

וכל שכן פשעוברה עבירה ללכת במלבושי פריצות, שבוה פלם הופכים להיות תלמידים, ולומדים להקל

יותר ויותר. ואם היא אשה חשובה או רבנית, עוננה גדול פי כמה וכמה ה'.

מצוה ח': לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. (שמות כ ז) הזהרנו בזה, שלא להזכיר שם שמים לבטלה. וכאשר הולכת אשה בגלוי בשר והאנשים מברכים ברכות כנגדה ומזכירים שם שמים, לדעת פוסקים רבים אינם יוצאים ידי חובה, וצריכים לחזור ולברך, ומלבד זאת נמצא שהם אוכלים ושותים בלא ברכה בלא קדוש ובלא הבדלה, ובמקום שיקבלו שכר על ברכותיהם, יקבלו ענשים חמורים על הזכרת שם ה' כנגד הערה, ואוי לנו מיום הדין.

ועוד יש להוסיף בענינו הלאו של "לפני עור לא תתן מכשול", שדין זה שיש גם במי שמונה הוראה של טעות, והתורה הזהירה אותנו בזה, שלא להורות את בני ישראל הוראה שאינה כפי ההלכה. ואמרו רבותינו, שאלו המורים הלכה במהירות ובפזיזות, בודאי לא ינצלו מלית מכשול לפני עור, וחטאתם כבדה מאד.

ובפרט בדינים השכיחים לאסור דאורייתא, הדין חמור יותר, ואסור להקל מספק, אלא חייב להחמיר בין לעצמו ובין אם הוא מורה לעם. ולכן בדיני הצניעות הנוגעים לדינים רבים מן התורה וכו"ל, ודאי וודאי שאסור להקל מספק, ואסור לפסוק במהירות בלי ראיות ברורות ומוצקות, וכל עוד לא הברר שהדבר מותר, הרי הוא בחוקת אסור. (סד - פא)

חובת הזהירות

הלכה

א. אפלו עוון קל, יחשב לחמור מאד, כאשר הוא נעשה שוב ושוב.

ב. על אחת כמה וכמה עוון היציאה בבגדי פריצות, אשר מלבד חמרתו העצמית, מכפיל הוא את עצמו בכל פעם לאלפים ולרבבות.

ג. גם בגד אשר נראה כצנוע, מצריף מחשבה והתבוננות, האם לא יתקפל או יתקצר בכל מיני מצבים? ושוב בגד זה אסור בלבישה.

ד. עצם הרדיפה אחרי סדרי המודה, מביאה את האשה להיות מדרכת לתכתיביהם של אנשים שפלים ביותר, וגורמת לה לרדת מטה מטה.

ה. כמו כן דאגות רבות הופכים להיות מנת חלקה, ולעולם לא תוכל להיות שבעת רצון במנוחת הנפש.

ו. ולעצמת זאת כשמחליטים שאין לנו חלק ונחלה

בסדרי המודה, משיגים שמחה ומנוחה וישוב הדעת להנהגת הבית וחונד הבנים והבנות.

ביאור ההלכה

ההקדמה לפרק זה נתבונן בשאלה שנושאלה בבית המדרש.

כאשר נצרך אדם חולה שיש בו סכנה לאכל בשר בשבת, ואין בדינו בשר פשת וכו', ועומדות בפנינו אחת משתי האפשרויות:

א. לתת לו בשר טרפה.

ב. לשחוט עבורו בהמה פתת וכו'.

כאיו אפשרות נבחר? מצד אחד האסור לשחוט בשבת הוא חמור מאד וענשו בסקילה, ואלו אסור טרפה הוא רק אסור לאו. אולם מצד שני האסור של שחיטה יתבצע רק פעם אחת, ואלו האסור של טרפה יחזור על עצמו בכל פתת וכאזי שאכל החולה, ואם פן מה עדיף?

ומכריעים הפוסקים להלכה, שיש לשחוט בשבת למרות חמרת האסור, ולא לתת לו בשר טרפה שיגרום לו לעבר על עוד ועוד אסורים במשך אכילתו. מדיו זה אנו לומדים, עד כמה חמור כאשר האדם עושה אסור, וחוזר עליו פעמים רבות בזה אחר זה.

והנה אם נתבונן בגדל חמרת העוון של אשה היוצאת לרחוב במלבושי פריצות, ובכל פעם היא חוטאת ומחטיאה את הרבים לאלפים ולרבבות, הרי שאין קץ וסוף לגדל העוון, ובפרט כאשר הרחובות הומים בני אדם מכל הצדדים, ועינים רבות צופות בה, מי יודע כמה גדול עוונה מנשוא, האם כדאי לה לאשה כל זאת בשביל להשלים את תאונת היצר הרע בזה, ועוד לרמות את עצמה אחר כך ולומר לא עשיתי כל רע?...

ראו נא את לשונו של הר"ן שפנתב בתשובתו להריב"ש על שאלה שנושאל בנושא השידד למקרא מגלה, ולמרות שלא היה מדבר שם בדיו דאורייתא, פתב לו הר"ן פד: אפלו בעסקי העולם, כל משפיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח ומשמר מכל נזק ומכשול, ואפלו באפשרות רחוקה. על אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות פן בדרכי התורה והמצוה שהן כבשונו של עולם, ואיך ניח הדרך אשר דרכו בה רבותינו הקדושים ז"ל, ונקנים עצמנו במקום צר וכו' להניח את הנדאי ולתפס את הספק בעניני המצוות, איננו ראוי בשום פנים ואפן לקהל קדוש מקבד במהוה. עכ"ל

ואם נעתיק את הדברים לענינו, אשר כאן מדבר ברבבות רבבות של אסורי דאורייתא בכל יציאה לרחוב, הרי נדאי שאסור לנו להקל ולהתיר, רק בגלל שזכה כלם הולכים, ומוטל עלינו ללמד את הדברים

ולשמר ולעשות ולקיים פרצון ה' יתברך.

ועוד יש להוסיף, שלא זו בלבד שיש להקפיד על בגדים צנועים במצב הרגיל, אלא יש גם לקחת בחשבון, שלא יגיעו מצבים שבהם הנגד מתקפל או מתקצר מפל מיני סבות מדומנות.

ומספרת לנו הגמרא במסכת פתבות (סה.) על אשתו של אחד האמוראים שבאה לבית הדין, וכדי להמחיש דבר מה לחכמים, היא הרמה את ידה כלפי מעלה, וכתוצאה מכה נתגלה הזרוע שלה לרגע קט, וכבר נגרם מזה תקלה, והיתה תרעמת גדולה על אותה אשה שלא נזרה, אפלו שהדבר קרה לה בשוגג גמור.

וחובה קדושה לעורר לבנות ישראל החרדות לדבר ה', שיתנו דעתן ולכן להתבונן ולהחליט, למנוע לגמרי מלהמשיך אחרי סדרי המודה, שהרי ידוע הדבר שאת המודה מטקסים וממציאים אנשים שפלים מאד, איך לעשות שיתגורמו לפריצות, וזהו כל מונחם, וממילא הולכות בגדים אלו נלכדת גרשת זו, ונכשלת בלאוים רבים.

וידוע שאותן נשים המשעבדות למודה, ידאגו כל מיהם ולילותיהם בשביל להשיג התשלום עבור זה, ומתעפפים מהיגיעה בזה, ולעולם אינם שבועי רצון. ולעצמת זאת כשפותרים על זה, משיגים מנוחה ושמחה, ויהי שבעי רצון, ויוכלו לתן לבם וזמנם להנהגת הבית כראוי, וחונד הבנים והבנות שיהיו.

והאם יתכן שבנות השייכות לעם הנבחר, שעליו נאמר ולתתך עליו על כל הגויים לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש וגוי, יהיו נכנעים לגויים השפלים שבפריז ושאר מקומות, לקיים את כל אשר יגזרו הם, איזה מין בגד יש ללבש פעת, ואיזה כפר יש להשליך לאשפה, ועל זה יתנו כל עמלם וכל קמונם, האם יש לה שפלות גדול מזה? (עמ' פד)

ונסיף עוד נקודה אחת, מדברי רבותינו בגמרא במסכת יבמות (סג:) האומרת, אין לה משקץ ומתעב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערם.

והנה המובן הפשוט הוא, שהולך ממש בלי שום מלבוש על גופו. אולם מצינו ראיות רבות מאד בתורה ובדברי חז"ל, שגם כאשר חסר רק חלק מהלבושים, ואפילו אם רק מקום אחד אינו מכסה כראוי, כבר נקרא האדם ערם. (ראיות רבות בתוך הספר המרחב עמ' פה - פו) והוא הדין בנדון שלנו, אשה המהלכת במלבושים שאינם מכסים את כל המקומות המחייבים בכסוי, וכפי שזלמד לקמן] הרי שבוזה היא נחשבת שנואה משקצת ומתעבת לפני המקום ברוד הוא, ששונא ומתעב ומשקץ את מי שמהלך ערם. (פו)

ומרבה מדה טובה, כאשר אשה אבו מקפידה ושומרת

על מדת הצניעות, אשְׁרִיָּה ואֲשְׁרֵי חִלְקָה, שְׁהֵרִי בָּזָה בְּרֹדָאֵי נְהִיית הִיא אֲהוּבָה וְרֻצָּיָה עַד מֵאֵד לְפָנַי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, וְאִין כָּל מְלָאךָ וּבְרִיָּה יְכוּלִים לְשַׁעַר שְׁכָרָה הַטּוֹב בָּזָה וּבְכָא.

פרק ז פְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל

הַלְכָה

א. יְסוּד הַקְּיּוּם שֶׁל בְּתֵי יִשְׂרָאֵל מְשֻׁתֶּת עַל כֶּד שְׁהוּא כְּפּוּף לְדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל.

ב. מוֹשְׁעַת מְסִירַת טַבְּעַת הַקְּדוּשִׁין, הוֹפְכַת הָאִשָּׁה לְהִיּוֹת כְּהַקְּדֵשׁ הָאָסוּר עַל שְׂאָר אַנְשֵׁי הָעוֹלָם, וְחוֹבַת הַשְּׂמִירָה וְהַזְּהִירוֹת לְכָל יִהְיֶה אַנְשֵׁי הָעוֹלָם מִן הַהַקְּדֵשׁ, מוּטָל גַּם עָלֶיהָ.

ביאור ההלכה

"הרי את מקדשת לי - פְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל"

מִשְׁפֵּט זֶה יְדוּעַ וּמְכַר מְאוֹתָם רְגָעִים מְרַגְּשִׁים, בּו שֶׁם הַחֲתָן אֶת הַטַּבְּעַת עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, וְיֵשׁ לְהַתְּבוּנָן בְּמִשְׁמַעוֹתָיו שֶׁל מִשְׁפֵּט זֶה.

מְדוּעַ דוֹקָא בְּמִצְוַת הַנְּשׂוּאִין, מְדַגִּישִׁים אָנוּ שֶׁהַמְצוּנָה תַּעֲשֶׂה פְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, מַה שְׁלֹא מְצִאנוּ שְׂאוּמְרִים בְּשׁוּם מְצוּנָה אַחֶרֶת, וְהֵרִי אֶת כָּל הַמְּצוּוֹת אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים פְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל?

וְגַם צְרִיכִים אָנוּ לְהִבִּין אֶת מִשְׁמַעוֹת הַבְּטוּי "דַּת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל", דַּת מֹשֶׁה זוּהִי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְאוּלָּם דַּת יִשְׂרָאֵל, מַהִי? אִם הַפְּנֵנָה לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, הֵיינו צְרִיכִים לוֹמַר פְּדַת מֹשֶׁה וְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָמִי אָנוּ מִתְּפַנְּוִים כְּשְׂאוּמְרִים וְיִשְׂרָאֵל?

אֵלָּא מְבָאָרִים רְבוּתֵינוּ, שְׂפָאֲשֵׁר אִישׁ וְאִשָּׁה מְבַנִּי יִשְׂרָאֵל חַפְּצִים לְהַקִּים בֵּית קְדוֹשׁ לַה' וְלַתּוֹרָתוֹ, יִשְׁנוּ תְּנָאֵי בְּסִיסָא, שְׁהוּא וְרַק הוּא יְכוּל לְהוֹיֵת אֶת יְסוּד הַקְּיּוּם שֶׁל הַבֵּית לְאַרְךָ יָמִים וְשָׁנִים, וּבְלַעֲדֵי הַתְּנָאֵי הָאֵל, אִין לְבֵית הַמִּשְׁתַּף וְלִקְשָׁר שְׂבִינְיָהֶם קִיּוּם אֲמַתִּי. תְּנָאֵי זֶה, מְרַכֵּב מַדַּת מֹשֶׁה, וּמַדַּת יִשְׂרָאֵל.

וּמִשְׁמַעוֹת הַתְּנָאֵי הוּא, הַקְּפֵדָה וְשְׂמִירָה עַל מְנַהֲגִים שֶׁל צְנִיעוּת, שְׁחִלְקָם כְּתוֹבִים בְּתוֹרַת מֹשֶׁה, וְהַחֲלֵק הַשְּׁנִי אִינוּ כְּתוּב אָמְנָם בְּתוֹרָה, אוּלָּם אֵלּוּ הֵן מְנַהֲגִים שְׂנֵהֲגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מְדוּרוֹת עוֹלָם, אֲשֶׁר הִפְכוּ לְהִיּוֹת חֵלֶק בְּלַתִּי וְנִפְרַד מִצִּוְרַת הַנְּהַגְתָּה שֶׁל בֵּת יִשְׂרָאֵל. (כְּתוּבוֹת עב).

וְלָכוּ, כְּכַר בְּרֵאשִׁית בְּנֵנוּ הַבֵּית, מוֹדִיעַ הַחֲתָן לְכַלְתּוֹ וּמִתְּנָה אֶתָּה אֶת הַחַיִּים הַמְּשֻׁתָּפִים וְאֶת שְׁלָמוֹת הַמִּשְׁפָּחָה, בְּכָד שְׁהִיא מְקַבֶּלַת עַל עֲצָמָה לְנֵהֵג וְלַחִיּוֹת עַל פִּי אוֹתָם מְנַהֲגִים, גַּם אֵלּוּ שֶׁל תּוֹרַת מֹשֶׁה, וְגַם אֵלּוּ

שֶׁל דַּת יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינוּ דַּתָּן שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַצְּנוּעוֹת. וְזוּהוּ יְסוּד חַיֵּי אִישׁ וְאִשָּׁה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, שְׂאֲחֵר הַחֶפֶז וְקְדוּשִׁין קוֹבְעִים בְּלָבָם, שְׂיֵהוּ מְסוּרִים זֶה לָזֶה, וְלֹא יִתְּנוּ לָב לְאַחֵרִים בְּעוֹלָם כָּלָּל וְכָלָּל [חוּצוֹ מְעַנְיִים אַחֵרִים שֶׁל מִשָּׂא וּמִתָּן וְכְדוּמָה], וְיַחֲזִי בְּצְנִיעוּת וּקְדוּשָׁה, בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה, וְשְׁלוֹם וְרַעוּת, בְּדְרָכֵי תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה.

וּבְרַגַע שְׁהָאִשָּׁה נִשְׂאָת, מִכָּאֵן וְאֵילָף, הֵרִי הִיא אָסוּרָה לְכָל הָעוֹלָם כְּהַקְּדֵשׁ, וְלָכוּ מְקַדְּשִׁים בְּטַבְּעַת עֲגֻלָּה וְסַתוּמָה מִכָּל צְדָדֶיהָ, לְרַמּוֹ לְאִשָּׁה, שְׂתֵּהִיָּה צְנוּעָה וְגִדוּרָה סְבִיב סְבִיב כְּמִן נְעוּל, וְעַל יְדֵי כֶּד תְּרַכָּה בְּבִיתָם הַקְּדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ רְבוּתֵינוּ, כָּל מְקוֹם שְׂאֲתָה מוּצָא גְּדַר עֲרֻנָּה, אֶתָּה מוּצָא קְדוּשָׁה. (צו-ט)

וּמִכָּאֵן וְאֵילָף, בְּכָל נִגְנוּד קָטָן יֵשׁ אַחֲרִיּוֹת גְּדוּלָּה, וְאִפִּילוּ חַיִּיד קָטָן לְאָדָם זָר, יְכוּל לְהַפִּיךְ לְעוֹוֹן פְּלִילִי, וְחוֹבַת הַזְּהִירוֹת לְכָל יִהְיֶה אַחֵרִים מִן הַהַקְּדֵשׁ, מוּטָל גַּם עָלֶיהָ. וְזוּ הִיא הַקְּבֵלָה שְׂקַפְּלָנוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ, לְהַזְּהִיר בְּצְנִיעוּת וּבְקְדוּשָׁה בֵּיתָר שְׂאֲתָ וּבֵיתָר עוֹ, וְשְׂתֵּהִיָּה הָאִשָּׁה מְגִדְרַת סְבִיב סְבִיב, שְׁלֹא יִשְׁלַט בָּהּ שׁוּם עֵין זָרָה ח"ו, וְזוּהוּ יְסוּד חַיֵּי עַם יִשְׂרָאֵל.

וּבְהִיּוֹתֵינוּ חַפְּצִים בְּחַיִּים וְעִמִּים, מְכַרְחִים אָנוּ לְהַפְּנֵעַ לְתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלִיְסוּד הַקְּדֵשׁ בְּצְנִיעוּת וּבְכַפְּרִישׁוֹת פְּדָרָף אֲבוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, וּבְזָה נִזְכָּה לְחַיֵּי נַחַת דְּקְדוּשָׁה, אֲרָפִים וּבְרוּכִים עִם כָּל מִשְׂאֲלוֹתֵינוּ לְטוֹבָה וְלִגְאֻלָּה קְרוּבָה אָמֵן כּוּ הֵי רְצוֹן. (עמ' ק)

פרק ח גְּלוּי בְּשׂוּר הָאִשָּׁה - אָסוּר דְּאוּרִיתָא

הַלְכָה

א. גְּלוּי חֵלֶק מִחֵלְקֵי הַגּוֹף הַטְּעוּנִים כְּסוּי, אָסוּר מִן הַתּוֹרָה, וְגוֹרָר בְּעַקְבוֹתָיו קְלָקוּל גְּדוּל לָהּ וְלְאַנְשֵׁי הָעוֹלָם.

ב. מְלַכְּד זֹאת חַל אָסוּר עַל הַנוֹכְחִים שָׁם, לְדַבֵּר בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה וְלַהֲזִיבֵי שָׁם שְׂמִים כְּנִגְדָּה.

ביאור ההלכה

מִשְׁתֵּי פְּרִשִׁיּוֹת בְּתוֹרָה, לוֹמְדִים אָנוּ אֶת תּוֹצְאוֹתֶיהָ הַחֲמוּרוֹת שֶׁל הַלִּיכָה בְּגְלוּי בְּשׂוּר, וְאֶת הַחוּבָה לְכַסּוֹת וּלְהַסְתִּיר אֶת גּוֹפָה מְצִינֵי זָרִים.

הַפְּרָשָׁה הָרֵאשׁוֹנָה מוֹפִיעָה בְּתַחֲלַת סִפְרָ בְּרֵאשִׁית, שָׁם מְסַפֵּר עַל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְאִשְׁתּוֹ, אֲשֶׁר קוֹרֵם אֲכִילָתָם מֵעֵץ הַדַּעַת, טָרָם הֵכִינוּ אֶת מִשְׁמַעוֹת חֲמֵרַת הַהֲלִיכָה בְּלִי לְבוּשׁ, וּכְתוּצָאָה מִכָּד נִגְרָם לָהּ מְכֻשׁוּל נוֹרָא וְאָים [מְלַכְּד עֲצָם הָאֲכִילָה מֵעֵץ הַדַּעַת] כְּפּוּבָא בְּגִמְרָא בְּמִסְכַּת שְׁבֵת. (קמו).

הֵרִי שְׂבָזָה בְּאַרְה לְנוּ הַתּוֹרָה, שֶׁהַנְּסוּין הָרֵאשׁוֹן בְּעוֹלָם,

נגרם מחמת גלוי הגוף, ואף על פי ש'עדיו לא אכלו מעז הדעת ולא נתפנונו כלל לשום דבר רע, מפל מקום נמשך ממציאות זו לקול גדול לה ולכל באי עולם] [שהסתים רק במתן תורה, וגם אז הוא הסתים רק אצל עם ישראל, פמוכא בגמרא הנ"ל ובגמרא במסכת יבמות קג:]. ומזה יש לנו למוד והודעה לכל באי עולם, דגילוי בשור גורם ומכריח למכשולים, וממילא ההכרח והחייב שיהיה מכסה.

ובפרשה השנייה לומדים אנו יותר מן.

הגמרא במסכת סוטה (דף ח.) מביאה את הפסוקים בפרשת נשא, שם נמצאים דיניה של אשה אשר בעלה חושדה שאינה בשרה, ולוקח אותה לעזרה שבבית המקדש, כדי לדעת האם ראויה היא להמשיך לכהן בתפקיד הנאצל של אם בישראל.

אחד מהדינים אשר מצוה תורתנו הקדושה לעשות לה במעמד זה, הוא "ופרע את ראש האשה", אשר בצווי זה כלולים שלושה דינים,

א. לגלות את ראשה.

ב. לקרע את בגדיה ולגלות את גופה.

ג. לסתור את קליעת שערותיה.

ומדין זה למדו רבותינו ז"ל את אסור ההליכה בפריעת הראש, דהינו שגם שער ראשה חייב להיות מכסה פדת וכדיו, ועל אחת כמה וכמה שגם גופה מחייב להיות מצנע ומכסה, והאשה ההולכת בגלוי בשור, עוברת בזה על אסור דאורייתא, כפי שנפסק להלכה על אשה ההולכת בגלוי הראש.

ויש לציין, שגם באותו מעמד נורא בו מענישים אותה בענש חמור זה, גם שם נזהרים מאד מראיתו של הפהו, וכן כתוב בתוספות בשם הספרי,

סדיו של פשתו היו פורשים בינה לבין העם, ואז פהו פונה לאחוריו ומקיים בה מצות פריעה. (עמ' קח)

מלבד כל הנ"ל, ישנו אסור נוסף השייך באנשים, שלא יקראו דברי תורה והזכרת שם שמים כנגד גוף האשה שאינו מכסה, וכפי שהובא בפרק ה', וכדיו זה יש מחלוקת בין הפוסקים כנגד איזה מקומות האסור מדאורייתא, וכנגד איזה מהם האסור הוא מדרבנן.

פרק ט בגד נצמד דינו כמגלה

הלכה

א. מלבד פסוי הגוף, מחיבת האשה בנוסף לכהן לראש שמלבושיה יכסו ויצניעו גם את צורת הגוף, לכל יהיה נפר לרבים.

ב. בלשונות התורה והז"ל, ונקראים מקומות המכסים

בכסוי שאינו מסתיר את הצורה, בתאר - מגלים. ג. גם אם הבגד רחב, ורק עשית פעלה מסוימת גורמת להצמדות הבגד, אסור לה לעשות את אותה פעלה. ד. ולכן, ישיבה רגל על רגל וכיוצא בזה, נחשבת למעשה של חסר צניעות.

ה. וכו', כאשר צריכה היא להרים דבר מה וכדומה, תעשה זאת בצורת ישיבה, ולא בצורת התנופפות.

ביאור ההלכה

כבר נודע ונתפרסם, שפסוי הגוף חייב להיות באופן כזה, שייכסה גם את הגוף וגם את צורת הגוף, וזהו אחד מעניני הפריצות האסורים לנו, לכל יהיו נפרים אברי גופה דרך בגדיה.

פה חמורים הם הדברים, עד כדי התבטאות ברורה וחדה בכמה מקומות בהם קוראת התורה לדבר שצורתו נכרת, בלשון "מגלה", וזאת למרות שהוא מכסה לחלוטין.

הדגמא הראשונה לכהן, נמצאת בפסוקים המתארים את צורתו של ארון הקדש אשר עמד בקדש הקדשים, ושני בדיו היו בולטים בפרכתו. והפסוק שם פותב שהם היו נראים, למי שהיה עומד במשכן ופניו כלפי קדש הקדשים. (מלכים א' פרק ח' פסוק ח'). הגמרא במסכת מנחות, תמחה על כהן ושואלת, כיצד יתכן שהם היו נראים, והרי הפרכת היתה מכסה את כל הפתח המפריד בין הקדש לקדש הקדשים, וכיצד אם כן היו רואים אותם?

ומתרצת הגמרא, שאמנם כזו שהם היו מכסים, אולם כיון שסוף סוף הם היו דוחקין ובולטין בפרכתו, ודומין כמין שני דדי אשה, לכן קורא להם הפסוק שהם נראים. (מנחות צח.)

ועתה נחשב בעצמנו, אם על שני מוטות עץ הבולטים בפרכתו, שלמרות שהם מכסים אומר עליהם הפסוק שהם נראים, מה נענה ומה נאמר כאשר באמת שני דדי אשה בולטין בבגדיה, האם אין זו פריצות נוראה עד מאד? האם זה לא נחשב כמי שאינה לבושה? ברור הדבר שאסור לבת ישראל שמאמינה בה- ובתורתו הקדושה ללבש כהן, והוא הדיו בכל מה ששייך בו ענין הבגלות והפר איברים.

ולפי זה אנו לומדים גם, שאין זה צנוע לבת ישראל לשים רגל על רגל כשהיא יושבת, משום שגם מצב כזה, גורם להבגלות והפר איברים. ובאמת שמעולם לא ראינו דבר שפזה אצל בנות ישראל בשנים קדמוניות. (עמ' קיט)

והנה שואלים העולם, כיצד יתכן שאותו המשכן

לצאת מביתו כשנגד אחד לגופו. ויש לךד מקורות רבים.

ב. בימינו שהבגדים אינם עבים כבעבר, יש להקפיד על כך בכפל כפלים.

ג. ראיית בגד הסמוך לגוף, נחשבת ומהנה פריצות כראית הגוף עצמו.

ד. ולכן חובה להסתירו, שלא יראה אפלו חלק קטן ממנו ואפלו לא לזמן קצר.

ביאור ההלכה

מתוך דברי חז"ל בש"ס ובשאר מקומות, רואים במפרש, שמנהג הנשים מאז ומעולם היה שלא לצאת כשנגד אחד על גופן, אלא תמיד הקפידו על בגדים נוספים.

עוד בטורם נביא ראיות לכך, יש להבין שדבר זה הוא מכרח גם מצד ההגיון, וכמו שיודעים אנו את צווי התורה "ושמרתם את משמרתתי" (ויקרא יח ל) ודרשו חז"ל "עשו משמרת למשמרתתי" (במות כא). שזאת אומרת שיש לאדם לעשות גדר וסג, פדי שבשום צורה וזמן לא יגיע למכשול, כך בשום אופן לא יכולה האשה לצאת כשנגד אחד לגופה, מאחר ובכל רגע יכול להוציא מצב שאותו בגד יתרום, וזו, או יצמד וכדומה, ומיד נכשלת היא באסור נורא.

על אחת כמה וכמה בימינו, שהבדים דקים יותר, וילעיתם רבות הם גם שקופים, ובפרט מול אור השמש שזהו בודאי פריצות חמורה. (עמ' קנא)

המקור המפורש לכך, נמצא בשלחן ערוך (יו"ד סי' ש"מ) שם מבאר, שבזמן פטירת אחד מהקרובים שחל בהם דין קריעה, לא היו קורעים את הבגד הסמוך לגוף, אלא רק את הבגדים העליונים, ולאשה ישנה הלכה נוספת שהיא קורעת תחלה את הבגד האמצעי שמעל הבגד הראשון הסמוך לגוף, ומחזירה אותו לאחוריה, ורק לאחר מכן קורעת את הבגד החיצון, והפל פדי שלא יתגלה הבגד הסמוך לגופה, אפלו לרגע אחד. לפי שראית בגד זה, נחשבת לפריצות כראית הגוף עצמו (ש"ך ס"ק כב). מדיון זה אנו לומדים:

א. שהיו להם לפחות שלושה לבושים.
ב. שאת הלבוש הראשון הפנימי, אסור לאנשים לראות, ונוהרים שלא יראוהו אפלו לרגע אחד.

ג. שאפלו בגלוי חלק קטן מאותו הלבוש, יש אסור. ויש להצניעו לחלוטין.

ואילו תלף האשה כשהבגד הסמוך לגופה מגלה, היא לא תוכל לקים כלל דין קריעה. ומלבד זאת עצם זה

שמצדו החיצוני אנו לומדים את דין ארף שמלת האשה, [וכדברי הגמרא במסכת שבת (צח:)] שהיו היריעות נסרכות על הארץ ומשולים כשמלת אשה] הוא עצמו בחלקו הפנימי, היו בו הבדים המשולים כפיכול להסיר צניעות של בליטת איברים?

והתשובה היא, שזה עצמו מלמד אותנו מוסר השכל עצום וחונק נכון לבת ישראל, שיש לה לדעת ולזכר תמיד את ההבדל בין מלבושיה המיעדים לביתה פנימה, לבין אלו המיעדים ליציאתה לרשות הרבים. שהרי יחד עם זאת שמחייבת היא בצאתה מביתה לשמור ולהצניע את עצמה משיאר אנשי העולם, מפל מקום בביתה פנימה תתנאה לבעלה ותתמשט לפניו, ואת כל ההתקשטות תשמר לתוך הבית, וכמאמר הפתוח "כל כבודה בת מלך פנימה - ושם - ממשבצות זהב לבושה".

[וכשנכנסים עוד יותר פנימה לתוך קדש הקדשים, שם כבר מגלים תינוק ותינתק אשר מסמלים את אהבת איש לאשתו, כמשל לאהבת ישראל אצל אביהם שבשמים, מפני ששם זה כבר עוד יותר פנימה]. (עמ' תצב)

ראיה נוספת נתן לראות בפסוק, ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערוכת עליו. (שמות כ כג) בפסוק זה מזהירה התורה שלא יעלו הפהנים למזבח על גבי מדרגות, היות ונגרם מכה גלוי ערוה. וזאת למרות שהפהנים היו לבושים במקנסים, ובודאי לא יהיה גלוי ערוה ממש. מפני שאדם העולה במדרגות, מטבע הדברים יצמיד לגופו המקנסים, הרי זה נחשב למגלה. (עמ' שלט)

וראיה שלישית, מצאנו אצל רות, [אשר במעשיה גרמה לבעו להבין שהיא זו הנערה הראויה לו לאשה מכל הבנות, ואחד המעשים שגרמו התפעלות אצל בעז] היתה העבדה שבעוד שנערו רבות היו מתכופפות ומלקטות את השבולים, היתה היא נוהרת שלא להתכופף כמותן. ומבארים שם המפרשים, שהסבה היא, היות ופעלה זו גורמת שיהיו אחוריה בולטים, וזאת למרות שבודאי הבגד היה מכסה ולא היה שם שום גלוי בשר, בכל אופן עצם הבלטת האחוריים נחשבת לפריצות.

וזו הסבה שפסק הרב"ז להלכה, שאסור לאיש ללקת אחרי אשה גם כאשר היא עטופה מפר רגל ועד ראש, היות וההולך אחרי אשה רואה ומבחין בהלוכה ובתנועות איבריה ויבוא לידי הרהור.

פרק י

יציאה בבגד אחד על גופה

ההלכה

א. מנהג בנות ישראל הכשרות מהורות עולם, שלא

הגמרא, זהו החלק שמכתף ועד המרפק, ואלו כל הקנה שבין המרפק ועד פה היד, איננו נקרא זרוע, וממילא הוא מתר בגלוי.

ואולם, מכל המקומות שמוזכר בגמרא "זרוע" נתן לראות בברור, שהזרוע עליו מדברים חז"ל, כולל את כל קנה היד עד כפות הידים, וכפי שנלמד פת.

באותה משנה במסכת כתובות שהבאנו, אשר ממנה למדנו על אסור גלוי זרועות, מובא אסור זה בשם "טוה בשוק", דהיינו שהיא יושבת וסורגת צמר ברשות הרבים, וכתוצאה מאותה סריגה, מתגלים זרועותיה, ולכן היא מפסידה את כתבתה. וכמו כן במסכת פסחים (דף נ: בתוספות ד"ה מתקולתא) מבאר, שטוה צמר בשוק, נחשבת למלאכה הגורמת בזיון לאשה וחסר צניעות, היות ומתגלים זרועותיה.

מגמרות אלו נתן לראות בברור מחלט, שאין מדבר בחלק הזרוע העליון שמעל המרפק, אלא לחלק שמתחתיו, זה שמגיע עד פה היד. שכן החלק העליון, אין לו שום שכיכות לסריגת האשה, ואין שום סבה שמלאכה זו תגרם למקום זה להתגלות, ואילו על החלק התחתון של היד, ישנה השפעה ישירה שיתגלה מחמת פעלת הטוה. (עמ' קסו)

ראיות נוספות לכה, נתן לראות בגמרא במסכת בבא בתרא (נז: ובמסכת בבא קמא (מח). אשר בשניהם מבאר, שלצד מלאכת הכביסה ולישת הבצק, נצרכת האשה להרים את שרווליה, ולגלות את זרועותיה המכסות, ולכן אסור לאנשים זרים לשהות שם בזמנים אלו.

גם שם פשוט הדבר, שאילו היה החלק התחתון נחשב למקום המגלה ואין אסור בגלוי, לא היתה שום בעיה שיששהו שם אנשים זרים, שכן לצד לישת ובאפיה, נשים לא מגלות את החלק שמעל המרפק, לא בשעת כביסה ולא בשעת לישת בצק, ואין להן שום צדף בכה. אלא בנדאי רואים בברור, שהחלק שמגלות הנשים בביתן לצדף מלאכתן, זהו החלק התחתון שבין המרפק לכף היד, ואת החלק הזה אסור לאנשים זרים לראותו מגלה. (עמ' קסו) ורק לגבי בעלה בתוך ביתה, נחשב מקום זה כאחד ממקומות המגלים. (עמ' קעז)

כמו כן, בגמרא במסכת כתובות (סה:) נתן גם לראות על פמה מדיקה ומכשילה ראית מקום זה, עד כדי כך שגלוי זרועה של אשת אביו, גרמה שם לדבר שאינו

שרואים את אותו הבגד מחשיב אותה פמהלכת ללא לבוש. (עמ' קנד - קנה) והחייב מוטל על בעלה למנוע אותה בכל טעמי שהיא יכול, שלא תפרץ ח"ו את יסוד הצניעות והיהדות. (עמ' תצ)

ראיה נוספת לכה נמצאת בגמרא במסכת בבא בתרא (דף נו) האומרת על בגדו של תלמיד חכם, שהוא כה ארף, עד כדי כך שהוא מסתיר כמעט לגמרי את בגדו הפנימי [ובלשון הגמרא נקרא הדבר "חלוקו"]. ואותו בגד פנימי הוא כה ארף, שמגיע עד המנעלים.

מגמרא זו לומד מהר"ל את אותו ענין שלמדנו פת, שראית הבגד הפנימי נחשב גם הוא בגלוי, והו אמן שאצל האיש אין בזה את החמרה הנוראה שיש אצל אשה, אולם בכל אופן גם בו שדף צניעות והסתרת הגוף. ועתה נלמד אנחנו בכל וחומר על בגדי האשה, שבנדאי אסור לה לצאת בלבוש אחד לגופה, באשר בגד זה אינו נחשב לכסוי הגוף, וגלוי בגלוי הגוף ממש.

ויחכו גם לומר, שמאחר ומדברי השלחן ערוך רואים כדבר פשוט שהו לבשו שני מלבושים מלבד הבגד הפנימי, אם כן יהיה זה חייב מן הדיו כדבר שקבלו על עצמן בנדר ובמקלה לגדר וסיג שלא לצאת בלי אותם שני בגדים, ואם כן זו מקלה שחלה לדורות עליהם ועל זרעם. (עמ' קנח)

פרק יא ארף השרוולים

הלכה

- א. אשה היוצאת לרחוב כשהזרועותיה מגלים, נקראת עוברת על דת.
- ב. החלק הנקרא "זרוע" כולל גם את כל החלק שבין המרפק עד לכף היד.
- ג. ולכן, חובה שיהיו השרוולים ארפים, וכסו את הזרוע כלו.
- ד. השרוולים עצמם, יהיו רחבים ורפויים על הזרוע, ואולם בסופם ובסמוך לכף היד, יהיו סגורים וצמודים ולא פתוחים.

ביאור ההלכה

המשנה במסכת כתובות (עב:) מבארת, שאשה המגלה את זרועותיה ברשות הרבים, בעלה מגרשה מבלי לתת לה את כתבתה, וכך נפסק להלכה בשלחן ערוך. (אבן העזר סי' קטו) (עמ' קסו)

והנה, ישנם פאלו הרוצים לטעון, שהזרוע עליו מדברת

הנקרא "שוק" נחשב לערוה ואסור לגלותו, הן לענין צניעות, והן לענין אסור הזפרת דברי קדשה כנגדו. ובאר הרשונים שם, שלמרות שאצל הגברים השוק לפעמים מגלה, מלמדת אותנו הגמרא, שאצל הנשים נחשב הוא לערוה, ותיב בכסוי מן הדין. ומאחר ומקום זה נחשב כאחד מהמקומות המכסים, ממילא אסור לאיש לראותו לא רק בהסתכלות מכוננת, אלא אפלו בראיה בעלמא, מה שאין כן במקומות המגלים, בהם נאסרה רק הסתכלות מכוננת.

והנה ברור הדבר, שהשוק עליו דברו חז"ל, הוא החלק שמתחת לברך ועד עצם הפרסל, שכן מקום זה הוא המקום שלפעמים מגלה אצל הגברים ולא למעלה ממנו, אולם מפני שנפרצה הפרצה, ונשים רבות אינן יודעות על חובתן בכסוי מקום זה, נאריך להוכיח את פרטי מקור הדין.

המשנה במסכת אהלות (א' ח') סופרת את אברי האדם מלמטה למעלה, ושם כתוב במפרש, א. פה הרגל, ב. מעליו את עצם הפרסל, ג. מעליו השוק, ד. ומעליו הברך, ה. ומעל כלם זה הירך. הנה מפרש בדברי חז"ל, שהשוק, זהו החלק שיוירד ומחבר מהברך ועד מקום בלישת עצם הפרסל. (וכן בשו"ע יו"ד קצד-י')

גם בפסוקי התנ"ך, גם במסכתות הש"ס, וגם בדברי הראשונים וגדולי הפוסקים, ישנו לך ראיות רבות מאד, וכן בדברי האחרונים הדבר מפרש, שהשוק הוא החלק התחתון הנמצא מתחת לברך ומסתים בפרסל (נתן לעין בספר המרחב עוד מקורות רבים מאד, אולם לא ראינו צורך להעתיקם כאן). (עמ' קעט)

וכעת יש לדעת, את אפן הפסוקי הנכון, הן ביחס לגרביים, והן ביחס לארץ השמלה, ונבאר אחד לאחד. הנה פשוט וברור לכל, שאחרי שמוכח בודאי שהחלק התחתון הוא השוק, ממילא הדין הוא שאשה היוצאת כששוקיה מגלים ואין עליה גרביים, הרי שבזה היא יוצאת בערוה מגלה, ואותו הדין אם יוצאת עם גרביים אולם הגרביים אינם אטומים ונראה בשרה דרכם, ודאי שבשניהם היא עוברת על דת, ואם על גלוי זרועות נאמר שבעלה מגרשה בלי כתפה, בגילוי השוק על אחת כמה וכמה, שכן גלוי השוק חמור עוד יותר מגלוי הזרועות, ובזה היא עוברת על צווי תורתנו הקדושה, ואין זה ענין של חומרא או חסידות.

ובנוסף לך, היא מכשילה את כל האנשים האומרים

פשוטה, ודבר זה נגרם תוך פדי נתינת דגמא מגדל זרועה לגדלם של פוסות יוני עיו"ש. מה שמלמד אותנו שכל הזרוע חייב להיות מכסה פדת וכדיו. (עמ' קסז) ובמדרש מבאר, שכל נפילתה של דינה בת יעקב בידי שכם, נגרמה בתוצאה מגלוי זרועה לרגע קט. (בראשית פ' פרשה פ אות ד')

גם בהלכות תפלין רואים בברור, שכל אותו החלק עליו כורכים את שבע הפריכות, גם הוא נקרא זרוע, ולא רק החלק שבו מניחים את התפלין עצמן. (עמ' קעו) ולכן פשוט וברור להלכה, שהמקלים בגלוי קנה הדין, אין להם על מה לסמוך בזה כלל. (עמ' קעג)

ועוד יש לדעת, שבזמן הגמרא היה אביר ששמו "אצעדה", ותפקידו היה לצמצם ולהחזיק את קצהו של השרוול, גם כדי שלא ימשך למעלה, וגם כדי שלא יהיה נתון לראות לתוכו עקב היותו רחב על הזרוע. (עמ' קסח) ועל כן, צריה להקפיד, שלמרות שהשרוול עצמו יהיה רפוי על הזרוע, בכל אפן אצל פה הדין, הוא צריך להיות סגור ולא רחב. (עמ' קכד)

פרק יב הגדרת החלק שבין הברך לעצם הפרסל

הלכה

- א. אמרו חז"ל בגמרא "שוק באשה ערוה" ודין זה נפסק להלכה.
- ב. בדין זה פלוגים שתי הלכות:
  - א. אסור יציאה מבלי לכסות את כל חלק הרגל הנקרא "שוק". ב. אסור הזכרת שם שמים כנגד מקום זה, כאשר איננו מכסה, וזאת גם בתוך ביתה.
  - ג. רגל האדם בנתימה משלושה חלקים, א. פה הרגל שוכבת על הארץ. ב. השוק עומד מעליו ומגיע עד לברך. ג. ומעל הברך זהו הירך.
  - ד. מלבד הפסוקי בבגד [שמלה או חצאית] נהגו בנות ישראל להקפיד גם על לבישת גרביים.
  - ה. על הגרביים להיות אטומות ולא שקופות, וכמו כן אסור שהיו בגון הדומה לצבע גוף כלל.
  - ו. בכל המלבושים, הצבע השחור הוא הצבע הצנוע ביותר.

ביאור ההלכה

בגמרא במסכת פרכות (כד). נפסק להלכה שגם החלק

שְׁחִיב גָּמֹר מֵעַקֵּר הַדִּין עַל כָּל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי צְנִיעוּת כְּאִשֶּׁר נִהְגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֻׁרוֹת מֵאִזְ וּמֵעוֹלָם, דְּהֵינּוּ מְלַבְּשִׁים אֲרָפִים עַד הַקָּצָה הָאֲחֵרוֹן הַיּוֹתֵר אֶפְשָׁר, אוֹלָם שֶׁם בְּפֶסֶק הַהֲלָכָה, הֵם חֲתָמוּ אֶת הַדְּבָרִים, וְלֹא בָּאֵרוּ אֶת הַמְקוּרוֹת לְקַדְּוָה, וְנִרְאָה מֵעַט לְבָאֵר אֶת הַדְּבָרִים.

פֶּסֶק הַלְּבָבָה

שְׁנַת פְּרָסָם שְׁנַת תַּרְפ"ח בְּנִשְׂיאוֹת רַבֵּנוּ הַגָּאֹן אב"ד מְרוֹן ר' יוֹסֵף חַיִּים זִנְנֶפֶלְד זְצוּק"ל פּה עֵיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכ"ב

יוֹם יא' לְהַדָּשׁ אִיד שְׁנַת תַּרְפ"ח לַפ"ק.

כְּאִשֶּׁר בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים פְּשָׁתָהּ הַמְסַפַּחַת שֶׁל מְלַבְּשֵׁי שְׁחִץ וּפְרָצוּ גְדְרֵי הַצְּנִיעוּת סְמוּל עִמָּנוּ הַקְּדוֹשׁ מֵאִזְ וּמֵעוֹלָם בְּאִפְסָן מִבְּהִיל מֵאוֹד ד' יְרַחֵם, וְרַבִּים מִיִּרְאֵי ד' פּוֹנִים אֵלֵינוּ לְהוֹרוֹת לָהֶם אֶת הַדִּין וְהַדָּת.

וְהִנֵּה אִם כִּי הַמְפָרְסְמוֹת אֵין צְרִיכוֹת רֵאִיה, אֵךְ מִחֲמַת דְּדָשׁוּ בָּהּ רַבִּים בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים וְהִרְגְּלוּ בְּמִלְבוּשֵׁים קְצָרִים וּבְכִתֵּי יָד קְצָרִים עַד אֲשֶׁר הַרְבֵּה מִהֶמוֹן עִם נִשְׁפַּח מֵהֶם הִמְדָּ הָאִסוּר וְנַעֲשֶׂה לָהֶם בְּהַתֵּר ח"ו.

עַל כֵּן הֵנִינוּ לְהוֹדִיעַ בְּזוֹה, כִּי כָּל אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית חַיְבַת עַל פִּי דִין תּוֹרַתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי צְנִיעוּת כְּאִשֶּׁר נִהְגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֻׁרוֹת מֵאִזְ וּמֵעוֹלָם כְּלִי שׁוֹם שְׁנוֹי, דְּהֵינּוּ בְּמִלְבוּשֵׁים אֲרָפִים עַד קָצָה הָאֲחֵרוֹן הַיּוֹתֵר אֶפְשָׁר.

וּמֵצַד הָרִאשׁ יִכְסֶה אֶת כָּל בֵּית הַצְּנִיעוּת מִמִּנְהַג הַצְּנִיעוּת. וּבְכִתֵּי יָדִים אֲרָפוֹת עַד פְּפוֹת הַיָּדִים. וְכֵן בְּשָׂאֵר הַבְּגָדִים חַיְבֹת לְנַהֵג בְּצִנִּיעוּת.

וְחַלִּילָה לְלַבֵּשׁ אֲנַפְלֹאוֹת מְנַקְבוֹת מַעֲשֶׂה רִשְׁתָּ אֲשֶׁר הִרְגַל נִרְאָה מִתּוֹכָן אוֹ אֲנַפְלֹאוֹת מְגוֹן עוֹד הַגּוֹף. כָּל אֵלֶּה פְּגוּל הוּא לָנוּ אִמָּה קְדוֹשָׁה וְטַהוֹרָה מִדּוֹר דּוֹר.

וּכְמוֹ כֵּן, כָּל אֶחָד מִחַיְבֵי לְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹתָיו הַקְּטָנוֹת בְּצִנִּיעוּת וּבְקְדוּשָׁה שְׁגֵם הוּא תְּלַבְּשֶׁנָּה בְּגָדֵי צְנִיעוּת, וְלִכְלֵל הַפְּחוֹת שֶׁחַשְׁמִילָה תְּכַסֶּה בְּאַרְכָּה אֶת רַב הַרְגֵל, וּבְכִתֵּי יָדִים שְׂיִכְסוּ אֶת רַב הַיָּד.

וּבְשִׁכַר זֶה יִקָּם בְּנוּ מִקְרָא שְׁפָתוֹב "וְהִייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הַעַמִּים וְגו'" וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת כְּהֵנִים וְגו' קְדוֹשׁ" וְנִזְכָּה לְגֵאֲלָה קְרוֹבָה כּב"א.

כּד"ץ לְכָל מִקְהֵלוֹת הָאֲשִׁפְנִיָּים:

נְאוּם: מְרַדְּכֵי לֵיב רוֹבִין

נְאוּם: יִצְחָק בְּמוֹהַר ז"ל פְּרִינְקִיל

נְאוּם: דֵּב צְבִי קְאָרְלִינְשְׁטֵיין

כְּנִגְדָּה דְּבָרֵי תּוֹרָה וְיִתְפָּלָה בְּהַזְכַּרְתָּ שֵׁם שְׁמַיִם כְּנִגְדָּה הַעֲרֹה, וְהֵם אֵינִם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבָה בְּקַרְיָאֲתָם וּבְכַבְרָתָם. (עמ' קפג)

כְּמוֹ כֵּן ב"פֶּסֶק הַלְּכָה" שְׁפָרְסָם הַגָּאֹן רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זִנְנֶפֶלְד וְצ"ל וְעָמוּ חֲתוּמִים שְׂאָר גְּדוּלֵי הַדּוֹר דָּאז, נִכְתַּב שִׁישְׁנו אִסוּר גָּמֹר לְלַכַּת בְּגָרְבִיִּים שְׂצָבָעִם דּוּמָה לְגוֹן עוֹד הַגּוֹף, וּבְלִשׁוֹנָם הַטַּהוֹר הֵם כּוֹתְבִים "כָּל אֵלֶּה פִּיגוּל הוּא לָנוּ אִמָּה קְדוֹשָׁה וְטַהוֹרָה מִדּוֹר דּוֹר" (עמ' קפה) וְיַעֲוִין לְקַמּוֹ שֶׁהַקְּפִידוֹ בְּדוּקָא עַל לְבוּשׁ בְּצָבַע שְׂחָר וְהוּא הַדִּין לְכָאן.

אוֹלָם מְלַבֵּד הַחַיִּיב מִן הַדִּין שִׁיְהִי הַגְּרַבִּיִּים אֲטוּמִים לְגַמְרֵי, עַדִּין יִשְׁנו גַּם חַיִּיב לְכַסּוֹת אֶת צוּרְתָן שֶׁל הַרְגְּלִים, הַיּוֹת וְחַל עֲלֵיהֶם שֵׁם עֲרֹה, וְגַם רֵאִית צוּרְתָן הִיא בְּכָלל זֶה, פְּמִבְּאָר בְּפָרָק הַבָּא.

פֶּרֶק יג חַיִּיב בְּגָדִים אֲרָפִים

הַלְּכָה

א. הַיּוֹת וְהַגְּרַבִּיִּים [גַּם כְּאִשֶּׁר הֵן אֲטוּמוֹת וּשְׁחָרוֹת] הֵן אֵינֶן מְסַתֵּירוֹת אֶת צוּרְתָן ה"שׁוֹק" וְכָל מְקוֹם הַנִּקְרָא "עֲרֹה" גַּם צוּרְתוֹ טַעוּנָה הַסְּתֵרָה, לְכֵן חוֹבָה לְהַקְּפִיד עַל בְּגָד אֲרָךְ הַמְּכַסֶּה אֶת הַשׁוֹק כָּלוּ.

ב. כָּל הַדּוֹרוֹת הַקְּפִידוֹ הַנְּשִׂים עַל בְּגָדִים רַחְבִּים וְאַרְפִּים לְפַחוֹת עַד עֲצֵם הַקְּרִסָּל, וְאֵף יוֹתֵר מִכֵּן.

ג. וְלִמְרוֹת שֶׁהֵיבְגִידוּ אֲרָפִין, הַיּוֹרְבוֹת שֶׁלְּבִשׁוּגַם בְּתֵי שׁוֹקִים" (גְּרַבִּיִּים) כְּדִי לְהַתְּרַחַק מִמְּצִיאוֹת שֶׁל גְּלוּי בְּשׂוֹר גַּם בְּמַצְבִּים רְחוּקִים, וְכֵן מְנַהֵגן שֶׁל כָּל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֻׁרוֹת.

ד. אֶפְיֻלוֹ דְּבוֹר הַמְּזִכִּיר מַצְבַּ שֶׁל פְּסוּק רְגְלִים בְּאִשָּׁה, נִחְשָׁב לְדְבוֹר שֶׁאֵינוֹ צְנוּעַ, קַל וְחָמֵר שֶׁהַהֲלִיכָה כֶּן הֵנָּה חֶסֶר צְנִיעוּת וּפְרִיצוּת.

בִּיאוֹר הַהֲלָכָה

אֲחֵרֵי כָּל מָה שֶׁלְּמַדְנֵנוּ עַד פּה, הֵן בְּעִנְיָן אִסוּר בְּגָדִים צְמוּדִים וְאִסוּר רֵאִית צוּרְתָּ מִקּוּמוֹת הַחַיְבִים כְּסוּי גַּם כְּאִשֶּׁר הֵם מְכַסִּים, וְהוּן בְּעִנְיָן הַדִּין הַקּוֹבֵעַ שֶׁכָּל הַשׁוֹק נִחְשָׁב עֲרֹה, וְחַיְב כְּסוּי כְּדַת וְכַהֲלָכָה, מִמִּילָא עוֹלָה הַדִּין, שֶׁמִּחוּבָתָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה לְלַבֵּשׁ בְּגָדִים אֲרָפִים מְסַפִּיק, כְּדִי שְׂיִכְסוּ אֶת כָּל אוֹרֵךְ הַשׁוֹקִים כְּסוּי רַחֵב הַמְּסַתֵּיר לְגַמְרֵי אֶת צוּרְתָם.

וְהוּן אֲמַנָּם, שֶׁכְּפֶר הוֹצִיא גָאֹן יִשְׂרָאֵל רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זִנְנֶפֶלְד זְצוּק"ל בְּבֵית דֵּינוּ פֶּסֶק הַלְּכָה כּוֹ הֵם כּוֹתְבִים

ראיתי הפתוב מהרבינים הגאונים הביד"צ שליט"א ויישר פתם והילם לתמן הפריצות. ובאתי על החתום המחקר לישועה בקרוב. יוסף חיים זאענפעלד אב"ד דירושלים עיה"ק תובכ"א

דברי הגאונים הצדיקים הנ"ל תקיפי דארעא דישראל וצוק"ל אינם צריכים חוק, ובנדאי שמיצה רפה לשמע בקולם ולהוסיף גדרים בדרכי הצניעות במקבל לנו מדור דור.

ועל זה נאמר "לא תסור מפל אשר ירוף ימיו ושמואל" וגדולה המצהה הזאת פי תגן עלינו בעקבתא דמשיחא ולזכותנו לראות בקרוב בביאת משיחנו בב"א.

הכו"ח טו"ב למר השון תש"ל פעה"ק ירושלים ת"ו נאום: פינחס עפשטיין ראב"ד ירושלים עיה"ק תובכ"א נאום: דוד הלוי יונגרייז

נאום: הק' משה אריה פריינד נאום: ישיראל באאמו"ר הגה"ק מהר"ץ יצוק"ל דושינסקי.

הגמרא במסכת שבת (צח:) מביאה פמשל ודגמא את שמלת האשה, כדי להמחיש כיצד נראו יריעות המשפן, ואומרת פך: למה משפן דומה, לאשה שמהלכת בשוק, ושולי בגדיה מהלכין אחריה, פך היתה יריעה של אחורי המשפן נגרת בארץ.

הנה לנו ראיה מפרשת, שהמציאות הפשוטה אצל כל אשה היוצאת מביתה והולכת בשוק, היתה לבושה כזה אשר מכסה לחלוטין בכל המצבים את האפשרות של ראית צורת הרגל.

ונתנו גם להוסיף על פך באור נפלא על המשך בין המשל לגמשל, שהרי פיון שהשראת השכינה בישראל תלויה בצניעותו וקדשתו של בנות ישראל, ומקום השראת השכינה בישראל הוא המשפן, ממילא בודאי מתאים ביותר שמקום ההשראה, ילמד מגורם ההשראה, הואיל ושניהם שייכים ומתחברים זה לזה. (עמ' קצא)

ובגמרא במסכת פסחים (ג.) מבאר, שהתורה נזוהרה מאד שלא לכתב "רכיבה" באשה, היות ורכיבה מצריכה פסוק רגלים לימין ולשמאל, ועצם ההזכרה של מלת "רכיבה" מזכירה מציאות של חסר צניעות, ולכן היא עצמה כבר נחשבת לדיבור שאינו צנוע. ועל אחת כמה וכמה שללכת ברחוב בגדי שאינו ארף, וממילא אינו מסתיר בהגן את פסוק הרגלים, ודאי שדבר זה חמור עוד עשרות מונים יותר מהזכרת המלה רכיבה. (עמ' קכה)

וראיה נוספת שאכן פך הו צורת בגדיה של האשה,

מדברי הרא"ש (ברכות כד.) המבאר, שהגמרא הצרכה ללמד אותנו ש"שוק באשה ערוה", משום שישנם מצבים מסוימים בהם האשה מגביהה את בגדיה [כמו בשעת פנום וכדומה] והיה מקום לחשב, שמקום זה לא יקרא "ערוה", ולכן חדשו לנו חז"ל שמקום זה אכן נחשב לערוה.

מדברים אלו נתן לראות בברור מחלט, שהארף של הנגד היה מכסה את כל השוק, ורק במצבים מאד מסוימים היו מגלות אותו, שכן לא יעלה על הדעת לומר שהרא"ש התכוון שהו היו מגלות גם את ירכותיהן ח"ו בשום זמן שבועולם, ובנדאי פשוט שהנרף היה מכסה תמיד, ורק את החלק הפתוח הנקרא "שוק" היו מגלות לפעמים, ולמרות זאת קבעו חז"ל להלכה שדינו ערוה, ולכן היו בגדיהן ארפים ומכסים את כלו [מלבד שעת פנום ובנ"ל].

הגמרא במסכת ערויבין (ק:) מספרת, שאפשר רוצה תרגול לפנים את אשתו התרנגולת, הוא מבטיח לה שיקנה לה בגד ארף המגיע עד לארץ. (פך היא גרסת ר"ח, וכך גם בעין יעקב, ובצ"ע יוסף)

מדברים אלו למד רבנו העי"ץ (בסדרו פרק ו' אות ז' דף קנט) את ההלכה שלמדנו פעת, וזה לשונו: "רומז למלבוש צניעות שכל גופה מתכסה בו". (עמ' קצה) ואם ישאל השואל, מאחר ורואים שהו פה הקפידו על בגדים ארפים עד לארץ ואף יותר מכה, אם פן מדוע הו לבשו בנוסף לכך גם גרביים [ובלשונו חז"ל "בתי שוקים"], והרי ממילא הרגל מכסה פכר על ידי השמלה?

התשובה היא פפי שראינו לעיל, שהיות והיו זמנים בהם הצרכו הנשים להגביה בגדיהן [או שלפעמים מתרומם הנגד בשוגג לרגע קט], ולא רצו להגיע למצב של גלוי בשך ממש, לכן הקפידו בנוסף לשמלה גם על גרביים שייכסו את הרגל בכל הזמנים והמצבים. (עמ' קצו)

פרק יד צנועה יחסית לדור - טענת היצר

הלכה

א. מלבד עוון הפריצות הנגרם מקצור הבגדים, ישנו עוון נוסף של חלול ה'. וביותר יגדל העוון, באשר האשה הלוכשת, הנה אשה חשובה.

ב. בכל מדרגה בהתאמה האשה החשובה, יאחזו הנשים הפחותות ממנה מדרגה אחת או שתיים פחות, וזה מחיב את הנשים החשובות להקפיד עוד יותר מפיהדין, כדי שתלמידותיהן ושאר נשות הצבור, יקפידו לפחות על

החייב על פי הדין.

ג. ועל אחת כמה וכמה, כאשר הן לבושות פחות מכפי הדין, שבוזה הן נותנות הסכמה לפרצה, ועוונן גדול מנשוא. וכבר אמרו רבותינו, כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה.

ביאור ההלכה

והנה פיוס שמעשה שטן הצליח, ונתקצרו הבגדים באפן נורא למאד, ישנן נשים חשוכות ונכבדות, אשר ברב צדקותן מקפידות על פסוי חלקו העליון של השוק, ובזה הן מנחמות את עצמן וטוענות, הלאו שכל בנות ישראל יעשו לפחות כמוני...

אולם באמת, זוהי טענה של שטות, כי כלל העם בנוי כמו איברי גוף האדם, וכמו שישנם איברים יותר עליונים, וישנם איברים למטה מהם יותר ויותר, כך גם בנוי כלל העם, מנשים יותר מרוקמות וחשובות, וכאלו היותר פשוטות מהן יותר ויותר.

וזאת היות לדעת אותן נשים חשובות, שאלו אשר נמצאות במדרגה פחותה מהן, בודאי יעשו תמיד קצת פחות מהן, ולעולם אין לצפות שהן יעשו כמו הנשים החשובות, ולכן הן מכרחות לחשב ולהתנהג באפן כזה שגם אחרי הפחתתן של הפשוטות, עדין ישאר המצב כראוי, וזו הסבה שהיו נשים שהארכו יותר ויותר וכפי שראינו לעיל בגמרא במסכת שבת, היות והיתה להן אחריות על שאר בנות ישראל שבודאי יקצרו קצת ממה שהן נוהגות, ולכן הן הקפידו על יותר מכפי הדין. וצאו וראו את מה שכתב בספר שו"ת באר משה (ח"ד סי' קמו אות לא) אשר עיניו ראו, איך שנשיות המודרנים מעולם לא הלכו למעלה מחצי הרגל שבין הפרך והנעלים, ואלו היותר מודקקים הלכו עוד יותר ארף, ואלו בימינו, מה שלבושות נשות החסידים, עוד יותר גרוע ממה שלבשו הפרוצות של אז, והוא אשר אמרנו, תמיד הפחותים יאחזו במדרגה יותר נמוכה מאלו המרוקמות מהן.

וכבר למדו אותנו חז"ל במדרש (ב"ר פכ"ו) "כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה", ופרוש הדברים הוא, שכאשר עמי הארץ פורצים את גדר ההלכה, אין רב העם לומדים ממעשיהם, אולם כאשר המון העם אכן לומדים לעשות כך, זוהי הוכחה שמקור הפרצה התחיל דוקא אצל הגדולים והמרוקמים ממעשיהם.

וכפי שנתבאר לעיל, עקר הלאו של הלול ה', שהיה אצל הגדולים והמנהיגים, אשר גם אם הם עושים מעשה המתיר על פי הדין, ובכל זאת בעיני ההמון הדבר נראה כאלו הם עושים דבר אשר לא כדת, ממילא מרשים הם לעצמם לעשות פחותות, ואף להקל עוד יותר,

ונמצא שם שמים מתחלל. (קצט)

ועל אחת כמה וכמה, כאן במנהג הרע הזה של קצור הבגדים ואפלו במעט, שהרי בזה כבר נתנו מהודם עליו, ואז ישמחו ההמון ותכף יאחזו המנהג הרע שפה התאוו אליו, וכעת גם לא יבוזו להם שאוחזים במנהג כזה רע, אחרי שכבר נתקבל המנהג ההוא אצל יחידים מהחשובים, אם כן חשיבותם יגן על ההמון ולא יקרא עוד מנהג השפלים, ולאחר מכן כבר יוכלו גם הגדולים ושאיר חשובי העם להשתתף במנהג הכללי שכבר נתעלה ואין פוצה פה ומצפצף.

וזה פגנת חז"ל, כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה, שכן רק הם במעשיהם יכולים לעשות חזק וקיים לפרצה.

ונתבאר בזה האמת והצדק, כי נשים החשובות שאוחזות משהו בקצהו של מנהג הפריצות, הן הן המחיות את המנהג הרע ההוא, ומזה מתפשטים ענפים ושרשים רבים המקיימים מנהגי הפריצות בעולם.

ואף על פי שלכאורה אין העין הגשמית רואה את ההשתלשלות, אבל עין העליון רואה זאת, וגם שכל האנושי מרגיש בזה שאחרי יותר גדול מאד. (עמ' ר)

פרק טו ובחקותיהם לא תלכו...

הלכה

א. כל בגד אשר לובשים אותו אמות העולם ויש בו ענין מעניני הפריצות, אסור לישראל ללבושו.

ב. אולם כפאשר אינו בשום ענין של פריצות, מתרל ללבושו. ואם הוא יותר צנוע משל ישראל, אדרבה, יש מצוה ללבש דוקא אותו.

ג. גם אם פגנתה של הלבושת אינה טהורה, ומחשבתה בלבישת אותו הבגד אינה לשם שמים, מפל מקום היא מקיימת בזה את מצות הצניעות, אחרי שסוף סוף אותו הבגד אכן צנוע ומצניע פדת של תורה.

ד. ולמרות זאת, בודאי שמלכתחלה צריכות להיות כל מחשבותיה וכונותיה לכבוד ה' ותורתו, ובזה תהיה המצוה שלמה ומעלה.

ה. ולכן, בלבישת חצאיות ושמלות ארכות, אף בזמן שהדבר מקבל אצל המודרניים או האפנתיים, אין מחמת זה שום סרך אסור* ובכל מצב צריכה בת ישראל יראת ה' להקפיד לכסות את כל ארף הרגל.

*מלבד אם יש בה בעיות של גזרה צמודה וכדומה, שזה בודאי אסור מצד עצמו.

ביאור ההלכה

פריצת גדרי הצניעות, ממילא אין בהם שום חשש אסור ח"ו.

ועוד פותב המהרי"ק: גם אם נהגו ישראל בלבוש אחד, והגויים נוהגים במלבוש אחר, אם אין מלבושם של היהודים מורה על יהדות וצניעות יתרה יותר משל הגויים, אין שום אסור לישראל ללבש את אותו מלבוש הנהוג אצל הגויים.

וכל שכן כשהבגד של הגויים מראה על צניעות עוד יותר משל ישראל, בודאי אין בו שום חסרון, אלא להפך יש בו מעלה ועליונות ללבש דוקא אותו. (ר)

גם ברור הדבר, שכל צווי התורה הוא אך ורק שאנחנו לא נמשך אחריהם, אולם התורה לא נתנה להם כח לאסור את שלנו, ואם הם בוחרים לעשות כמעשינו, אין עלינו שום דין ושום מצוה לשנות את שלנו משום כך, ואלו היינו צריכים לשנות את דרכינו בגלל שהאמות החלו גם הם לעשות כך, לא היה לדבר סוף, שהרי ישראל הם המעט, ואמות העולם רבים מאד, ואם נתחיל לחפש ולבדק מה עושה כל אמה ואמה נצטרף לשנות כל יום ויום את מלבושינו, ובדאי אין זו פגנת התורה חלילה, ואין להם לישראל לשנות את מנהגיהם בגלל שום אמה שבעולם.

ואולם, עדין ישנם המתעקשים וטוענים, שכל זה היה טוב אם היו הנשים לובשות ארף רק מתוך מחשבה שהורה לעשות רצון אבינו שבשמים, ואולם פיו שישנן נשים ובנות אשר לובשות את הלבוש הארף מתוך פגנה ורצון להשתמד לאפנתיות, אם כן אין פאן שום מצוה אלא רק עבירה, ולכן מתנגדים הם ללבוש הארף. (עמ' רטו)

אף האמת היא, שגם טענה זו אינה נכונה כלל וכלל, משום שבאמת לבישת בגדים ארפים זהו מצות ה', ובדאי אין לאותה אשה שום התנגדות ח"ו לקיים מצוה, אלא רק שלא חשבה לקיים כנגד זה את מצות ה', והיתה לה מחשבה פסולה של רצון להתדמות לבנות הארץ, וכינו שסוף סוף קימה בפעל את מצות ה', אין פאן שום אסור ולא שום חשש, אלא יש פאן קיום מצות הבורא ב"ה. (רכ)

ואמנם, בודאי נכון הדבר שמלכתחלה צריכה להיות פגנתה של בת ישראל לשם דרך הצניעות והקדשה באמת ובתמים, ולא ללבש בגדים קצרים, הו עכשו בזמן המודה הזו, ובין כאשר תשתנה המודה ויחזרו

כדי לחזק את פריצת קצור הבגדים, ולהפך אותו מפריצה למצוה קדושה, הצליח היצר לחדש אסור חדש, ולטעון שמאחר וקצת (לפני ארבעים שנה) קבעו המודרניים ואנשי האופנה את הבגדים הארפים כבגדים מודרניים ואפנתיים, ממילא אסור ללכת בהם, וההולכת בבגדים ארפים עוברת על אסור של "בחקותיהם לא תלכו".

ובטח נענה על עצם הטענה, נראה עד כמה גדול כחו של יצר הרע, שהרי עד פעת פאשר השתוללה בעולם מגפת קצור הבגדים, ורבות מנשות ישראל נגרו אחרי האופנה וקצרו את בגדיהם מהארץ שהיה נחלת אמותינו שבכל הדורות, לא שמענו ולא ראינו שהיתה להן שאלה של "ובחקותיהם לא תלכו", ולא הפריע להן אותו אסור כלל וכלל, ורק פעת שנסתנתה האופנה, ושוב החלו אנשי המודה ליצר בגדים ארפים, מתחילים הם להתלבש באיטאל של שומרי הלכה, ומתוך צדקות טוענים הם שאסור להתאריך...

וכמו כן גם ידוע שבנהג שבעולם, האנשים מתרעמים על החמרות, ובכל דבר ודבר הנוגע להקפדה בצניעות הלבוש, מיד מוצאים לעצמם התרים וקולות, וכמה קשה לתקן פריצה ממש כקריעת ים סוף, ואלו חמרה זו שיש לקצר את הבגדים כדי שלא "להכשל" באסור ובחקותיהם לא תלכו, התקבלה אצל ההמון וגם אצל החשובים באהבה וברצון, ונשתנו בזה סדרי בראשית, ומפאן אנו לומדים שהומרא זו אינה חומרא של תורתנו הקדושה, אלא חמרתו של יצר הרע, ואסור לקיים חומרא זו ח"ו, שאינה חומרא אלא קלא נוראה רח"ל. (עמ' רג)

אולם לגופו של ענין, לא שיה באותם בגדים ארפים שום סרף של אסור זה, שהרי כתב המהרי"ק (אשר הוא הוא היסוד לכל דין זה, ואת דבריו פסקו להלכה השלחן ערוך והרמ"א) כלל יסודי באסור זה, ואמר, שהוא תקף רק באחד משני המקרים.

א. אם הם נהגו בחק מסים שאין לו טעם והגיון מבדך אלא סתם חק, כזה אסור לעשות כמעשיהם ולהמשך אחריהם.

ב. כל דבר אשר שנה בו נדוד פריצת גדרי הצניעות ונהגו בו הגויים.

ומאחר ובלבישת בגדים ארפים אשר בהם נהגו כל הדורות מימות עולם וזהו מנהגן של בנות ישראל הצנועות, לא שיה כלל וכלל שום אחד משני התנאים הנ"ל, שהרי הם אינם חקים תמוהים, וגם לא שיה בהם

בנות העולם למלבושים הקצרים. אולם מכל מקום חסד גדול הזמין לנו הקב"ה ברב רחמיו, וסבב עכשיו את הסבה שיוכלו בנות ישראל בקלות להחליף שמלותיהן מאפן הפריצות לאפן הצניעות, ויקימו בעצמן את הפסוק "אחזתיו ולא ארפנו". (עמ' רכג)

פרק טז

אסור בגדים שקופים

הלכה

- א. אסור גמור מן הדין לאשה ללבש בגד שנתן לראות דרכו כל דבר הטעון כסוי, הן מגופה והן מבגדיה הפנימיים, ויש בזה החטאת הרבים נוראה מאד.
- ב. מלבד זאת, בלבישת בגד שקוף על גופה, היא מכשילה את בני ביתה ואת כל אותם אנשים האומרים פנגדה דברי תורה ותפלה, שיהיו לבטלה, אחרי שגאמרו כנגד ערוה שאינה מכסה פדת.
- ג. המכשול מצוי מאד בגרביים, אשר מלבד העוון של קצור הבגדים, נוסף חטא על פשע ומיצרים גרביים שאינם אטומות [או בצבע הגוף] ועצם הכאתם לביתה, כהכנסת סם המות לרשותה.
- ד. ואולם, פשוט וברור שבכל בגד יש להתבונן ולבדק האם אין הוא שקוף ואפלו במעט, ובפרט כנגד אור השמש, אחרי שבגדים רבים במצב זה התגלו כשקופים ואסורים.

ביאור ההלכה

בש"ח ערוך (או"ח סי' עה) נפסק להלכה: ערוה בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה, אסור לקרות כנגדה. שגאמר "ולא יראה בך ערות דבר" ובכסוי פזה הרי היא נראית.

[ועוד יותר מזה מוכא במשנה במסכת אהלות (פרק ו' משנה ה') האומרת שפאשר ישנה חתיכת טמאה ורק מחיצת זכוכית חוצצת בינה לבין הבית, נחשבת מחיצה זו כאלו שאינה נקמת, והבית טמא. (הרמב"ם בפרוש המשניות). וכך גם רואים בגמרא במסכת שבת (טז:) שמחיצה של זכוכית, אינה מחיצה. הואיל ורואים מהצד האחד את הצד השני.]

ומבאר מזה, שבגד שקוף, כל זמן שנתן לראות דרכו את מה שבתוכו, הרי הוא נחשב כמי שאינו. וכמה גדולה טפשינתו של אלו הלובשות בגד ומראות את עצמן בשקר הגלוי לכל כאלו הן באות לצאת ידי שמים, ובאמת אינו לבושות כלל.

ובפרט בענין הגרביים, אשר פשתה המספחת מאד, ומלבד קצור הבגדים גם הוסיפו לחטא ללבש גרביים שקופים, וחושבים לעצמם העקר שיש גרביים.

ובאמת, אין שום מצוה בעצם לבישת הגרביים, ואין מקומם בלבישת גרביים שקופים שום פלוג, כי מצות תורתנו הקדושה היא "ולא יראה בך ערות דבר" דהינו שלא ישלט עין הרואים בהסתכלות בערוה, שדבר זה גורם לגלוי עריות, ואלקינו שונא זמה, וזו היא המצוה, וכל דבר שאינו מכיא את המטרה הזו, אין בו שום מצוה. וכל אשה שרואים את שוקיה דרך הגרביים, עוברת בזה על צווי התורה, ועל כל העשין והלאוין המבארים לעיל, והיא חוטאת ומחטיאה את הרבים. (עמ' רלה)

ואתה אשה שפונה גרביים שקופים, אפלו אם לא החליטה עדיו ללבושם, הרי זה כמי שמכינה לעצמה סם המות בביתה. (עמ' רלח)

ולכן יתעוררו נא כל יראי ה', ויראו את אשר לפניכם ואשר עתידים לתן את הדין לפני מלך המלכים הקב"ה על שיהיה בידם למחות ולא מחו, ואפלו אם אין בידם למנוע את העבירה בכח הזרוע אלא רק למחות בדבורו, גם אז נתפס פאותו עוון אם לא מחו. (עמ' רלד)

ומלבד זאת, גם יוצא מכה הפסד עצום לכל רואיה, שאסורים לומר דברים שבקדשה כנגדה, ולדעת פוסקים רבים אפלו בדיעבד צריכים לחזר ולקרא, ובמקום שיקבל האדם שר טוב על כל ברכותיו, יקבל ח"ו ענש, והחי יתן אל לבו, אם באמת פדאי הוא לה להכנס באחריות הגדולה הזו, בשביל תאות הגרביים השקופות. (עמ' רלו)

ואמנם, גם יש לעונח על אותן נשים אשר מזלזלות בעצניעות, ולובשות בגד דק ושקוף, ורואים באור או כנגד אור השמש את פסוק רגליה וירכותיה. (עמ' רלג) וכבר הזהיר על כך אחד מן הראשונים רבי יהודה בן הרא"ש (סוף סי' צא) שיקפידו על בגדי הנשים שיהיו מבדים עבים ולא דקים. (עמ' רלא)

והנה, נודע שיש מין חיה שדרכה לבוא לעיר בנחת, ועומדת ושוחקת בכמה מיני שחוק, ואנשים עומדים ורואים, עד שאחד מהם מראה לה פנים שוחקות על מעשיה, ואז היא פוסקת והולכת לה, ואותו האיש ששחק, יוצא מדעתו והולך אחריה עד מקומה ביצר, ושם היא הורגת אותו ומוצצת את דמו רח"ל.

והתרופה לאותו האיש היא, אף ורק אם יתפסו אותו האנשים בטרם ילך, ויקיזו ממנו דם, או אז יחזר לשכלו ורפא לו.

והנמשל הוא, על אותן נשים אשר מהלכות להן

בבגדים שקופים, ורבים מאנשי העולם מסתפלים בהן ונהנים מהמראה הרע הזה, ומראים לאותן נשים פנים שוחקות, וכתוצאה מכך מאבדים את שכלם ונמשכים והולכים אחר התאוות, ומדחי אל דחי, עד ששם תהיה קבורתם.

והמצוה והחייב על בני ונבות ישראל, להציל את אותם הטועים, ולהקזי את דמם, דהינו להוציא מתוכם את אותם רגשות הרעות, עד שיחזרו לשכלם, וילכו בדרך תורתנו הקדושה. (עמ' רלח)

בגדים אדמים ובגדים צבעוניים

הלכה

א. מלבד ארנב, רחבם, וצורתם של הבגדים, נדרשת זהירות נוספת הנוגעת לצבעם של הבגדים.

ב. בגדים צבעוניים, הנם פשרים וממלצים לבישה כאשר האשה בביתה, ומשתמשת בהם במקומם הראוי, ואולם לא תצא בהם לרשות הרבים.

ג. בבגדים אדמים ישנה חמרה נוספת השייכת לאסור הליכה בחקות הגויים, ולכן היציאה בהם חמורה יותר.

ד. למרות שפיום, המצאו שמות שונים לכל מיני צבעי האדם, אין הדבר משנה כלל, וכל סוגי האדם בכלל האסור.

ה. האסור תקף גם בפריטי לבוש קטנים, כמו חוטים לקשירת השער וכדומה.

ביאור ההלכה

מלבד הזהירות שלמדנו עד פה בארץ הבגדים ורחבם, נדרשת זהירות נוספת מצד צבעם של הבגדים, לבל יהיו מעוררים את תאוות ההסתפלות והמכשול.

הנה בברכותיו של יעקב אבינו לבניו, נאמר להם: (בראשית מט יא) "כבס ביון לבושו ובדס ענבים סותה". ומפרש שם רש"י, שבגדי צבעונים נקראין בלשון "סותה", וזאת כיון שבלישתן מסיתה האשה את האיש לתן עיניו בה.

ומנה יש לנו למוד מפרש, שבגדי צבעונים של אשה, זהו דבר המכשיל את רואיה בהסתפלותו והרהורים אסורים.

והדברים מפרשים ביתר שאת ב"לקוט שמעוני" (על בראשית ו - מד) שם פתוב שהיו מביאים ביום הכפורים קרבן פפרה מיוחד שעירי לעזאזל, כדי לכפר על הרהורי עבירה שהיו נגרמים מבגדי צבעונים ותכשיטים של נשים, ובפרט שישנו מלאך מיוחד שתפקידו להסית

וילגרות את האנשים להרהר בבגדים אלו].

ואולם הדבר פשוט, שכל זה הוא רק בחוץ, אבל בביתה מתרת להתקשט בהם, ולכן ברך יעקב אבינו את בניו, שפך יהיו מלבושיהם, היות וישאל קדושים, ואין פתחיהו מכניין זה כנגד זה, ואין חשש שיבואו להסתפל האחד באשת חברו. (עמ' רמב)

ולפי זה, גם בגדים אדמים אין אסור שתלכש האשה בביתה פנימה, להתקשט בהם בפני בעלה, וכל האסור שיך דוקא בשעה שיוצאת בהם.

ואולם בשו"ת באר משה (ח"ד סי' קמו אות יז) כתב שכל מורה רב מחיב לדרש ברבים, ולהזהיר הבתולות וכל שכן הנשים, שלא ילכו בשמלה או חציאית אדמה, פי פגול הוא, תועבה היא, ואל ימצאו בגדים פאלו בבית ישראל הנאמנים לה' ויתורתו, וחס מלהזכיר בבית החרדים לדבר ה'. ונדוע ומפרסם שמרן החתם סופר זי"ע לא הניח שום כגד ושמלה אדמה להכניס לביתו, והיה מקפיד על זה עד למאד. (עמ' רמג)

ועוד הוסיף והזהיר שם, שהבתולות הקושרות את קליעת שערן, לא יעשו זאת ח"ו בחוט אדם, אלא ישאירו זאת לבתולות הנקרות.

וראוי לעורר על כך, שאף על פי שבזמנינו קבעו שמות מחלקים לכמה סוגים ומינים השכיחים באדם, מכל מקום, בלשון התורה כל שנוי לשון הללו אינם קיימים, אלא רק לבן שחר ירק ואדם. ומאחר ולמדנו שהאדם אסור, ממילא כל מיני וסוגי האדם נכללים בכלל האסור. ומה שהעולם קראו שמות מיוחדים לכל מיני סוגים, אין זה משנה כלום בהלכה, היות וכלם מגרים להסתפל, והמקלים בזה אינם אלא טועים.

וגם אם נמצאת האשה, במקום בו יוצאות בלן בבגדים אדמים, וכאשר תלך בבגדים שחורים היא תהיה שונה בכך משאר נשים, אין לה לחשש כלל פאלו שבגלל זה יסתכלו עליה, אלא אפלו על מצב כזה הזהירה התורה "השמר לה פן תנקם אחריהם" שאפלו אם פונתה לשם צניעות ולא לשם פריצות, אסור בשום אפן להתדמות להם וללכת בחקותיהם. (עמ' רמה)

ומה שמבאר בהלכה שבגדי צבעונים נחשב לאחד מן התכשיטים שבעל מחיב לקנות לאשתו כדי שלא תתגנה עליו, כל דין זה שיהי אף ורק בביתה לפני בעלה, ולא בחוץ. וארובה בדברי חז"ל מבאר במפרש שלא נתנו תכשיטין לאשה אלא כדי שתהיה מתקשטת בהם בתוך ביתה. ונפסק להלכה, שפאשר אין בעלה אתה, אין לה להתקשט כלל.

וכמו פן בגמרא במסכת עבודה זרה (כ:): מבאר, שאפלו להסתפל בבגדי צבעונים השטוהים על הפתל אסור לאיש, אם הוא מכיר את האשה שהם שכיכים

בלבד שום מחשבה רעה ח"ו, אסורה לעשות זאת.
ד. דין זה, איננו שייך רק בתכשיטים דוקא, אלא בכל
מיני היפוי, כגון מלבושים חשובים או צבעוניים.
ה. ואף אם היתה כבר מקשטת בביתה, וצריכה בעת
לצאת לחוץ, תסיר מעליה את אותה קשט או מלבוש [או
שתכסהו בלבוש עליון] בטרם תצא.
ו. אולם בביתה לכבוד בעלה, מצוה עליה לקשט את
עצמה, ולהתנאות לפניו בתכשיטין ומיני צבעונין.

ביאור ההלכה

תכלית הקשט באשה ומטרתו הוא לנאותה להיות
נושאת חן בעיני הרוצה אותה, ודבר זה מתיר רק בעיני
בעלה לבדו.

אמרו רבותינו (תנחומא וישלח א ה) "אסור לצאת
בתכשיטים לרשות הרבים, מפני שהעם מסתכלין
בה, לפי שלא נתנו בתכשיטין לאשה אלא כדי שתהא
מתקשטת בהן לתוך ביתה, שאין נותנין פריצה אפלו
לפני הקשר, וכל שכן שלא לפני הנגב".

כדי להמחיש את חמרת הענין, די לנו לראות את
דברי רש"י (דברים כא יג) שבנות הנכרים מתקשטות
במלחמה, בשביל להזנות אחרים עמהן. ומהו אותו
קשט? אומר רש"י: "והסירה את שמלת שביה מעליה
- לפי שהם נאים. הנה לנו מפרש, ששמלה נאה, זהו
תכשיט המביא לחטאים ועוונות.

ויש לדעת, שהתורה הקדושה אוסרת על האשה
להתנאות בפני בני אדם, ואסור לאשה לגרם שגיבטו
ביופייה, ויש לכך מקורות רבים. ובשום מקום לא
מצאנו מקור להתיר לאשה להתקשט בפני אנשים
אחרים. ובגמרא במסכת שבת (סב:), מבאר כמה וכמה
דברים שעשו בנות ישראל בתקופה שלפני חרבן בית
המקדש כדי להתנאות, והו נענשו על כך בענשים
חמורים ונוראים. כשהפסוק האחרון מבטואה זו מסים
במלים "כי תחת יפי" ופרש רש"י, כל אלה יבואו לה
תחת יפיה (ישעיה ג'). הנה לנו מקור מפרש על אסור
מחלט להתנאות במקום בו רואים אותה זרים.

וראוי לעורר בזה לנשות ישראל, להתקשט ולהתנאות
לפני בעליהן דוקא ולא בחוץ לפני אחרים. וזאת
אמרת, שגם אם היתה מקשטת בביתה לפני בעלה,
כשיוצאת לחוץ צריכה להסיר הקשט.

וביותר יגדל העוון בכפלי כפלים, על אותו נשים, אשר
בביתן אינן מקפידות להתקשט, ואילו בעת אשר באות
הן לצאת מביתן, או אז הן מתקשטות, שגה בודאי עוון
גדול עד מאד, דמה לה להשתדל לישא חן בעיני זרים?

לה, ובספר "חכמת אדם" הוסיף, שקד גם הדין בכל
תכשיטי הנשים (עמ' שעא), ואם פו איה יתכו שגתיר
לה ללכת בהן בחוץ כשהן עליה.

וכבר הבאנו לעיל את דברי רבנו יהודה בן הרא"ש
שצוה שיקפידו על בגדים מבר עבה, ושם גם כתב
למנות בני אדם שתפקידם יהיה להקפיד שלא ילבשו
בגדי רקמה, אלא אף ורק בצבע שחר. והדבר פשוט
שכל מיני הצבעונים הם בכלל האסור של בגדי רקמה,
היות ורקמה וצבעוניים שניהם ענין אחד להם, שפגרים
להסתכל בהן ואסור. (עמ' רמו)

וכך גם פותב הש"ך (יו"ד קעח ג) שצבע השחר הוא
דרך צניעות והכנעה (עמ' קלח) וכבר קדמו לו בכה
מהרי"ק, הבית יוסף, והדרי משה, שלפם הביאו
להלכה שדרך ישראל ומנהגם הוא הצבע השחר].

ויש לבאר ולהסביר עוד, את הגרעון בלבישת בגדי
צבעוניים בחוץ, על פי דברי מהרי"ק הנ"ל האומר על
לבישת בגדי ארגמן שהם מביאים לידי שחן וגאונה, כך
גם שייך בבגדי צבעוניים שחן וגאונה, ולא באלה חלק
יעקב, אלא דברי ישראל ודרפם להיות צנועים וענוים,
ולא לפנות אל רהבים.

וכמו שמצאנו בדברי רש"י (שמות כה ה) על אותם
תחשים שמהם עשו את יריעות התחשים שהיו על
המשכן, וכך הוא פותב: והרבה גונים היו לה, ולכן
מתרגם התרגום ססגונא, מלשון שהוא שש ומתפאר
בגונים שלו. וידוע שגם בבני אדם כך הוא דרך הטבע
שמתפארו בגונים שלהם, והתפארות זו גאוה היא,
ואין מקומה אצל בני ישראל.

ולמרות שבדברי הפוסקים נראה ששמו דגש על
אסור צבע האדם, הינו משום ששם הנדון הוא מצד
אסור נוסף של הליכה בחקות הגויים [ובאמת עוברת
בו על שני אסורים גם פריצות וגם חקות הגויים] (עמ'
רמה) ואסור זה שייך גם לאנשים וגם לנשים, וזהו
ענין לעצמו, ותיכים עליו מלקות. אבל לענין מניעת
הפריצות וההנהגה בצניעות, בודאי שייך האסור גם
בשאר מיני צבעוניים. (עמ' רנב)

פרק יח הנזי והקשט

ההלכה

א. אמרו רבותינו, לא נתנו בתכשיטים לאשה אלא כדי
שתהא מתקשטת בהם בתוך ביתה.

ב. אסור לאשה לעשות שום השתדלות לנאות את
עצמה, בעת שבאה לצאת מביתה.

ג. גם אם פנתה לנאות את עצמה רק לחברותיה, ואין

זכרתיהן. והיו אף שהוסיפו רדיד ארף שיכסה את פל צורת גופן ותנועת הלוחן.

ד. מבאר בגמרא, שדרך הנשים היה להקפיד על פסוי הצואר מחויב לביתן, והן לא היו מגלות אותו אלא רק בתוך ביתן. ונמצאנו למדים שגם הצואר נחשב לאחד מן המקומות המכוסים.

ה. הבתולה, אינה מחיבת לכסות את ראשה, ואולם מחיבת בקליעת השער, ואסור לה לילך בשער סתור וזאת גם אם השער קצר.

ביאור ההלכה

לאחר שהצליח הנחש הפדמוני להכשיל את חנה באכילת אסור מעין הדעת, נכנסה בה בושה פנימית על כך שחטאה, ומתוך בשתה, נתעטפה בראשה. ובלשון הגמרא (ערוכין ק:) מובא שאחת מאותן עשר קללות שנתקלה חנה היתה "עטופה כאבל". ומפרש רש"י שם, שיש לה בושה לצאת בראשה פרוצ (ופרוש המלה 'פרוע' הוא מגלה. יעויין שמות לב כה - שבת קלז:).

והראתה בזה שהפירה שגגתה, ונצטערה ונכנעה וקבלה על עצמה אבלות קבועה בכסוי ראשה. וכמו שחנה פסתה את ראשה מצד הבושה הטבעית שהתעוררה בה, כך שיהי הדבר בכל אשה ואשה, היות וכל נקבה נמשכת בטבעה אחרי טבעה של חנה, ולכן מתעוררת בכל אשה מיד עם נשואיה, את אותה בושה שהיתה לחנה.

וכשאינה מתביישת ומכסה, אות הוא שהיא חצופה ופרוצה בטבעה, ואין בה את מדת הצניעות. מה שאין כן בבתולה, כל עוד לא נשאה, עדיו לא נכנסה בה אותה הבושה הטבעית, וגלוי שערותיה לא נובע מפריצות ושאילות פסולות. (עמ' קלג-קלו)

מלבד כל זאת פשוט וברור, שהיות וחל על האשה אסור שלא להתקטט ולהתנאות בפני אחרים. לכן מחיבת להצניע את שער ראשה מעיני בני אדם. (עמ' רנו)

ומבאר בדברי רבותינו, שפסוי ראש האשה פירצת שמים, משפיע צניעות גם בכל גופה. (עמ' קלז)

וממילא כל אשה יראת ה', תקפיד שיהיה פסוי ראשה דוקא באופן שישפיע לחזק את כל היסודות הללו. דהינו לחזק את מדת הבושה שהיא יסוד יראת השמים, וכל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ולחזק ההכנעה והצניעות התלויים אחד בשני, שכל זה הוא בכלל התקון של חנה, ולכן צריכה להיות פסוי ראש האשה באופן היותר צנוע וביקדשה. (עמ' קלח)

ודבר זה אסור גם לפי חקי התורה הקדושה, וגם לפי נימוסי אנשים אנושיים. (עמ' רנו) וזה דבר ברור לכל בעל שכל ישר שיש בו ניצוץ מיראת אלקים. (עמ' רנח) וכבר כתב המהר"ם מרוטנבורג: תבוא מארה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת, ותבוא מארה לאשה שאין לה בעל ומתקשטת. ומתוך זה אתה שומע, שישנה מארה כפולה, על אותה אשה שמתקשטת דוקא בבואה לצאת... (עמ' רנו)

ולכן יזהרו נשים הכשרות במאד מאד מלהקל בכל הענינים האלה, ויתאמצו לקדש את שמו יתברך הגדול והקדוש, ובהו יזכו את הרבים, ויהי משפרתם שלמה מאת הבורא ב"ה, ויתברכו ממעון הברכות, ככל צרכיהם ומשאלותיהם, אמן ואמן. (עמ' רנח)

ועוד נקדה חשוכה השיכת להלכה זו, היא ענין המלבושים החשובים, אשר גם בהם אסור לאשה לצאת לרשות הרבים מבלי לכסות אותם בכסוי עליון. וכדי להבין עד כמה חמורה הלכה זו, נביא את הגמרא במסכת ברכות (כ.) שם מספר על רב אדא בר אבהה, אשר ראה אשה שהלכה ברחוב עם בגד חשוב (פרבלתא - בגד חשוב - רש"י) וכאשר הוא ראה זאת, וחשב שהיא בת ישראל, קם וקרע ממנה את הבגד, היות ויצאת אשה לרחוב מקשטת בבגד חשוב, היתה בעיניו עוון כה חמור שיש למסור עליו את הגפוש.

מהר"ש"ל מבאר על גמרא זו, שהתביעה שלו פלפיה היתה, כיצד יצאה בבגד חשוב, בלא פסוי סרבל מעליו. ומתברר מזה, כמה שוגות הן הנשים שמקשטות עצמן כשיוצאות לחוץ, דהיא עבירה גדולה מאד, והיא בזה חוטאת ומחטיאה. ובעצם ההשתדלות שלה לגרם שישתפלו בה אנשים, אפלו אם אין לה שום פגנה לכה, ורק רוצה להיות יפה בעיני חברותיה ושכנותיה, גורמת היא בכך מכשול, ומזמינה חטא ועוון לכל רואיה. (עמ' יג)

פרק יט

פסוי הראש והצואר וקליעת שער הבתולות

הלכה

א. כל אשה עם נשואיה, מחיבת להצניע ולהסתיר את שער ראשה, ואסור לה להתנאות בו לעיני גרים.

ב. פסוי הראש, צריכה להיות באופן כזה שיהיחזק את מדת הבושה, ההכנעה, והצניעות.

ג. במקומות רבים, הוסיפו הנשים לקבלו על עצמן ללבש רדיד קטן, כדי לכסות ולהסתיר את נוי צורת ראשן

פרק כ פאה נכרית

הלכה

א. ברור ופשוט שהמטרות אותן מבקשת התורה להשיג בכסוי ראש האשה, אינן מתקיימות כלל בלבישת פאה נכרית.

ב. על אחת כמה וכמה בפאות של זמנינו. ומזה נגזר הרהורים רעים, גרוי יצר הרע, ופריצות.

ג. לגבי אמירת קריאת שמע ודברי תורה כנגד פאה, ישנם פוסקים שהתירו זאת, וישנם שאסרו. אולם לגבי יציאה בה לרשות הרבים, הנדון חמור עוד יותר, ואסור לצאת בה מבלי לכסות אותה בשלמות כשיש שמכסים את השער עצמו.

ד. מנהג הנשים לצאת בפאה לרשות הרבים כתחליף לכסוי הראש, הוא מנהג משבש שהגיע במקורו מן המתחדשים, ואין לו שום תוקף של מנהג.

ביאור ההלכה

נדון הפאה נכרית בעקרו, נתון במחלקת ידועה ומפרסמת, וכל הספרים מלאים מזה, ועל כן לא נפנס לגופו של ענין. אולם בכל אפן הכל מודים באסור הפריצות, והכל מודים בחיוב הצניעות, ומאחר ולמדנו לעיל שעקר תקון פסוי הראש אצל חנה, היתה בושה על החטא, תקון המצוות, וחזוק הצניעות, ההכנעה, ויראת השמים, הנה דברים אלו בודאי אינם מתקיימים כלל בלבישת פאה נכרית. (עמ' קמב)

ובפרט בדור הזה, שהפאה נעשית לשם יפי ופריצות, וגורמת לגרות יצר הרע שישתכלו בה ויחטאו בהרהורים רעים. וכבר למדנו שאסור לאשה להראות את יפיה ברשות הרבים, ושהעניש על כך נורא מאד. והמנהג הזה של פאה כתחליף לכסוי הראש, הוא מנהג משבש מהמתחדשים בכמה דורות שלפנינו. (עמ' קמג)

ולפי מה שכתבנו לעיל שכל קשוט האשה הוא רק לביתה לבעלה, ושאסור לה לצאת בהם לרשות הרבים ויבדאי לא להתקשט במיוחד לקראת יציאה לרשות הרבים, אם כן ודאי שגם פאה נכרית היא בכלל קשוט, ואסור לצאת בה לרשות הרבים בלי לכסות אותה כמו שמכסים את השער עצמו. (עמ' רנז)

וכעת ראיתי בספר "עצי ארזים" (סי' כא סק"ב) שסיים

ואולם, כל אשר אמרנו על התר גלוי הראש לכתולה, זהו דוקא שאינה מחיבת לכסות, אבל ללכת בשער סתור שאינו קלוע, זה כבר אינו בכלל ההתר, וכפי שמפרש ה"מגן אברהם" את דברי השלחן ערוך, האומר: לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחת פנויה, ואחת אשת איש. שבודאי אין פונת השלחן ערוך לומר שגם הפנויות מחיבות בכסוי ראשן, אלא הפנויה היא שאסור להן לילה בשער שאינו קלוע. (עמ' קלט)

ויש להוסיף, שגם המנהג של אלו המכצרות שערותיהן, הוא נגד ההלכה. היות ואז הן לא תוכלנה לקולען, ויכלו בשערות סתורות ח"ו. (עמ' תצ)

ואמנם, מערך הדיון מחיבת האשה בכסוי ראשה בלבד, אולם במשך הדורות היו מנגות ישראל שהתמירו יותר, וקבלו על עצמן שלא להסתפק בכסוי הראש בלבד, אלא להוסיף גם רדיד קטן שיצטפף את ראשן עם כתפיהן. והו עשו זאת כדי להסוות את יפי צורת ראשן, צוארון, וכתפיהן. ונעשה מנהג זה ידוע וקבוע.

ובאותם מקומות שנהגו כך, נהפך מנהג זה לחובה, עד כדי כך ששכל בת ישראל שפורצת גדר זו, היא נחשבת להצופה וחשודה, ויכול בעלה לגרשה בלי כתבה. (עמ' קכח)

והיו שנהגו עוד יותר מזה, ולא הסתפקו רק ברדיד קטן, אלא הוסיפו להארף עד שהיה הרדיד חופה את כל גופן כמו טלית, והטעם שהקפידו על כך הוא מפני שבשעת הלוכה נפרים תנועותיה, וכדברי חז"ל שאסור לאיש ללכת אחרי אשה, מפני שתנועות הלוכה מביאים את המסתכל בהן לידי מכשול, ואותן נשים חששו לכך שלא תצא תפלה בגללן ולכן הן הוסיפו את המלבוש הארף, מתוך השתדלות להסתיר ולטשטש כמה שיותר. (עמ' קכט)

וטעם פסוי הצואר שהזכרנו, יש לו מקור ב"שיר השירים" (ז ה) שם משבח הפסוק את יפי ונוי תאר הצואר, שנקרא "צוארף כמגדל השן... ראשך עליך כפרמל" (עמ' קכז) ובמסכת בבא בתרא מביאים התוספות קנו: בר"ה כבינת' שנשים לא היו מגלות את הצואר ברשות הרבים, והקפידו לכסותו בצאתן מביתן. (עמ' קג) אבל בביתא, אשה אינה מקפידה לכסות את צוארה. (עמ' קעז)

וזכרנו שראיתי בלדותי נשים הגונות, שהיו מושכות את קצות מטפחותיהן, והיו מכסות בהן צדי פניהן וקושרין למטה אצל הצואר. (עמ' קמג)

וכך גם ראינו לעיל, בפסק הלכה של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל וכל גדולי ירושלים, שיש לכסות את כל בית הצואר יעו"ש.

ד. כמו כן, מוטל על האבא לדאג, שבתו לא תלבש בגדים שאינם מכסים כפדת, ואף הרואה ושותק נחשב כמלביש בידים.

ה. ומלבד האסור להלבישה בפריצות, ישנו גם חיוב להראייה כבר מקטנות להיות מלבישת בצניעות, כדי שפשתגדל תהיה מראגלת בטבעה לכה, ותעשה זאת מעצמה.

ביאור ההלכה

בספר "משנה ברורה" הביא להלכה, שטפח מגלה באשה, דינו ערוה גם בילדות קטנות מעת הגיעו לגיל שלש.

גם לגבי אסור יחוד, נפסק להלכה בשלחן ערוה (אבן העזר כב יא) שאסור להתיחד עם הפנויה מאז היותה בת שלש שנים.

ובנוסף לכה, נשוק לילדה בת שלש שנים, התר רק אב לבתו ואח לאחותו הקטנה, ואולם לכל ילדה אחרת אסור הדבר מן הדין.

והסבה לכה היא, משום שביילדה בת שלש, כבר שיף בה "חבת אישות" ואפלו בגיל זה כבר קדם לפיה יצר הרע, ולכן אסור לה לילה בגלוי בשר ממקומות המכסים, משום שזה גורם הסתכליות אסורות. וכבר כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ד ד') שראית העינים עוון גדול, שהיא גורמת לגופו של צריות. ולשון דומה כתב הרמב"ם לגבי אסור יחוד (הלכות אסורי ביאה כב' ב') ש"זהו החידו מן היחוד שהוא הגורם הגדול לאסור צריות. ויחוד הרי נאסר כבר מגיל שלש. ונמצא אם פן שאין אפשרות להמל בזה כלל וכלל. (עמ' רסב)

וגם אם נדמה לאדם שאין לו יצר הרע בגיל כזה, ולפי דעתו אין עדין יצר הרע לילדה בת שלש או ארבע, כבר אמר ספר החינוך (מצוה קפח) בלשון זו: ואף על פי שהוא מוצא את עצמו חשוף התאנה קצת, לא יאמר פיון שאני מוצא עצמי כה, מה אכפת לי אם אסתפל בנשים, שהרי הרבה אמרו פן ונכשלו.

הנה מפרש לנו, שאין אדם יודע לשער בנפשו כלל מה יהיה מצבו והרגשותו בעינים אלו אחרי שעה אחת, וכל וחמר שאין שום אדם היכול לשער מה בלבם של אחרים כלל, ואי אפשר בשום אופן לדון ולהכריע מה הם ירגישו ומה לא ירגישו, ולכן חס ושלום מלהזכיר שום התר בגלוי בשורה של ילדה ואפלו קטנה בגיל שלש, אחרי שאי אפשר כלל לדעת את המכשולים שיכולים להגרם מזה. (עמ' רסג)

והגם אמנם שאמרו חכמים (ברכות כד.) על גיל י"א וי"ב שאי גופו מתבגר, ומאז ואילך אדם מתאנה להו.

דבריו על סוגיא זו במלים: והמורים התר, חדשים מקרוב באו, ועתידים לתן את הדין. (עמ' קמג)

והנה למרות שפכת הרמ"א שמתר לקרא קריאת שמע כנגד פאה נכרית, הנה כבר כתב על כה בעל "חסד לאברהם" (מהד"ת ס"ס פז) שברור הדבר שלא התיר הרמ"א אלא אף ורק לענין קריאת שמע, ולא לצאת בה לרשות הרבים. וילדעת ה"פרי מגדים" (או"ח סי' שג מ"ז סק"ט) נדון זה נכנס בגדר ספק דאורייתא, ויתכן שאף יצטרף לחזר ולקרא קריאת שמע אם קרא כנגד פאה נכרית, ופשוט וברור שלענין יציאה לרשות הרבים, הנדון חמור עוד הרבה יותר מכה. (עמ' קמד)

ויש להביא ראיה מדברי הרמב"ם (בהלכות אישות פרק יג) ומדברי הטור (באבן העזר סי' עג) ששם הם מונים ומפרטים את כל סוגי הבגדים והפלים שצריך הבעל לקנות לאשתו, ולמרות שהם מפרטים לפרטי פרטים, הם לא מזכירים כלל לא ברשימת הבגדים ואף לא ברשימת התכשיטים את הפאה, מה שמוכיח שדבר זה לא היה בשמוש אצל בנות ישראל.

ומה שבכל זאת רואים בפשיניות ובש"ס שהיו נשים שחבשו פאה, כבר בארו זאת רבותינו הראשונים, שרק נשים בעלות מום שלא היה להן שער או שהיה להן שער פגום, והן חששו שיתגנו על בעליהן ולכן לבשו אותן כביתן, אולם כשיצאו לרשות הרבים, הן היו מכסות אותה כמו כל שאר הנשים שהיה להן שער רגיל ובריאה, שהלכו בכסוי ראש כפדת. ועל זה נאמר בפסוק "יפה את רעיתי כתרצה" ופרש"י: הקב"ה משבחה ומקלסה, את יפה כשאת רצויה לפני, כי באמת רק זה הוא היפי של האשה, להיות רצויה לפני ה' בהנהגת הצניעות כרצונו יתברך. (עמ' קמו)

פרק כא אסור גלוי בשר הקטנות

הלכה

א. דין טפח מגלה באשה - ערוה" שיהי כבר מגיל שלש.

ב. גם דין אסור יחוד, אסור הסתכלות בגופה, וכן האסור לנשק ילדה, חל מעת הגיעה לגיל שלש.

ג. חובה על ההורים להקפיד להלביש את הילדות בצניעות, שלא יהיה מגלה כל מקום החיב בכסוי כבר מגיל זה.

כמה וכמה אם הן אינן לבושות בצניעות, שאז נכשלים המתפללים באמירת דברי קדושה כנגד הערוה. (עמ' רסח-תק)

ומה שמבאר בדברי ה"חזון איש" שבגיל שלש עדין אין הדעת נוטה אחריה, (יעוין באו"ח סי' טז) בנדאי שאין פגתו להקל בזה ח"ו, ולהתיר גלוי בשורה, שזה לא יתכן כלל, ובנדאי שדבריו שם מתחסיים אף ורק לענין אסור אמירת קריאת שמע לאיש, כנגד גלוי בשורה, שבה יש מקום לדון להקל יותר בילדה קטנה. אולם לענין הילדה עצמה, להלבישה באפו שאינו מכסה פראוי, אין שום שגיאת לדון בזה, והדבר אסור מעקר הדין.

ויראי ה' וחושבי שמו, החסים על כבוד ה' יתברך, עליהם מוטל להתבונן ולהתאמץ, לחזק יסודי הקדושה בכל המזדמן, ולא ירפו ידיהם חס ושלום, ולא יחישו על הזרמים הרעים בעולם, ולא יתאשו חס ושלום מלהציל בכל האפשר.

ואסור להפגע בפני הזרם המקלקל במחנה היהודים שרגילים בכל עת לחפש צדדי הקולות בכל המזדמן, ולא די שאין גודרים גדרים לעמד בפרצות, עוד מחזקים בזה את הפרצות, על ידי שהם מושכים וגורמים עוד קולות, כששולטת שנמשכת קצתה אחרי קצתה בידוע.

וכל מי שיראת ה' נוגע בלבו, צריך להתאמץ לחזק הצניעות ולכטל הפרצות, והוא תכלית עבודת ה' ב"ה בזמן הזה. (עמ' רעב)

פרק כב

הרהור, דבור, והסתכלות באשה

הלכה

א. גם על אותן הרחקות שצוו חכמים את האנשים, מחיבות הנשים לדאג ולהשמר שהן לא תהיינה להם לנפיו ומכשול, וישמרו עצמן בכל מה שאפשר.

ב. והיות והנפיון בהסתכלות בנשים גדול וקשה, ובנוסף לכו, לרבים מהאנשים נדמה שאין בקד חטא ועוון, מחיבות הנשים להצניע עצמן לכל יכשלו בהן האנשים בהסתכלות אסורה ובהרהורי עבירה.

ג. גם הדבור עמהם, יעשה בקצור נמרץ ובתכליתיות, ותשמרנה מאד מכל דבור מיתר אומגרימת הנאה לאדם אתו הן מדברות, ועל אחת כמה וכמה מלשיר בנוכחות או במקום שיכולים לשמע אותה אנשים זרים.

ד. כמו כן אסור לאשה לנהוג עם פעלה הנגהה של חבה או ידידות לעיני זרים, היות ודבר זה גורם למכשול אצל הרואים.

כל זה דוקא במצב רגיל פשאיין סבה המעוררת וגורמת התאווה, אבל על ידי סבה המעוררת, פראית גלוי בשורה, בנדאי ובנדאי ששיד יצר הרע. וכמו שרואים מזה שאסרו את היחוד אתן כבד מגיל שלש. (עמ' רסב)

וזהו אהרה חמורה לאב, ליהרר וליזוהר מאד מאד, ומה יענה ליום הדין, המרגיל בתו בגלוי בשורה בקטנותה, והרי זה ממש להזנותה, דהרגל נעשה טבע, ועל זה הזהירה אותנו התורה "אל תחלל את בתך להזנותה." (ויקרא יט כט) שהרי אין לה מנהג חליו הגורם להזנותה ח"ו יותר מזה שמרגילין אותה בקטנותה, לילך בגלוי בשור ממקומות החיבים פסוי. (עמ' רסד)

וזה לשון ה"אור החיים הקדוש" בבאורו על פסוק זה: יצו האל למי שיש לו בת, שלא ינהג בה מנהג חליו להראותה לפני כל ולהתנאות לפניהם, אלא כבודת בת מלך פנימה.

והגם שיתפנו בה להנאות זוויה פדי שידוע פי בת יפה ונעימה היא ותנשא להראוי לה, עם כל זה יצו האל כי חלול הוא לה, והיציא מזה הוא להזנותה, לא להשיאה. כי יצר בה אש הטבעי ותחלל כבודתה. ולא זו בלבד אלא שתהיה סבה להבעיר אש בלב רואה וחומד ותזנה הארץ, ולבסוף ומלאה הארץ זמה, ונמצא עוון כל הרשע תלוי בצארו.

וכבר נתבאר בשלחן ערוך (או"ח סי' שמג) שאסור לתת בידים לקטן, שום אסור, ואפלו אם זה אסור דרבנן, ובגדי פריצות בנדאי ובנדאי שהם אסור גמור, ועל כן חל אסור על ההורים להלביש את בנותיהם בבגדי פריצות. ובספר "פח החיים" שם הוסיף, שאם הקטן אבל את האסור על פי הוראתו, נחשב הדבר, שהוא האכילו בידים. ובדומה לכך שיד הדבר גם כאן, כשאומר לבתו, לכשי בגד זה, ואותו הבגד אינו מכסה פראוי את גופה, הרי נחשב הדבר שהלבישה בידים. ובספר "שאגת איה" (סי' נח) מבאר, שגם הרואה ואינו מוחה, נחשב שעבר בקום ועשה. (עמ' רסו)

כמו כן, גם על האמא יש אסור להכשיל את הקטן או הקטנה באסור, ופשיטא שעל כל נפש בישראל, יש אסור לגרם או לסייע שייעשה משהו נגד רצון ה', והכל חיבים להתנהג פרצונו יתברך. (עמ' רסז)

ומלבד האסור להלביש אותה בפריצות, יש גם דין חנוה, השיד בין אב לבתו. ומצד מצוה זו, חיב לחנכה בבגדים ארפים וצנועים, פדי להרגיל אותה בהם לכשתגדל ותהיה מחזקת בהם מעצמה. (עמ' רסח) וכמה גרוע המנהג, של אלו המביאים את בנותיהם לבית הפנסות, ומרגילים אותן בין האנשים. ועל אחת

ביאור ההלכה

ישנם אסורים רבים על כל איש בישראל, המהימים גדר והרחקה לשומרו מפל חטא ועוון, ובדאי חייב כל אדם להקפיד עליהם בכל עת וזמן.

אמנם, גם על האשה מוטל האחריות שלא להיות הגורם לכך שמתמנה יחטא האיש, ואסור לה לנחם את עצמה שבדאי האיש כבר ישמר את עצמו, ואני לא פעלתי אנו. וכגון דין קול באשה ערוה, ואסור להריח בשמים שעליה, שבדאי חייבת גם היא להשמר מאד ושלא תביא שום אדם לנסיון ומכשול.

והנה, נשים רבות מרשות לעצמן ללבש בגדים שאינם פדת, וטענתן בפיהן, שהגברים ישמרו על עיניהם, או שהן סומכות על כך שאסור להם להסתכל. ועליהן לדעת, שטענה זו אינה נכונה כלל ועקר, שכן מלבד זאת שנגטינו בתורה "לפני עור לא תתן מכשול" ובעצם מציאותה בחסר צניעות נותנת היא מכשול לפניו, עוד עליה לזכר את דברי הרמב"ם (א"סו"ב כב ח) האומר "אין לך דבר בכל התורה כלה שהוא קשה לרב העם לפרש ממנו, אלא מן העריות" ואמרו חז"ל (מכות כג): "גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתו".

וראית העינים בנשים, מהנה נסיון קשה מאד, שכן אמרו חז"ל (יומא עד): "טוב מראה עינים באשה, יותר מוגפו של מעשה". ואם כן, איך יתכן שהיא תסמוך על הגברים שלא יסתכלו, ומי ערב בדבר שאכן בלם יהיו במדרגת "גבור הכובש את יצרו". ובפרט שעוד יותר מזה כותב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ד ד) המסתכל בעריות, מעלה על דעתו שאין בך כלום, שהוא אומר לעצמו, וכי קרבתך אצלה?... וכבר אמרו חז"ל (ספ"ה כו). "פרצה קוראת לגנב". ואם אמרו רבותינו שהעובר במקום שיש בו חסר צניעות כשיש לו דרך אחרת, נקרא רשע, ואפלו אם הוא עוצם את עיניו, על אחת כמה וכמה שאותה אשה המכניסה את האנשים בנסיון זה של הסתכלות על ידי גלוי בשר וכדומה, בודאי ובדאי שהיא נקראת מרשעת. (עמ' שמו)

וגם אם יהיו בלם צדיקים וקדושים, ומיד יסובכו את פניהם ולא ימשיכו להסתכל, והרי עד שיוירדו עיניהם כבר הספיקו לראות לרגע אחד, ואע"פ שהם נקראים אנוסים, מפל מקום הקשילה אותם בראית אסור. (עמ' שמה)

וכן לענין דבור, אמרו רבותינו "ואל תרבה שיחה עם האשה, שסופה לבוא לידי נאוף" (נדרים כ). ובדאי שהאסור חל גם על האשה, וכך נפסק להלכה (בש"ח) ערוך אבה"ע קטו) שאשה המדברת שיחה שלא לצורך עם איש זר, ולמרות שבעלה מתרה בה היא ממשיכה בכך, בעלה מגרשה בלא פתבה.

וכך לשון הש"ה הקדוש: (בשער הקדשה) אל תרבה שיחה עם האשה, ותחלת הזנות - שיחה עם נשים. שכן מתוך השיחה - באין אל השחוק, ומתוך השחוק - באין לידי קלות ראש. ומתוך קלות ראש - באין לזנות. ונמצא שניהם חוטאים ומחטיאים.

ומבאר בדברי הש"ה שם, שישנו חק בטבע, שכל שיחה מיתרת של איש עם אשה זרה, נמשך פעל פרטים לנאוף.

ומהמעשה המובא בגמרא במסכת ערובין (נג): המספרת על ברוריה שהוכיחה את רבי יוסי הגלילי שאמר "באיזו דרך גלף ללד" והתרעמה עליו, מדוע לא הסתפק במלים "באיזה ללד", לומדים אנו ש"שיחה עם האשה" אין הפונה לרבי שיחה מפרזת, אלא כל מלה שאינה לצורך, אסור. והרי היא בכלל הלאו של "לא תקרבו לגלות ערוה" שלא תעשו דברים הגורמים לעבירה. (עמ' שנח)

ועוד יש לדעת, שבמדה והאיש נהנה מהדבור עם אותה אשה, ממילא אסור לו לדבר איתה ואפלו אם זה לצורך גדול. (עמ' שסג) וכן אם הוא מביט בפינה, אסור הדבר. וכמה צריכות הנשים להזהר מאד בדברן עם איש, שלא תהינה גורמות לו להנאת אסור ומכשול. (עמ' שסב)

ואין לנו לחשוב, שחובה עלינו להמשיך את השיחה כשהשני ממשיך בפטפוטי, משום מדת דרך ארץ שלא לבזותו, אלא חובה עלינו לעצר את השיחה מיד. ועל זה ראוי להמליץ את דברי התנא באבות, שאחד מקניני התורה הוא "מעוט דרך ארץ". (עמ' תקה)

ובנוסף לכך, ראוי לצנו את דברי חז"ל המספרים לנו על אותה אשה "שלומית בת דברי" שבאשר נכנס הנוגש המצרי אצל בעלה, היא שחקה לו. ובזה מלמדים אותנו רבותינו, שבכל גנדוד קטן של פריצות, גורמת האשה להביא על עצמה חטאים, ועל הכל יביא אלקים במשפט. (עמ' ק)

ודבר נוסף המובא בפוסקים הוא, שאסור לאיש לנהג עם אשתו בדברים של חבה בפני אחרים, וגם זה משום שהדבר גורם לרואים הרהור. (עמ' שעב)

ולאותם אלו שטורם הבני עד כמה חמור הרהור עבירה, נעתיק את לשונו של ה"חתם סופר" הפותב: כל המצוות נדחות מפני חטא הרהור עבירה. (שו"ת חו"מ סי' קצ). וב"ספר חסידים" (סי' שצג) פותב: כל מצוה הנבאה עבירה על ידה, מוטב שלא יעשה המצוה. כגון מצוות שמחת חתן וכלה, שאם יודע שאינו יכול להיות שם בלא הרהור, או אינו יכול להמנע מלקראות בנשים, אל יהיה שם. (עמ' שעג)

פרק כד

אסור טפול רופא באשה ורופא באיש

הלכה

א. אסור גמור מן הדין, שתלך אשה לרופא איש [ובן להפוך] כפאשר מדבר בחלי שאין בו סכנה או פקוח נפש.

ב. גם במצב של סכנה ופקוח נפש, ההתר הוא רק אצל רופא שיש להניח שאינו עושה שום פעלת נגיעה או התעסקות לתאנתו, וכל כלו טרוד אך ורק ברפואת האשה.

ג. כל נגיעה של הנאה, כרוכה באסורי תורה גמורים בין מצדו ובין מצדה.

ד. במימנו שרוב ככל הרופאים נתחנכו בבתי ספר חלוניים המלאים בפריקות על ובכל טמאת מצרים, ופריצת שמירת ההרחקות וגדרי הצניעות משתוללת בכל פנה, כמעט ואין מציאות של התר זה.

ה. פאשר ישנה אפשרות להשיג רופא, ההליכה לרופא איש אסורה בתכלית.

ו. יש להזהר תמיד מאסור יחוד אשר שידאצל הרופאים גם פאשר הדלת אינה נעולה, היות ואין נכנסים לשם ללא רשות.

ביאור ההלכה

פקדמה לבאור הלכה זו, נביא את דברי חז"ל בגמרא ובמדרש האומרים פד: אמר רבי יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. (פסחים כה.) ומבאר המדרש (שמות רבה טז ב) כיצד, אם אמרו לו לאדם עסק בגלוי עריות ואתה מתרפא, לא ישמע להו, שאסור לו לאדם לעסק בגלוי עריות. וכל מי שנוגע באשה שאינה שלו, מביא מיתה על עצמו. שנאמר "כי רבים חללים הפילה" וכתב "רגליה יורדות מות". והואיל ויש בה כל המדות הללו, היאך יכולה היא לתן חיים לחולה? לכן אין מתרפאין בה. (עמ' תלח)

ויקמו כן ישנה גמרא במסכת סנהדרין (עה.) המספרת על אדם שמרב אהבתו ותאנתו לאשה מסקמת, נהיה חולה, וקבעו הרופאים שכל עוד לא ימסרו לו אותה, או שילכל הפחות יראה אותה במצב של פריצות, הוא לעולם לא יתרפא. וקבעו חכמי הדור, שאסור לתתה לו בשום אפו, ועדיף שימות ולא נתן לו לעבר אפלו על אבירייהו של גלוי עריות, למרות שלא היה מדבר בעבירה ממש. וכך גם פוסק הריב"ש (שו"ת הריב"ש סי' רנה) להלכה ואומר: דבשלא עברות הללו, לא שנא בעבירה עצמה ולא שנא באבקה של עבירה, בהם ובכל

אבירייהו שלהם, ואפלו אם אין בהם אסור מדאורייתא, אין מתרפאין כלל, ואפלו במקום סכנה. (עמ' תקו) ולאור כל זאת, פשוט וברור שפאשר נוצר מצב של נגיעה תאנה בין המטפל למטפל [דהינו בין איש לאשה] אין שום שאלה שהדבר אסור בתכלית בלי שום צד של קלא, גם אם מדבר בחלי שיש בו סכנה ואפלו בפקוח נפש ממש.

ואולם, למרות שאכן נפסק להלכה שנגיעה באשה נקראת אבירייהו דעריות ואסורה מן התורה, עדין יש מקום לשאול, האם כל מה שאסרה התורה הוא דוקא נגיעה של חבה ותאנה, ואלו נגיעה שאינה של תאנה אסורה רק מדרבנן, או שכל נגיעה ואפלו שאינה של תאנה, גם היא אסורה מן התורה?

וההבדל בין שני הצדדים, יהיה במקרה כמו שלנו. שאם כל נגיעה אסורה מדאורייתא, ממילא אין שום התר בעולם שרופא יטפל באשה האסורה עליו, היות וכל נגיעה הנה אבירייהו דעריות. אכל אם נאמר שנגיעה שאינה של חבה אסורה רק מדרבנן, ממילא במקרה של סכנה יהיה מתר, היות ובמצב כזה לא גזרו רבנן.

ואכן, לדעת הבית יוסף שהבין ולמד בדעת הרמב"ם שאפלו נגיעה שאינה של חבה אסורה מן התורה, אין התר לטפול רופא באשה.

ואולם דעת הש"ך, שלמרות שנגיעה אסורה מן התורה, זוהי דוקא נגיעה של חבה, אכל נגיעה ללא פגנת חבה או תאנה, אינה אסורה מן התורה. ולדבריהם במצב של סכנה, כן יהיה התר שרופא איש יטפל באשה. (ש"ך יו"ד קצה)

אך על דברי הש"ך תמהו האחרונים וטענו שאף לשיטתו שאין אסור מן התורה כשאין פגנת חבה, והרי קרוב הדבר לודאי, שאחרי שיגע בבשרה יהנה ויעבור מיד לנגיעה של תאנה, וכיצד יתכן להקל בזה?

והרי כמו שנאסר על האדם להתמיד עם אשה, שמא יתהפך לכבו ויתגבר עליו יצרו, גם כאן קרוב לודאי שנגיעה זו תהפך לנגיעה של חבה, ואין אדם שליט ברוחו, והנה תהפך הדבר לאסור מן התורה. וכבר אמרו חז"ל, "אש בנערת ואינה מהבהבת? ואם אמרו חז"ל אין אפטרופוס לעריות, ואפילו חסיד שבחסידים אין ממנים אותו אפטרופוס לעריות, וכל איש ישראל יהיה מי שיהיה, חשוד לענן זה, איך יתכן שיוורו חכמים לאדם מישראל שמותר לו להיות רופא ולעסק בעריות על סמך זה שהוא לא יתאנה, ולא יעשה מעשים מתוך תאנתו, אחרי שאין שום אפשרות בעולם שיהיה האדם ערב אפלו לעצמו, וכל שכן לא על אחרים?

ובפרט שאפילו על אשתו בשעה שהיא אסורה לו, מזוהר האיש שלא להסתכל במקומות המכסים שבה,

כדי שלא יגרם לו מכף הרהור אסור ומכשול. וכבר שאל אותו המין את רב פנא, פיצד יתכן שהתורה מתירה לכם להתיחד עם נשותיכם בזמן האסור? והוא ענה לו "התורה העידה עלינו". (סנהדרין לו.) וההסבר לתשובה שלו מבאר בפוסקים, שדוקא באשתו אין יצרו תקף (שו"ע י"ד קצה), ובפרט שהיא עתידה להטרה לאחר זמן (סוטה ז.). ולמרות כל זאת אסור האיש בהסתכלות במקומות המכסים שבה.

ואלו כן ברופא שהנשים באות אליו להתרפאות, ומכרחות לגלות גופן לפניו וככל אשר תאנה נפשו יגזר ויאמר להן, ולגביו הן בכלל "מים גנובים", האם אין כאן אש בנערת? האם יעלה על הדעת, לנחם ולשקר את עצמנו שהרופא קדוש וטהור באחד השרפים והמלאכים?

ומה גם שמספר המקרים אשר נתפרסמו, ועוד יותר אלו שלא נתפרסמו, רבים למאד, על רופאים אשר בפתע פתאום לא שלטו ביצרם, וגרמו למכשולות נוראים ה"י.

ועוד מבאר בחז"ל, שברגע שאשה עומדת בלי לבוש בנוכחות אדם זר, מיד מתעורר בה רגש התאווה למעשה אסור, וזו הסבה שיש לה בוששה לעמד קר בפני אדם זר. (עיוני בקדושים פא: בר"ש י"ד ה"ה בוששה) וכבר הבאנו לעיל, שכאשר האשה מהרהרת בדבר אסור, מיד יגרם הדבר שגם האיש ירהר בקר, והאם יעלה על הדעת והאם יש מי שמאמין שהנשים דומות על הרופא פקורת עץ? (עמ' תכ)

ועוד צריכים לדעת, שהרי פוסק הרמב"ם שהנוגע באשה ונהנה מקרוב בשר, חיב מלקות. והביאו הפוסקים, שאם האשה נהנית מהאסור, גם היא חיבת מלקות. וכל שכן כאן אצל רופא שבאפשרותו למשמש בה כרצונו, ואיך שידך להתיר דבר כזה לכתחלה? (עמ' תקיח) ועל אחת כמה וכמה במצב שכזה, שכל אשה יכולה להגרר להנאת אסור, ומי בטוחה בעצמה מנסיונות שפאלה? (עמ' תקיט)

והן אמנם, שהיו פוסקים שרצו לדמות נדון זה לנדון של מסירת בגדי צבעונים לכוזב, וטענו שפמו ששם יש התר למסור לו בגדים פאלו לכביסה למרות שהם גורמים להרהור, מפני שעקב היותו טרוד במלאכתו לא חששו שיבוא להרהור, גם כאן אצל רופא, היות והוא טרוד במלאכתו אינו נותן לבו להרהר. (עמ' תכח) ואולם זאת יש לדעת, שההתר כזה היה יתכן לומר דוקא בזמנם שכל המציאות היתה קדושה וצניעות, וכפי שראים בלשון הרמב"ם והשלחן ערוך (כא א) "מי שפגע (דהינו פגש) באשה בשוק, אסור להלך אחריה אלא רץ לצדדיו". מה שאומר שהרחובות שלהם היו

כמעט ריקים מנשים, והנשים היו צנועות מאד בטבען, ורק לפעמים ארע מציאות של הליכה אחרי אשה.

וכן צניעות המלבושים היתה בתכלית הצניעות, ולא היה שום דבור אסור ומיתר בין איש לאשה זרה, והיתה כל התנהגותם בזה, ביסוד מדת הבושה, ממילא אפילו אם נדמן שום הכרח בנוגע לעניני צניעות, נהגו בכל תנאי הצניעות היותר אפשריים, דהיינו רק דבורים הכרחיים, ורק גלוי המקום הנדרש בלבד, ומכסה את כל סביבו ככל האפשר, ואז באמת יתכן שהיה הרופא טרוד רק בעבודתו, ואחר שגמר מלאכתו מיד נפרדו זה מזה בלי שום גלוי ידידות או הארת פנים, ואחר כל זה יתכן לסמוך על הפוסקים שהתירו זאת.

ואולם בדורות הללו שלדאבוננו ולצערנו גברה הפריצות בכל פנות ומחנות, ובכל עניני התקרבות בין איש לאשה, ונשתנו כל סדרי החיים, וכמעט כל פגישת איש ואשה אינה פדת וכדיו, אחרי שההתרחקות והפרישות הוא ענין זר בעולם, וכל שכן שהרופא עצמו נתחנך בבתי ספר חפשיים מנעוריו, ורגיל בכל טמאת מצרים, ומה יעשה ולא יחטא בהרהורים רעים ובכל התקרבות אסורה המזדמנת לו? [ולכן לא נמסרו לנו מאבותינו הלכות ברורות בענינים אלה, אחרי שאצלם כלל לא היתה קצת המציאות הנוראה הפגמת בימינו]. ממילא פשוט וברור, שגם אותם פוסקים שהתירו שרופא ירפא אשה, לא התירו כלל באופן כזה, אחרי שכל ההתר נשען על כך שאין בלבו פגמת חבה ותאווה ואינו עושה שום פעלה או נגיעת אסור כלל, והוא טרוד במלאכתו בלבד, מה שלא שידך כלל במציאות של ימינו. (עמ' תלח)

ולמסקנה:

א. במצב בו אין סכנה או פקוח נפש, אין התר ושתלך אשה לרופא איש או איש לרופא אשה, היות ופשוט ומסכם, שברגע שהנגיעה תהפך להיות נגיעה של תאווה, יהפך הדבר לאסור מן התורה, וכידוע, רבה רעת האדם בארץ וכל מחשבות לבו רק רע כל היום.

ב. אפילו במצב של פקוח נפש, שבזה ישנם פוסקים המקלים, כבר נתבאר שכל הקלא היא אף ורק במציאות כזו שיש מקום להניח שאין כאן נגיעת תאווה וחסרה, ואם אכן נוהגים בתאווה ובפריצות ודאי שהדבר אסור.

ג. אין הנדון מתחיל כלל כאשר ישנה אפשרות שאשה תלך לרופאה, ואיש ילך לרופא איש, ובמצב שכזה מחיבת האשה לילך אף ורק לאשה ואיש לאיש, ורק כאשר אין שום אפשרות שכזו, אז מתחיל הנדון, ויש לזכר שאין מתרפאין בגלוי עריות וכנ"ל. (עמ' תמ)

ד. נשים ההולכות לרופאים, מפני שנתפסו לפטופטיהם

שיש לבוא פעמים בשנה לבדק אם יש לה שום חלי באותו מקום ח"ו, הרי זה ודאי וודאי אסור גמור, ואינו שייך כלל לנדון הנ"ל. (עמ' תכב)
ה. וכל זאת עוד מבלי לדון על אסור יחוד, אשר בהמשך נלמד שהוא תקף ומצוי מאד בתדרי הרופאים, במציאות ההוגה פיוס. (עמ' תכב)

פרק כה אסור שאילת שלום לאשה

הלכה

א. אסור לאיש לשאל בשלום אשה זרה [בין לשאל את האשה עצמה, ובין לשאל אדם זר על שלומה] ואולם מתר לו לשאל את חברו על שלום אשתו.

ב. וכן האשה אסורה לשאל את האישי על שלומו.
ג. גם אמירת שלום בלבד, הרי היא בכלל שאילת שלום, ואסורה בין מאיש לאשה ובין מאשה לאיש.
ד. ואולם, מתר לשאל את בעלת הבית, על שלום האדון. מפני שבזה הוא מראה שאין דעתו עליה ח"ו אלא מבקש הוא את בעל הבית.

ה. מתר לאיש לברך אשה, ולאחל לה ברכה והצלחה ומזל טוב.

ביאור ההלכה

נפסק להלכה בשלחן ערוך (אה"ע כא' ו') אין שואליו בשלום אשה כלל אפלו על ידי שליח, ואפלו על ידי בעלה, אסור לשלח לה דברי שלומים. אבל מתר לשאל לבעלה איך שלומה, ומקור הדין בגמרא במסכת קדושין (ע:): ומבאר שם רש"י, שטעם האסור הוא, משום שבכה הוא מרגיל לכה ודעתה אצלו. והנה באור הבטוי "אין שואליו", אין הפונה דוקא לשאלת "מה שלומך" שזה בודאי אסור, אלא גם אמירת שלום בלבד, נחשבת לשאלת שלום, ויש לכה פניה ראיות מהגמרא.

ראיה ראשונה לכה רואים בגמרא במסכת ברכות (נד.) האומרת: התקינו שיהיה אדם שואל את שלום חברו בשם [דהינו בשם ה'] שגמרא "ויאמר לקוצרים ה' עמכם". ולא היתה שם שאלה כלל, אלא ברכת "ה' עמכם", וזה נקרא שאילת שלום.

דגמא נוספת לכה נתן למצא בדברי רש"י על הגמרא במסכת מכות (גג:): האומרת שמתר לאדם לשאל בשלום חברו בשם השם. ובדגמא לכה מביא רש"י: ישים ה' עליך שלום. [וכן בגמרא במסכת מועד קטן (כא:): לגבי אסור שאילת שלום לאבל, רואים במפרש שגם אמירת שלום נחשבת לשאלת שלום האסורה. וכך גם מבואר מדברי חז"ל המובאים ברש"י על הפסוק

בספר ויקרא (כד יא) שלומית בת דברי יעזיבן שם]. הנה רואים, שגם בלי שאילת מה שלומכם, אלא עצם אמירת שלום, זוהי ברכה שה' יתן לך שלום. ויש לכה מקורות בש"ס ששלום זהו שמו של הקב"ה, והרי זה מעין "שואל את שלום חברו בשם".

והטעם העמוק של דין זה נובע מכך שהסבה שתקנו חז"ל שיהיה האדם שואל בשלום חברו בשם, היות ובה הוא מגלה כלפי חברו את עוצם אהבתו האמתית כלפיו, עד כדי שהוא מזכיר שם שמים עליו. ומטעם זה עצמו אסרו כל שאילת שלום מאיש לאשה אחרת, היות וענין זה אינו שייך כלל כלפי אשה שאינה אשתו, ובודאי שייכול להגרם מכך קרוב דעת אסור. (עמ' שצט)

ועל כן אומרים אנו בבקר "אלו דברים... והקרו ממת לעולם הבא... והבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו" אבל בין איש לאשה שאינה אשתו, אין שום מצוה להביא שלום ביניהם, ואדרבה עבירה היא, אחר שהם מצויים ועומדים שיהיו מרחקים זה מזה מאד, וילעמת זאת שאילת שלום שהוא גורם לשלום ואהבה, אסור שיהיה ביניהם. (עמ' ת)

ואולם, מתר, ואפלו דרך ארץ, באשר מתארח האדם בבית של אחרים, לשאל את בעל האכסניה, מה שלום הבקרת? וכן את בעלת האכסניה, מה שלום האדון? וכפי שמצאנו במלאכים ששאלו את אברהם אבינו על אשתו. (גמרא ב"מ פז. וברש"י עה"ת בראשית יח ט) ובה אין חשש פריצות, מיון שאדרבה בזה שהוא שואל את האשה על בעלה, בזה הוא מראה שאין דעתו עליה כלל, ורק אותו הוא מבקש. ובמקרה ההפוך כששואל את האישי על אשתו, אין זה מפני שמחשבתו על אשתו, אלא זה חלק מדאגתו לשלום חברו, שהרי לא טוב לו לאדם להיות לבדו, וכמו ששואל אותו על בריאותו ופרנסתו, שואל אותו גם על שלום אשתו. (עמ' תא)

ומדגיש בעל ה"חלקת מחוקק" (סי' כא ז) שכל ההתר הוא לשאל אף ורק את הבעל על שלום אשתו, ואולם אסור לשאל כל אדם אחר, על שלומה של אשה אחרת. מפני שיש חשש, שמא הוא יספר לה שפלוני שאל על שלומך, ויבואו לידי חבה.

וההסבר הוא כנ"ל, שבאשר שואלים את הבעל על שלום אשתו, זהו חלק מהשאלה על שלומו של האישי עצמו, אשר שלומם של בני משפחתו כחלק משלומו, אף לשאל כל אדם אחר על שלום אשה, זוהי התענינות באשה עצמה, וזה אסור, כמו שאסור לשלח לאשה שלום, אפלו על ידי בעלה. (עמ' תה)

פשוט הדבר, שמה שאמרו חז"ל "היו מקדים בשלום כל אדם" (אבות ד טו) היינו דוקא בשלום כל איש, אבל לא בשלום אשה. וכן מה שאמרו בגמרא במסכת ברכות (זי.) 'לעולם יהא אדם מרבה שלום עם כל

אדם, ואפילו עם נכרי בשוק, פדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה, ויהא מקבל על הבריות, ורבי יוחנן בן זכאי השתבח שמעולם לא הקדימו אדם באמירת שלום, ברור ופשוט שכל זה שיהא אה ורק בין איש לאנשי העולם, ולא ח"ו לנשים, שהרי "נחמד למטה" ו"מקבל על הבריות" אסור שיהיה בין איש לאשה זרה, ואדרבה נפסק להלכה, שצריך האדם להתרחק מאד מאד מכל אשה. (עמ' תט)

אמנם, לברך את האשה ולאחל לה ברכה והצלחה, וכן אמירת מזל טוב, מתר הדבר. וכמו שמצאנו שהתפלל אליהו הנביא על האשה הצרפית, ואלישע הנביא על השונמית. (עמ' תו)

וכאשר נצרך האדם לברך אשה אחרת, יחפש תמיד לשונות אחרים של ברכות טובות, וכן ברה בדרך התר בלי שום חשש, ואז יספיק הקב"ה עם ברכותיו שיתקומו מן השמים אמן. (עמ' תיא)

פרק כו

בדין חיוב תוכחה

הלכה

א. חיב כל אדם מן התורה להוכיח את חברו על כל דבר אשר לא פדת שרואה אצלו.

ב. כדי להפטר מחיוב זה בטענת "מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידין" צריך שיתקומו שני תנאים, א. רק בדרך שאינו מפרש בתורה. ב. פאשר ברור הדבר שהשני לא יקבל את התוכחה ולא יאמין לה. אבל אם זהו דבר המפרש בתורה, או אם יש סכוי שהוא בן יאמין ויקבל, חובה להוכיחו.

ג. חובת התוכחה שכיבת גם פאשר המוכיח עצמו טרם נקי מאותו עוון, ואין עליו שום פטור מחמת זה.

ד. שתיקה במצב של חיוב תוכחה, מהוה הספקמה עם החוטא ועם חטאו.

ה. הדרך הטובה לקיים מצוה זו, היא על ידי ארגון שעורים ונכסים לחזק בעניינים אלו.

(פרק זה נכתב אמנם בנוגע לפרצת חלולי השבת, אולם הוא מופיע יחד עם דיני הצניעות בספר, והוא גם תקור ושירי להפליא לפרצת מלוושי הצניעות)

ביאור ההלכה

הגמרא במסכת שבת (נד:) מספרת על פרתו של רבי אלעזר בן עזריה שהיתה יוצאת בשבת פאשר רצועה היתה קשורה בין קרניה שלא ברצון חכמים, ומבארת הגמרא שאז לא היתה באמת הפרה שלו, כי אם של שכניו. ומדוע אמרו רבותינו שאז היתה פרתו שלו?

היות והוא לא מחה בהם על חטא זה. ובתלמוד ירושלמי פתוב, שהוא כה חשש וחרד מקד, עד שהשחרו שניו מפני הצומות והתעניות שהתענה לישם כד.

מכאן נלמד עד פמה חמורה היא התופעה שרואים אצל האלת דבר שלא כהלכה, ובמקום להסביר לו שדבר זה אסור ע"פ תורתנו הקדושה, מעדיפים להעלים עין ולשתק על כד. וכבר פתב על כד בספר "תנא דבי אליהו" (פרק יא) שכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, וכן מי שבידו להחזיר בתשובה את ישראל ואינו מחזיר, הרי שכל הדם שנשפף פמים מעם ישראל, אינו אלא בעבורו, לפי שכל ישראל ערבים זה לזה.

ומספר לנו המדרש בספר איכה (פרשה ב' - ולא זכר) שמדת הדין מחטרת על ישראל ואומרת, איזה מהן נהרג על שמך, איזה מהן נפצע מוחו על שמך, איזה מהן נתו נפשו על שמך.

וכל מה שאמרו חז"ל "מוטב יהיו שוגגין ואל יהיו מזידין" זה דוקא בדרך שודאי לא יקבלו ממנו, ולא יאמינו לכד, ויתלוצצו, ולכן מוטב שיהיו שוגגים, אבל בדרך המפרש בתורה, וכן בכל דבר שיש צד שיקבלו וידו שחטא בידם, לא שיהא פלל מוטב יהיו שוגגים.

ומי שנמנע ולא מוכיח, ידע בנפשו שבכד הוא מבטא הספקמה עם החוטאים, וגם אם יבואו מחשבות חרטה ותשובה לאחד מהם ביום מן הימים, מיד ישתיק את אותן מחשבות, וינחם את עצמו הרי הרבה ראו אותי ולא מחו בי, וזה סימן שאני בסדר, ואפלו רב פלוני וצדיק פלוני מפיר אותי, ומעולם לא אמר לי מאומה, ואם בן אין מה לשנות, ואין ממה לחזר בתשובה.

ופרוש הדבר "למחות" אינו חיב להיות דוקא אצל מי שידו תקיפה ויכל להכריח את הבריות לחזר בתשובה, אלא מבאר בספר "ערוות דבש" (דע"ב) שכל אדם יש בידו למחות ולומר לחבירו: אל בני, לא טוב הדבר. וכדומה. ואם הוא לא ישמע לו, הרי הוא [המוכיח] מנקה מעוון ומנקה מהערכובת שיש לו כלפיו. אבל אם פובש פניו בפרקע, גם הוא עוונו ישא.

כמו כן, אין שום אפשרות לתרץ את עצמו, ולומר: אני פטור ממצות תוכחה, אחרי שאני בעצמי חוטא בזה, שהרי בודאי לא יתכן שבשביל שיש בידו חטא זה, תסכים התורה שיהטא עוד, בכד שהוא מבטל מצות תוכחה. ולכן תמיד יש חיוב להוכיח אם רואה את חברו שחטא בידו.

ובספר "ערוות דבש" אמר על כד משל נפלא (דע"ב) וזה לשונו: אחד גוזל וחיברו גם בן גוזל, כל אחד נענש בעבור גזלתו ובעבור גזלת חברו, ועל זה נאמר "וכשלו איש באחיו", ואולם, פאשר האחד חזר בתשובה

כְּשֶׁאָמַר לָהֶם "הִנֵּה בְּאֵהָל", כְּדֵי שְׂנַדַּע שֶׁמִּנְהַג זֶה הוּא הוּא הַגֹּרֶם הַגְּדוֹל לְקִדְשָׁה וְטְהָרָה, וְכָל אִשָּׁה הַיּוֹשֵׁבֶת בְּאֵהָל, מֵרָאָה בְּזוֹה שֶׁמִּגְמַתָּה לְהִיּוֹת כְּקִדְשָׁה וְצִנִּיעוּת, וְהַמְזוּלָזוֹת בְּמִנְהַג קְדוֹשׁ זֶה, מֵרָאָה בְּעֶצְמָה שֶׁהִיא אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת עַל הַקִּדְשָׁה. (עמ' י')

וְאִכּוּ, בְּכָל הַדּוֹרוֹת, נִחְשְׁבוּ הַנְּשִׁים הַיִּצְאָנוֹת לְנִשִּׁים שְׂאִינֵי צִנִּיעוּת, וְכַמּוֹר חֲמור הוּא הַפְּטוּי הַמוֹפִיעַ בְּתַרְגוּם עַל תְּשׁוּבַתְּם שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב לְאֲבִיהֶם שֶׁאָמְרוּ לוֹ "הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת אַחֹתֵינוּ", וּמִתְרַגֵּם שֶׁם הַתְּרַגוּם אוֹנְקְלוֹס וְאוֹמֵר "הַכְּנַפְתָּ כְּרָא יַעֲבֹד יֵת אַחְתָּנָא" הִנֵּה לָנוּ מִפְּרֵשׁ שֶׁהַתְּרַגוּם הַמְדִיק וְהַקּוֹלַע בְּיוֹתֵר לְאוֹתָהּ מִלָּה נִזְרָאָה הַשִּׁיכֵת לְפַחוֹתוֹת שֶׁבְּפַחוֹתוֹת הוּא "נִפְקַת כְּרָא" שֶׁפְּרוּשׁוֹ יוֹצֵאת חוּץ. (עמ' תפד)

וּבְמִשְׁנֵה בְּמִסְכַּת פְּלִים (כד-טז) שׁוּב מְכַנִּים חֲזו"ל אֶת הַנְּשִׁים הַגְּרוּעוֹת בְּיוֹתֵר עַל אֲדָמוֹת בְּתוֹאֵר יוֹצֵאוֹת חוּץ. וְהַשִּׁפְעָתָה שֶׁל אוֹתָהּ תְּכוּנָה שֶׁאֲפִינָה אֶת אֲמוֹתֵינוּ הַבֵּיתִיּוֹת אֲשֶׁר הִתְחַזְּקוּ וּמְשָׁלוּ בְּרוּחַן נֶגֶד הַטְּבַע הַגָּשְׁמִי, גְּרָמָה לְכַף שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת תִּמְשִׁיף תְּכוּנָה זוֹ לְאֲפִינָה אֶת כָּל הַנְּשִׁים הַצְּנוּעוֹת. וְכַמּוֹ שְׂרָאִינוּ בְּמִדְרַשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה לֵב ה) שֶׁרָה אֲמָנוּ יְרֵדָה לְמַצְרַיִם, וְגִדְרָה עֲצָמָה מִן הָעֲרִיּוֹת, וְנִגְדְּרוּ כָּל הַנְּשִׁים בְּזוֹכוֹתָהּ.

וְעַל כֵּן, כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִרְאֶת ה' נוֹגַע בְּלִבָּם, יִסְדְּרוּ לְעֶצְמָם בְּכָל אֲפִשְׁרוּתָם וְאִף יוֹתֵר מִכֵּן, שֶׁתִּמְנַע הָאִשָּׁה מִלְּצֵאת חוּצָה, כְּמָה שְׂאִינוּ הַכְּרַח גְּמור, וְכַמּוֹ שְׂרָאִינוּ שֶׁגַּם כְּאֲשֶׁר הָיָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ חוֹלָה וְתִשׁוּשׁ, בְּכָל אִפֹּן נִמְנָעָה שֶׁרָה מִלְּצֵאת מֵאֵהָלָה וּלְשֵׁרֶת אֶת הָאוֹרְחִים, וְאֵת כָּל מִלְּאֲכַת הַהִגְשָׁה עֲשֶׂה הוּא בְּעֶצְמוֹ. וּמֵאִידֶךָ גִּיסָא, כְּאֲשֶׁר יִצְאָה דִּינָה לְרֵאוֹת בְּבִנוֹת הָאָרֶץ, כְּמָה גָּנוּ זֹאת חֲזו"ל שֶׁבְּשִׁבְלִי שֶׁיִּצְאָה מִבֵּיתָה, גְּרָמָה תִּקְלָה לְעֶצְמָה בְּמַעֲשֵׂה שָׂכָם, כִּידוּעַ. וּבְדוּמָה לְכַף גַּם פִּרְשׁ רִש"י אֶת הַפְּסוּק (דְּבָרִים כב כג) וּמִצְאָה אִישׁ בְּעִיר יְעוּיִי"ש. (עמ' יא)

וּידוּעִים דְּבָרֵי הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת אִישׁוֹת פ"ג יא) הָאוֹמֵר: גְּנָאִי הוּא לְאִשָּׁה שֶׁתִּתְּהֶיָה יוֹצְאָה תְּמִיד, פֶּעַם בַּחוּץ וּפֶעַם בְּרַחוּבוֹת, וְיֵשׁ לְכַעַל לְמִנוּעַ אִשְׁתּוֹ מִזָּה, וְלֹא יִנְיַחֶנָּה לְצֵאתָ, אֲלָא כְּמוֹ פֶּעַם אַחַת בְּחֵדֶשׁ אוֹ כְּמוֹ פֶּעַמִּים בְּחֵדֶשׁ, לְפִי הַצֶּדֶק. שְׂאִין יִפִּי לְאִשָּׁה אֲלָא לִישֵׁב בְּזוּיֵת בֵּיתָה. שֶׁכֶּף כְּתוּב בְּתַהֲלִים (מֵה יד) כָּל כְּבוֹדָה בַּת מִלְּךָ פְּנִימָה. (עמ' נח)

פרק כח צִנִּיעוּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת

הַלְכָה

א. גַּם בְּתוֹךְ בֵּיתָה, צְרִיכָה הָאִשָּׁה לְכַסּוֹת אֶת גּוּפָהּ, הִיּוֹת וּמְלוּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

וְהַשְּׂנֵי עוֹמֵד בְּרִשְׁעוֹ, מִמְּשִׁיף הַשְּׂנֵי לְהַעֲנִשׁ גַּם בְּעִבּוֹר מַעֲשְׂיֵי הָרָעִים, וְגַם בְּעִבּוֹר חֲבָרוֹ, לְמִרוֹת שֶׁחֲבִירוֹ חִזַּר בְּתִשׁוּבָה, שֶׁהָרִי בְּכַף שֶׁהוּא לֹא שָׁב, גְּלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא נִתְרַצָּה לְמַעֲשְׂיֵי [הַיִּשְׁנִים] שֶׁל חֲבָרוֹ, וְאִם כֵּן לְפִי אוֹתָם חֲטָאִים לֹא נִמְחְלוּ, וְעַדִּין הַגּוֹל בְּמִקוּמוֹ עוֹמֵד, וְאִין עָלָיו אֶת הַרְחֻמִּים הַגְּדוֹלִים הַמְּשַׁפְּעִים מִן הַשָּׁמַיִם, לְמַחֹל וְלְסַלַּח אֶת עוֹנוֹתָיו שֶׁל חֲבָרוֹ, אֲלָא עֲנֵשׁ יַעֲנֵשׁ עָלָיו וְעַל חֲבָרוֹ, הִיּוֹת וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרִבִים זֶה לָזֶה. וּמִזָּה אָנוּ רוֹאִים, שֶׁגַּם בַּעַת שֶׁחוּטָא הָאָדָם, יֵשׁ עָלָיו תְּבִיעָה עַל הַסְּפָמָתוֹ לְמַעֲשְׂיֵי הָרָעִים שֶׁל חֲבָרוֹ, וְעֲנֵשׁ יַעֲנֵשׁ גַּם עָלָיו.

וְאוּלַּם, בְּדוּאֵי וּבְדוּאֵי שֶׁמוּטַל עַל כָּל אֶחָד מִצַּד עֲצָמוֹ, לְתַמּוֹ אֶת מַעֲשְׂיֵי וְלִלְכַת בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר וְהַטּוֹב. וּמוּכָא בְּסִפְרִים, שֶׁכְּאֲשֶׁר רוּאָה הָאָדָם אוֹ שׁוֹמֵעַ דְּבַר עֲבָרָה מֵאִישׁ יְהוּדִי, יַדַּע שֶׁכְּפָרְאָה גַּם בּוֹ יֵשׁ שֶׁמִּין מֵאוֹתוֹ הַחֲטָא, וּמִן הַשָּׁמַיִם מֵרָאִים לוֹ זֹאת, כְּדֵי שֶׁיִּחַפֵּשׂ בְּמַעֲשְׂיֵי וְעֲשֵׂה עֲלֵיהֶם תְּשִׁיבָה.

וְהַדְרָךְ הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר לְמִים מִצּוֹת תּוֹכְחָה, הִיא עַל יְדֵי שִׁמְקִימִים שְׁעוּרִים בְּרַבִּים וּמְעוֹרָרִים עוֹד וְעוֹד עַל עֵינַיִם אֵלוֹ, וּבְכַף רַבִּים מֵאֲנִשֵׁי יִשְׂרָאֵל חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה, וְאֲצֵל רַבִּים מֵהֶם מִתְּחַדְּשִׁים דְּבָרִים שֶׁמְעוֹלָם לֹא שִׁמְעוּ עֲלֵיהֶם וְלֹא יָדְעוּ מֵהֶם, וְאֲפֹשֶׁר שֶׁיִּכְנסוּ הַדְּבָרִים בְּלִבָּם וּיִצְיָתוּ לְכָל אֲשֶׁר שִׁמְעוּ, וְיִפְרְשׁוּ מִכָּל אֲשֶׁר שָׁגְגוּ בּוֹ עַד עַתָּה. (תסח - תפא)

פרק כז בת מִלְּךָ פְּנִימָה

הַלְכָה

א. הָאִמְהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת נִשְׁתַּבְּחוּ בְּתַאֵר "נְשִׁים בְּאֵהָל" וְזֵהוּ הַשִּׁבַּח שֶׁל כָּל אִשָּׁה כְּשֶׁרָה בְּכַף שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מֵאֲמִין לְמַעַט כְּכָל הָאֲפֹשֶׁר מִלְּצֵאת מִבֵּיתָה.

ב. הַתַּאֵר "אִשָּׁה יִצְאָנוֹת" זֵהוּ תַאֵר שֶׁפֶּל בְּיוֹתֵר, וּבוֹ מִשְׁתַּמְשִׁים חֲזו"ל לְנִשִּׁים מִהַמְּדַרְגָּה הַנְּמוּכָה בְּיוֹתֵר.

ג. לְתַכּוּנָה זוֹ יִשְׁנֵה הַשִּׁפְעָה גַּם עַל דּוֹרוֹתֶיהָ הַבָּאִים שֶׁל הָאִשָּׁה הֵן לְטוֹב וְהֵן לְמוּטָב. וְאִם אָכּוּ תִשְׁמְרוּ עֲצָמָה, יְהִיו גַּם בְּנוֹתֶיהָ וּנְכּוֹדוֹתֶיהָ שֶׁמוֹרוֹת מִכָּל רַע.

ד. וּמֵאִידֶךָ יִצְאָה שְׂלֵא לְצַדֵּק, עֲלוּלָה לְגִרָה בְּעַקְבוֹתֶיהָ תִּקְלוֹת, וְלִהְבִיא עַל אוֹתָהּ אִשָּׁה חֲטָאִים וְעוֹנוֹת.

בִּיאור הַהַלְכָה

מִנְהַגֵּן שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֻׁרוֹת מְדוּרוֹת עוֹלָם הִיָּה לְמַעַט כְּכָל הָאֲפֹשֶׁר בִּיצְאָה לְרִשׁוֹת הַרְבִּים. וְהוֹדִיעָה לָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אֶת מַעֲלָתָהּ שֶׁל שֶׁרָה אֲמָנוּ [וְגַם שְׂאֵר הָאִמְהוֹת] בְּתִשׁוּבָתָהּ שֶׁל אֲבָרְהָם לְמִלְּאֲכִים,

ב. לבישת מכנסים לאשה, זהו פריצות. וזאת גם כאשר היא לבדה בתוך ביתה. אלא אם כן הן נתונות תחת בגדיה.
ג. גם בילדיה ובני ביתה, שיש גרוי יצר הרע פלפיה, כאשר גופה אינו מכסה פראוי. וכל התנהגות או לבוש של פריצות בפניהם, גורמים להם פגם גדול ונזק חמור לרוחניותם.

ביאור ההלכה

סוג נוסף של צניעות מובא בהלכה, והוא - מלא כל הארץ כבודו. וכך פותב השלחן ערוך, יהיה האדם שאפלו בשעת לבישת והפשטת בגדי לא יתגלה גופו. ואל יאמר, הנני בחדרי חדרים ומי רואני, כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, וכל זמן שאין הכרח לגלות את הגוף, שיקת הלקה זו. (עמ' צב)

וכן לענין לבישת מכנסים לאשה, אשר מלבד הפריצות שיש בהם גם אסור של "לא יהיה עלי גבר על אשה" וכבר פתבו הפוסקים שדין זה נהוג גם כאשר היא בביתה לבד, אלא אם כן היא לובשת תחת בגדיה, כגון מפני הקר והצנה וכדומה. (דצ)

ועוד צריכה האשה לדעת, שאל לה לחשב שחסר צניעות בפני ילדיה, אין בכך פלוג היות ואין יצר הרע לילד באמו. מפני שזה נכון אף ורק במצב רגיל, ואולם כאשר מגיע מצב של הסתכלות במקומות המכסים, שוב גם בהם שולט יצר הרע. וכך פותב ב"ספר חסידים" (סי' תשלח) שאמנם אנשי פנסת הגדולה סמאו את עיניו של יצר הרע דונות, והועילו בזה שאדם אינו מתגרה באמו ובאחותו, אף על ידי הסתכלות גורם שישולט יצר הרע גם בהם.

ויעניין בפסוק בספר ויקרא (כ"ז) המרמז זאת, שראית גוף האשה יכול להכשיל גם בקורבה ממדרגה ראשונה. (עמ' סט)

פרק כט

והיה מחניה קדוש

הלכה

א. שמירת ההפרדה בין אנשים לנשים, זהו תנאי הכרחי לקדושת המחנה. ואין השכינה שורה במקום בו לא נשמרת ההפרדה פראוי.

ב. גם בשמחת מצוה פשמחת נשואין וכדומה, חובה להקפיד על הפרדה פדת. ובאם חלילה לא שומרים על כך, אין אצל הקב"ה שום שמחה, ועל פן לא

אומרים שם "שהשמחה במעונו".
ג. במדה ואין יכולים להקפיד על הפרדה פנדרש, מוטב שלא לקיים את הסעדת מצוה כלל וכלל.

ד. וכמו כן, גם על הנוכחים, מוטל החיוב שלא לשהות שם כלל, ובכל מקום בו רואה האדם שאינו יכול לינצל מהרהורי עבירה, חייב מיד לעזב את המקום.
ה. נשים המצטלמות, גורמות לעצמן הפסד גדול. ומה הועילה המחיצה אם לאחר השמחה רואים את התמונות ויבואו להפשיל בראייתה, ולכן פל אשה יראת ה' תשמר מלהצטלם בכל זמן או צורה שהיא.

ביאור ההלכה

קדושת המחנה תלויה בהכרח בהפרדה בין גברים לנשים, ואי אפשר להשראת השכינה לחול כאשר לא מקפידים על כך בשלמות.

דגמא לכך נתן למצא במעמד הנשגב של מתן תורה, כאשר כל ישראל עמדו למרגלות הר סיני מחפים ומצפים לקבל את דברי האלקים. ואולם גם שם לא ויתרו על ההפרדה. וכך מלמדים אותנו חז"ל ב"פרקי דרבי אליעזר" (פרק מא) רבי פינחס אומר: ערב שבת עמדו ישראל בהר סיני ערוכים, האנשים לבד, והנשים לבד. אמר לו הקב"ה למשה, לך אמר לבנות ישראל אם רוצות לקבל את התורה, לפי שדרכם של אנשים הולכים אחר דעתן של נשים. (עמ' ט)

ויכבר נפסקו להלכה דבריו של "ספר חסידים" (סי' שצג) האומר: כל מקום שאנשים ונשים רואין זה את זה כגון בסעדת נשואין, אין לברך שהשמחה במעונו, לפי שאין שמחה לפני הקב"ה בשיש הרהורי עבירה (עמ' שעד) ומבאר שם עוד, שאם אנשים ונשים רואים אלו את אלו, יש שם הרהורי עבירה רחמנא ליצלן, ושכינה הקדושה מסתלקת על ידי זה, ואינה נקראת שמחה של מצוה, ואין השמחה מועלת להם כלום.

ומזה ילמד כל אדם לתקן בשמחתו, שתהיה בצניעות ובקדושה, ושלא יראו האנשים והנשים אלו את אלו, ושלא תהיה שם שום סבה שתתגרם הרהורי עבירה ח"ו, ואז תהיה שמחה של מצוה שיקים "וגילו ברעדה" וישמח ה' במעשיו, ותשרה שכינה עליהם. (עמ' שעט) ומבאר בדברי הפוסקים, שאם אין את ההקפדה פנדרש, מוטב שלא לעשות את המצוה כלל, ויש לבטל לחלוטין כל סעדה שיש בה אפשרות של ראית

הַאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׂים אֵלּוּ אֶת אֱלֹהֵי וּמִכָּל שָׁפָן אִם יוֹשְׁבֵים
בְּמִקוֹם אֶחָד. (עמ' שפ)

וּבִנְדָאֵי שֶׁהַחַיִּיב הוּא גַם עַל כָּל אֶחָד מֵהַנוֹכְחִים,
שְׂאִסוּר לֹא לְהִיטֵב בְּמִקוֹם שְׂפָזָה, וְחַיִּב לְלַכֵּת מִשָּׁם אִם
אֵינוּ יָכוֹל לְהַנְצִיל מִרְאֵית נָשִׁים אוּ מִמִּכְשׁוֹל הַרְהוּר.
(עמ' שפא) וַיֵּשׁ לְחֶשֶׁב חֲשֹׁבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁכָּבֵל
מִקוֹם בּוֹ יֵאָדָּע בְּנִדְאוֹת לְמַצֵּב שֶׁל הַרְהוּר עֲבִירָה, אִסוּר
לְלַכֵּת לְשָׁם, וְאִפְלוּ אִם זֶה דָּבָר מִצְוָה. וְכִשְׂמִדְבָר בְּדָבָר
הַרְשׁוּת, אֵין לְלַכֵּת, אִפְלוּ אִם יֵשׁ רַק חֲשֵׁשׁ שְׂאִיֵּעַ
לְהַרְהוּר, וְדָבָר זֶה מִצְרִיף זְהִירוֹת נוֹרָאָה פְּאֲשֶׁר הוֹלְכִים
לְטִיּוֹל אוּ כֹל דָּבָר הַרְשׁוּת.

וְכַאֲשֶׁר צִרְיָה לְלַכֵּת לְמִקוֹם שֶׁיְהִיָּה חַיִּב לְהִתְעַכֵּב שָׁם
אֵיזָה זְמַן, בְּנִדְאֵי שְׂאֵז אַחֲרֵיתוֹ גְּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְעַל זֶה
נֹאמֵר, וַיִּרְאֵת מֵאֱלֹקֵיָהּ. (עמ' תפח)

וְעַנְּנוּ נוֹסֵף שֶׁיֵּשׁ לְהִתְרַיעַ עֲלֵיו, הוּא עֲשִׂית הַתְּמוּנוֹת,
אֲשֶׁר חֲדָר לְמַחְנֵינוּ כְּאֵלוּ שְׂאִין בְּכָף כְּלוּם. וְאוּלָם
בְּאֵמֶת מַה מוֹעִילָה הַמְחִיצָה בַּחֲתָנָה, פְּאֲשֶׁר לְאַחַר מִכּוֹן
רוֹאִים מִשְׁפַּחַת הַחֲתָן וּמִשְׁפַּחַת הַכֵּלָּה אֶת הַתְּמוּנוֹת,
וְאֵז מִמִּילָא נּוֹפְלוֹת כָּל הַמְחִיצוֹת, וְרוֹאִים אֶת תְּמוּנוֹת
הַנְּשִׂים, וַיֵּשׁ בְּזָה פְּרִיצוֹת נוֹרָאָה (תקד).

וַיְהִי רְצוֹן, שֶׁ-ה' יַעֲבִיר אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה מִן הָאָרֶץ,
וַיִּטְהַר לְבַבְנוּ לְעַבְדוֹ בְּאֵמֶת, אָמֵן.

פרק ל

אין ללמוד להקל ואפלו מנשים חשובות

הלכה

א. פְּרִיצוֹת רַבּוֹת הַתְּאֻזְרוּחוּ בַּקְּהָל, דוֹקָא מִשׁוּם שֶׁהוּן
הַתְּחִילוּ אֲצֵל נְשִׁים חֲשׁוּבוֹת אוּ בַּעֲלוֹת הַשְּׂפָעָה עַל
הַצְּבוּר.

ב. וְעַל כֵּן, אֵין לְלַמֵּד מֵהוּן וּמִמְנַהֲגֵיהוּן לְהַקֵּל בְּשׁוּם
תְּחוּם מִתְּחוּמֵי הַצְּנִיעוּת, וַיֵּשׁ לְבָרֵךְ כֹּכֵל דָּבָר וְדָבָר מַה
כְּתוּב בַּתּוֹרָה.

ביאור ההלכה

כָּבֵר הַבְּאֵנוּ לְעִיל בַּגְּדָל חֲמַרְת עֲנָשָׁם שֶׁל מַחֲטִיאֵי
הַרְבִּים, וְלֹא זֶה בְּלָבֵד שֶׁהַמַּחֲטִיא אֶת חֲבֵרוֹ נוֹשֵׂא
בְּאַחֲרִיּוּת עַל כָּל עֲבִירָה שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה, אֲלָא גַם עַל
כֶּה שֶׁעֲבִירָה גּוֹרֶרֶת עֲבִירָה עֲנֵשׁ יַעֲנֵשׁ, וְכֹל הַחֲטָאִים
שֶׁנִּגְרְרוּ מֵהַעֲוֹנוֹת שֶׁגָּרַם לָהֶם, עַל הַכֹּל יַצְטַרֵף לַתָּן דִּין
וְחֲשָׁבוֹן.

וְעוֹד הַאֲרַכְנוּ, שֶׁכָּל פְּרָצָה שְׂאִינָה מִן הַגְּדוּלִים אֵינָה
פְּרָצָה, וְדוֹקָא אֲצֵלֶם פְּאֲשֶׁר הֵם מִתְּרַפִּים בְּקִיּוּם הַהֲלָכָה
וּבְהַעֲמַדַת הַדֵּת עַל תְּלָה, מִיָּד יִשְׁפִיעַ הַדָּבָר עַל אֲנָשֵׁי
הַדוֹר, וְכָל קִיּוּם הַקְּדוּשָׁה וְהַיְהוּדוּת תְּלוּיָהּ בְּהַנְהַגְתָּם.

וְעַל פִּי זֶה נִתּוּ לְהַבִּין אֶת דְּבָרֵי חו"ל עַל פְּסוּק הַנְּאָמֵר
בְּמִלְחַמַת עַמְלָק: "וְהָיָה פְּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגַבְר
יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יִנַּח יָדוֹ וְגַבְר עַמְלָק." וּמִכְּבָאִירִים רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל בְּגִמְרָא בְּמַסְכַּת רֵאשׁ הַשְּׁנָה (בדף כט). שֶׁכָּל זְמַן
שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְסַתְּפְלִין כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת
לְבָם לְאַבְיָהִם שְׁבַשְׂמִים, מִיָּד הָיוּ נִצְלוּם. וְאִם לֹא, הָיוּ
נוֹפְלִין.

וְהַבְּאֵרוֹ הוּא, שֶׁכַּאֲשֶׁר ה"מִשָּׁה רַבִּינוּ" שֶׁל כָּל דוֹר
וְדוֹר, דְּהֵינּוּ אֵלוּ הַאֲחֻרָאִים עַל הַנְּהַגְתֵּם הָעַם וְדַרְכֵי, הַנֵּם
מִגְבִּיהִים אֶת עַצְמָם וְאֶת הַנְּהַגְתָּם, וְכָל הָעַם רוֹאִים זֹאת
וְלוֹמְדִים מֵהֶם, מִיָּד מִשְׁעַבְדִּים הַכֹּל אֶת לְבָם לְאַבְיָהִם
שְׁבַשְׂמִים וְנִצְלוּם. וְאוּלָם פְּאֲשֶׁר יֵשׁ ח"ו רַפְּיוֹן בְּהַנְהַגָּה
שֶׁל הַגְּדוּלִים אוּ אֲצֵל נְשׂוֹתֵיהֶם, הָרִי שֶׁהַדָּבָר גּוֹרֵם גַּם
לְרַפְּיוֹן אֲצֵל כָּל הַצְּבוּר, וְאֵז מִנְצַחַת עַמְלָק שֶׁהוּא הַיָּצֵר
הַרְעָ, אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וּמִפְסִידִים ח"ו בְּמִלְחָמָה הַנְּצַחִית
מִלְחָמַת הַיָּצֵר וְהַיָּלִי. (עמ' ש)

וְלִדְאָבוּנוּ הַגְּדוֹל בְּזַמְנֵינוּ זֶה, לֹא זֶה בְּלָבֵד שֶׁלֹּא רוֹאִים
מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ מִצַּד נְשׂוֹת הַרְבֵּנִים וְחֲשׁוּבֵי הַדוֹר (יַעֲזִיב
בְּרַש"י בְּמַדְבָּר ל - יד) אֲלָא עוֹד רוֹאִים שֶׁהֵם מַחֲזִיקִים
וּמְחַזְקִים יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה, עַל יְדֵי כֶּה שֶׁהוּן בַּעֲצָמוֹן
מְזוֹלְזוֹת בַּעֲנִינֵי צְנִיעוּת בְּכַגְדֵיהֶן שְׂאִינָם אַרְפִּים, הוּן
בְּזוּרוֹעוֹתֵיהֶן וְהוּן בְּכַסּוּי שׁוֹמְקֵיהֶן הַמְּכַסִּים בְּגַרְבִּים בְּלָבֵד,
וּכְבֵר נַעֲשֶׂה לָהֶן הַדָּבָר כְּהַתֵּר (עמ' שלא)

וּמִי שֶׁתְּפַקְדָּה לְהוֹרוֹת לְנָשִׁים אֶת בְּשׂרוֹת הַבְּגָדִים,
אַחֲרֵיתָהּ כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת, הוּן עַל הַלּוֹבְשׁוֹת, וְהוּן עַל
כָּל הַמְּכַשׁוּלִים שֶׁיְכּוּלִים לְהִגָּרֵם לְאֲנָשִׁים מִכֶּה. וְאֵיף
לְמַבְלוּ עַל עַצְמוֹן אַחֲרֵיתוֹ גְּדוּלָה וְנוֹרָאָה שֶׁפּוֹז לְהַקֵּל ח"ו
בִּיסוּדֵי הַצְּנִיעוּת שֶׁהֵם יִסוּדֵי הַיְהוּדוּת כְּלָהּ.

וְצִרְיָכוֹת הֵן לְחֶשֶׁב שְׂאֵם הַחֲמִירוֹ לְשׂוֹאֲלֵת יוֹתֵר מִן
הַדִּין בְּאֶרֶץ הַבְּגָד אוּ הַשְּׂרָוּל, לֹא אַרְעָ כָּל נֶזֶק, וְאַדְרָבָּה
בְּזָה הִיא יוֹצֵאָה יְדֵי חוֹבָה בְּשִׁלְמוֹת כְּמִצְוֹת ה' וְנִשְׁמַרְת
מִמִּכְשׁוֹל. וְאוּלָם אִם חֲלִילָה הוֹרְתָה לְקַצֵּר מִשָּׁהוּ
מִהַרְאוּי, הָרִי בְּזָה הִיא מְכַשִּׁילָה אוֹתָהּ בְּפִרְצוֹת אִם
מַעֲט וְאִם הַרְבֵּה, וּבְכָל הַאֲסוּרִים הַמְּכַבְּרִים לְעִיל, וְאֶת
הַכֹּל הִיא מְכַפֶּלֶת עַל עַצְמָהּ, בְּגִלְל הַשְּׂעֵרְתָהּ וּפְחָדֵיהָ
שֶׁלֹּא לְהַקְרֵא "מַחְמִידָה" כְּאֵלוּ שְׂאֵז הַעוֹלָה הִכִּי נוֹרָאָה
שָׂרָק שִׁיף בְּעוֹלָם, וְאֵלוּ לְהַכְשִׁיל כָּל אֲסוּרֵי הַתּוֹרָה
וּגְזֵרוֹת חֲכָמִים, כְּאֵלוּ אֵין זֶה נוֹרָא ח"ו.

וְהַקְב"ה בְּרוֹב רַחֲמָיו וְחַסְדָּיו הַגְּדוּלִים, יַרְחֵם עֲלֵינוּ
וַיִּטְהַר לְבַבְנוּ לְעַבְדוֹ בְּאֵמֶת וּבְתַמִּים בְּשֶׁכֶל טוֹב וַיִּשָּׂר,
וּבְדָרְךָ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר, אָמֵן. (עמ' תצו)

פרק לא

קצור נמרץ בדיני יחוד

הלכה

דיני יחוד ארפים ומרכבים, ואולם בניה כאן דברים בסיסיים לקיום הלכה זו.

א. אסור לאיש לשהות ביהדות עם כל אשה האסורה לו [מלבד אמו ובתו וכדומה], בין אם היא ילדה ובין אם היא זקנה. משום שדבר זה גורם לגלוי ערויות.

ב. גם עם הפנויה [דהיינו שאינה נשואה] אסור חכמים אף היחוד.

ג. האסור תקף גם עם ארוסתו ומשדכתו.

ד. היחוד נאסר בין עם בת ישראל, ובין עם הנכרית.

ה. אסור לאשה להתיחד עם איש כפרי מאז היותו בנותשע. ואסור לאיש להתיחד עם אשה כבר מאז היותה בת שלש שנים.

ו. כשהדלת פתוחה לרשות הרבים, אין אסור. ונחלקו הפוסקים, האם ההתרת תקף כשאין רואים מבחוץ לתוך הבית או לא.

ז. נחלקו הפוסקים, האם ההתרת תקף גם כאשר הדלת סגורה ואינה נעולה במנעול או לא.

ח. במקום שאין נכנסים ללא רשות, לדעת כל הפוסקים נחשב הדבר למקום סגור ואסור שם היחוד. (עמ' תקלה)

ביאור ההלכה

והנה יש להעיר שלש הערות בהלכות אלו.

א. גם כאשר מתר לאדם להתיחד עם אשה מסוימת, הדבר פרוץ ומתנה בכך שהיא לבושה בצניעות, ואולם אם אינה לבושה בצניעות, חל עליהם אסור יחוד כשאין כל אשה, היות ופריצותה גורמת לגלוי ערוה. (עמ' סט)

הדבר נוגע אפילו ליחוד איש עם אשתו בזמנים שהיא אסורה לו, במדה והיא אינה מקפידה על לבוש המכסה את כל הטעון פסוי. (עמ' ע)

ב. מלבד האסור הנורא של הליכת אשה לרופא איש כמבאר לעיל, יש לדעת, שהיות ואצל הרופאים לא נכנסים אנשים ללא רשות, גם בלי שתהיה הדלת נעולה, ממילא חל עליהם אסור יחוד. ועל פן גם להסומכים על ההתרת של "בעלה בעיר" כאן לא יועיל הדבר מאומה, היות ואפילו אם יבוא בעלה, הוא לא יכנס בלי רשות, ומה יועיל ביאתו לשם. (עמ' תקכ)

ג. מה שרצו לטעון שבבית כזה שאפשר לראות את

אמצעיתו מבחוץ ואת צדדיו לא רואים, שיש כפיכול התר להתיחד שם בחלקו האמצעי ולא שיהי שם אסור יחוד, אלא רק בצדדי הבית, אינו נכון כלל, היות ובני אדם אינם נציבי מלח, ומטבעם הם מתניידים וזוים במקום למקום, וממילא בכל שטח הבית כנס אסור יחוד, ואסור לאיש ואישה להמצא שם לבדם. (עמ' תקלד)

פרק לב

תשובות לטענות בני אדם

מטבע הדברים, ישנם אנשים שכל התחזקות בצניעות והתעוררות האחרים, היא לצנינים בעיניהם. וכאשר שומעים הם מישוהו המוכיח ומוחה על הקלוקל, מיד שולפים מפיסם את הטענות דלהלן:

א. הנח להם לישראל, מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידים.

ב. אין גוזרים גזרה, אלא אם פן רב הצבור יכולים לעמוד בה.

ג. תפשת מרבה לא תפשת, תפשת מועט תפשת.

ד. מנהג ישראל תורה הוא.

ה. פוק חזי מאי עמא דבר. (פירוש צא וראה מה העולם נוהג)

ו. כח דהתירא עדיף.

ז. אסור להכביד על העם.

ועוד שלל טענות שונות ומשונות.

אולם באמת, בכל הטענות הללו ודומיהן, אין שום ממש. ונפרש אחד לאחד.

מוטב יהיו שוגגין, נאמר רק באנשים אשר בודאי לא ישמעו ולא יקבלו מאתנו, ואולם יראי ה' ברגע בו תתברר להם האמת, מיד ישמחו לקים, ואינם חשודים כלל לעשות במזיד. (ועיינו לעיל פרק כו')

ובאשר לאין גוזרים גזרה על הצבור, אין לכך שום שיכות לענינו, שכן "גזרה" פרושו, דבר המתקן מצד הדיו, ובאים חכמי הדור לגזור ולאסור

אותו. ואלו אִנְחָנו עוֹסְקִים בְּדַבְרֵים הָאֲסוּרִים מִן הַדִּין, וְאִין פֶּאן שׁוּם גְּזֵרָה כָּלָל. [וּמִלְבַּד זֹאת הָרִי פֶּאָשֶׁר גְּזֵרוֹ אֲנִשִּׁי הָאֲפָנָה שְׂיִישׁ לְלַכֵּת בְּשִׁמְלוֹת אֲרָכּוֹת, הֵן בֵּן יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת],

כִּף גַּם הַטְעָנָה שֶׁל תְּפִישֵׁת הַמְרָבָה אֵינָה נִכְוָנָה כָּלָל, הַיּוֹת וְלֹא שְׂיָד לְטַעַן זֹאת אֶלָּא רַק פֶּאָשֶׁר יִשְׁנו סִפֵּק אִם לְתַפֵּשׁ מוּעֵט אוֹ מְרָבָה, וְאִז תְּפִיסֵת הַמְרָבָה אֵינָה בְּטוּחָה. אֲכַל בְּגִדוֹן שְׁלֵנוּ, נִתְבָּרְרָה הַהֲלָכָה בְּבִירוֹר מִחֻלָּט, שְׂיִישׁ חַיִּיב לְכַסּוֹת אֶת כָּל הַנְּדָרֵשׁ, וְאִין פֶּאן שׁוּם תְּפִיסֵת מְרָבָה, כְּמוֹ שְׂאִין טְעָנָה כִּזוֹ בְּהִלְכוֹת שִׁבְתָּ וּבִשְׁאָר הַלְּכוֹת.

וּמָה שְׂטוּעָנִים מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הוּא, הִנֵּה אַחַר שְׁנִיתְבָּרַר שֶׁמְנַהֵג לְהַתִּיר, הוּא לְהַתִּיר אֶת הָאָסוּר, אִין לֹא כָּל תּוֹקֵף, וְכָל הַתּוֹקֵף שֶׁל מְנַהֵג הוּא אֶדְ וְרַק פֶּאָשֶׁר יִשְׁנו מְלַכְתַּחֲלָה דְעוֹת לְהַתִּיר, וְנִתְיַסַּד הַמְנַהֵג עַל פִּי קַדְמוּנִים, אוּלָם מְנַהֵג שְׂאִין לוֹ שׁוּם רְאִיָּה בְּתוֹרָה, אֵינָנו אֶלָּא טְעוֹת שְׁנִישְׁתַּרְשָׁה, וּבִפְרָט מְנַהֵגֵי הַלְבוּשׁ, שְׂאִינָם מְנַהֵג, אֶלָּא מוֹדָה שֶׁבָּאָה מֵהַגּוֹיִים, וְיִישׁ מִצְוָה לְבַטֵּל אוֹתָם, וְעַל זֶה וְהַדּוּמָה לְזֶה אָמְרוּ שְׁמַנְהֵג אוֹתִיּוֹת גְּהֵנָם.

וְכִמוֹ בֵּן לְגַבִּי "פּוֹק חַזִּי" אִין אוֹמְרִים זֹאת אֶלָּא רַק פֶּאָשֶׁר בְּדַקּוֹ הַחֲכָמִים אֶת הַנְּהַגַת הָעוֹלָם, וּמִצְאוּ שֶׁהֵם נוֹהֲגִים כְּרֹאוּי, וּמְנַהֵג הָעוֹלָם מְרָאָה שְׁנִיתְקַבְּלָה כִּף הַהֲלָכָה בְּעוֹלָם. וְלֹא שְׁמַנְהֵג אֲנִשִּׁי הָעוֹלָם יִישׁ בְּכַחוֹ לְשַׁנּוֹת וּלְהַמְצִיא הַלְּכָה.

וּמָה שְׂטַעְנוּ פַּח דְּהַתִּירָא עֲדִיף, אִין הַכּוֹנֵה ח"ו שְׂיִישׁ בְּחִירָה בְּיַד הַדִּין, שֶׁבְּרַצוֹתוֹ יִתִּיר וּבְרַצוֹתוֹ יֶאָסֵר. וְאִם הוּא עוֹשֶׂה בֵּן, הָרִי זֶה דִּין שֶׁקֶר. אֶלָּא כָּל זֶה שְׂיָד בְּחֻסֵּךְ גְּדוֹל הַיּוֹדֵעַ לְהַכְרִיעַ בְּרִאיוֹת בְּרִירוֹת וּמוּצָקוֹת לְהַתִּיר דְּבַר, וְרַק אִז הִרְשׁוֹת בְּיָדוֹ. (רמ"א חו"מ סי' כה ס"ב). (עמ' רעו)

וְאִין שׁוּם עֲדִיפוֹת לְהַתִּיר מֵאֲשֶׁר לְאָסֵר ח"ו, שֶׁהָרִי בְּנִדְאִי יִישׁ לְהוֹרוֹת לְאִמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה, אֶלָּא הַפְּרוּשׁ הוּא, שֶׁהַמְתִּיר צְרִיךְ פַּח יוֹתֵר גְּדוֹל מֵהָאוֹסֵר, הַיּוֹת וְעַלְיוֹ לְהַבִּיא רְאִיוֹת וְיִסוּדוֹת שְׂיִסְמָךְ עֲלֵיהֶם לְהַתִּיר, וְאַחֲרֵיוֹתוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה וּבְכַבֵּדָה שְׁלֹא לְהַתִּיר

אֶת הָאָסוּר, שְׁלֹא כְּמוֹ הָאָדָם שֶׁפִּסֵּק לְאָסֵר, שְׁגָם אִם טְעָה וְאָסֵר אֶת הַמְתִּיר, אִין אַחֲרֵיוֹתוֹ גְּדוֹלָה כְּשֶׁל הַמְתִּיר.

וּבִפְרָט בְּעֵינֵי זֶה, שְׁכָּל הַקּוּלוֹת בְּפְרִיצוֹת, גּוֹרְמוֹת לְהַרְבּוֹת זְמָה בְּעוֹלָם, וְאֶלְקִינוּ שׁוֹנָא זְמָה, וּמִמִּילָא הַאֲחֲרֵיוֹת גְּדוֹל מְאֹד בְּזָה, וְעַל זֶה אָמְרוּ חַז"ל: בְּכָל מְקוֹם שֶׁאַתָּה מוּצָא זְנוּת, אַנְדְּרָלְמוּסִיָּה בָּאָה לְעוֹלָם וְהוֹרְגָתָ... וְעַל הַכֹּל הַקַּב"ה מְאֲרִיד אִף חוּץ מִן הַזְנוּת. (ב"ר כו)

וּכְדֹאֵי מְאֹד לְזַכֵּר אֶת דְּבָרֵי ה"סִפֵּר חֲסִידִים": (סי' תריג) וְדַע כִּי כָּל הָעוֹנוֹת מִתְּכַפְּרוֹת בְּתִשׁוּבָה, חוּץ מִהַמְתַּעֵה אֶת אַחֲרִים בְּנִימוּס רַע, וּבְטַעוֹת רַע, וּבַהוֹרְאָה שֶׁהוֹרָה אוֹתָם שְׁלֹא בְּתוֹרָה וְשְׁלֹא בְּהֲלָכָה, אִין עוֹוֹנוֹ מִתְּכַפֵּר, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְתַקַּן מֵה שְׁעוֹת, וְאִינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁיב אֶת הָרַעוֹת אֲשֶׁר לָמַד אוֹתָם, וְחֻטָּאת הַרְבִּים תְּלוּיָה בּוֹ. (עמ' רעט)

וּמָה שְׂאוּמְרִים הַשׁוֹטִים, שְׂאֲנִשִּׁי הַתּוֹרָה וְהִירָאָה מְכַבְּדִים עַל הָעַם, הִנֵּה כָּל דּוֹר וְדוֹר טוֹעֵן שֶׁחֲמֵרוֹת אֲבוֹתָיו מְכַבְּדִים עֲלָיו, וְיִישׁ לְהַקֵּל. וְכִף קִצְרוֹ אֶת הַבְּגָדִים עוֹד וְעוֹד, וְכִף יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הַדְּבַר עַד לְהַפְקָרוֹת מִחֻלָּט.

וְצֵא וַחֲשַׁב אֵיזָה הַגְּבּוֹלוֹת טוֹב לוֹ לְאָדָם לְקַבֵּל בְּחַזִּיו, הֵאֵם אֶת הַסְּדָרִים הַמְּגַבְּלִים שֶׁל תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְיִרְאֵת שְׁמַיִם כְּמִימֵי קֶדֶם, אוֹ אֶת הַצְּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבְלִים פִּיּוֹם, הֵן בְּנוֹגַע לְחַיִּים, וְהֵן בְּנוֹגַע לְמָמוֹן וְאִין שׁוּם מְנוּחָה וְשְׁלֵוָה כָּלָל, מִלְּבַד הַתַּעֲנוּגִים הַרוּחָנִיִּים שֶׁמְתַעֲנֵגִים אֲנִשִּׁי הַתּוֹרָה וְהִירָאָה בְּלִמּוּד תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה.

וּכְבָּר אָמְרוּ חַז"ל (ב"ר צב) אִין לָךְ אָדָם בְּלֹא יִסּוּרִים, אֲשֶׁרִיו לְאָדָם שְׂיִסּוּרִים בְּאִים אֵלָיו מִן הַתּוֹרָה, וְאֲשֶׁרִיו שְׂהִיִּסּוּרִים שְׁלוֹ הֵם יִסּוּרִים קְדוּשִׁים בְּשִׁבִיל קִיּוּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאַדְרָבָּה הַכְּבֵדָה זֹה הִיא הַמְּבִיאָה חַיִּי נַחַת, וְאֵלּוֹ הַקְּלָא בְּזָה, הִיא הַגּוֹרְמַת צְרוּת, יָגוֹן, וְאַנְחָה ר"ל. וְרִאיוֹ לְקַיֵּם מֵאֲמֵר הַפְּתוּב, חֲזָקוּ וַיֵּאֱמָן לְבַבְכֶם כָּל הַמִּיַּחֲלִים לָה'. (עמ' שיד)

לעילוי נשמת

יעקב יוסף בן אברהם הלוי
חיה הינדה בת שמריהו הלוי
מרדכי בן אברהם
אסתר בת בלה חיה
נתן בן יעקב יוסף הלוי
מאיר בן יעקב יוסף הלוי
רבקה רחל בת יעקב יוסף הלוי
יהודה בן אליעזר

נחמיה בן פסח
פסח בן אריה הי"ד
ברוך בן אריה
שרה בת גיטל
ירחמיאל בן פסח הי"ד
אריה בן פסח הי"ד
צבי בן פסח הי"ד
לוי בן פסח
ברכה בת משה חיים

יצחק אייזיק בן יוסף
פרומה רבקה בת דוד
עזרא בן שמחה

ת. נ. צ. ב. ה.

לזיכוי הרבים ניתן לקבל חינם קונטרס זה
ועלונים נוספים להיזוק הצניעות והקדושה
פרטים בטלפון 0527-120-948

**יהודי יקר, קונטרס זה הודפס מכספי תרומות לזיכוי הרבים,
אם אינך לומד בו, נא להעבירו לבית הכנסת. תודה.**